

Ο ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Η περίοδος της αντεπανάστασης στη Ρωσία έφερε, όχι μονάχα «αστραπές και βροντές», μα και την απογοήτευση μέσα στο κίνημα, την έλλειψη πίστης στις κοινές δυνάμεις. Όσο πιστεύανε σ' ένα «φωτεινό μέλλον», οι άνθρωποι αγωνιζόντανε μαζί, ανεξάρτητα από εθνικότητα: πρώτ' απ' όλα είτανε τα κοινά ζητήματα. Εισχώρησε μέσα στην ψυχή η αμφιβολία κι άρχισαν οι άνθρωποι να χωρίζονται στα «εθνικά τους σπιτικά»: ο καθένας ας υπολογίζει μονάχα στον εαυτό του! Πρώτ' απ' όλα είναι «το εθνικό πρόβλημα».

Σύγκαιρα μέσα στη χώρα συντελούνταν ένα σοβαρό ρήγμα στην οικονομική ζωή. Το 1905 δεν είχε περάσει μάταια: Τα υπολείμματα της δουλοπαροικίας στο χωριό είχαν υποστεί ακόμα ένα χτύπημα. Οι συνεχείς σοδειές ύστερα απ' τους λιμούς κι η βιομηχανική άνοδος που ακολούθησε κατοπινά, κινήσανε προς τα μπρος τον καπιταλισμό. Η διαφοροποίηση στο χωριό, η ανάπτυξη που παρουσίασαν οι πόλεις, η ανάπτυξη στο εμπόριο και στις συγκοινωνίες, προχώρησαν με μεγάλα βήματα. Ιδιαίτερα είναι αυτό σωστό για τις επαρχίες. Αυτό δε μπορούσε να μην επιταχύνει και το προτσές (2) της οικονομικής παγίωσης για τις εθνότητες της Ρωσίας, που υποχρεώθηκαν να μπουν σε κίνηση.

Το «Συνταγματικό καθεστώς» που εγκαθιδρύθηκε αυτή την εποχή, συντελούσε επίσης για ν' αφυπνισθούν οι εθνότητες. Η αύξηση των εφημερίδων και γενικά της λογοτεχνίας, μια ορισμένη ελευθερία στον Τύπο και στους πολιτιστικούς θεσμούς, η ανάπτυξη των λαϊκών θεάτρων κτλ., συντέλεσανε, χωρίς αμφιβολία, για να δυναμώσουν τα «εθνικά αισθήματα». Η Δούμα με την εκλογική της καμπάνια και τις πολιτικές ομάδες έδωσε καινούργιες δυνατότητες για να ζωογονηθούν τα Έθνη, μια καινούργια πλατεία κόνιστρα για την κινητοποίησή τους.

Μα το κύμα του μαχητικού εθνικισμού που ξεσηκώθηκε στα ανώτερα στρώματα, οι πολλές πιέσεις απ' τους «την εξουσίαν έχοντας», που εκδικιόταν τις επαρχίες για την «αγάπη τους προς τη λευτεριά», προκαλέσανε σαν απάντηση το κύμα του εθνικισμού στη βάση, που, κατά καιρούς, μετατρέπóταν σ' ένα βάνουσο σωβινισμό. Το δυνάμωμα του σωβινισμού (3) ανάμεσα στους εβραίους, ο σωβινισμός που αυγαταίνει στην Πολωνία, ο πανισλαμισμός ανάμεσα στους τάταρους, το δυνάμωμα του εθνικισμού ανάμεσα στους αρμένιους, στους γεωργιανούς, στους ουκρανούς, η γενική κλίση του μικροαστού προς τον αντισημιτισμό, όλα αυτά είναι γεγονότα γνωστά σ' όλους.

Το κύμα του εθνικισμού ανέβαινε ολοένα και πιο δυναμωμένο και απειλούσε να καταχτήσει τις εργατικές μάζες. Κι όσο πιο πολύ το απελευθερωτικό κίνημα βρισκόταν σε πτώση, τόσο πιο φαναχτερά ανθούσαν τα λουλούδια του εθνικισμού.

Στη δύσκολη αυτή στιγμή, πάνω στη σοσιαλδημοκρατία έπεφτε η υψηλή αποστολή ν' αποκρούσει τον εθνικισμό, να προφυλάξει τις μάζες απ' τη γενική «επιδημία». Γιατί μονάχα η σοσιαλδημοκρατία μπορούσε να το κάνει αυτό αντιπαραθέτοντας στον εθνικισμό το δοκιμασμένο όπλο του διεθνισμού, την ενότητα και το αδιαίρετο της ταξικής πάλης. Κι όσο πιο δυναμωμένα ανέβαινε το κύμα του εθνικισμού, τόσο πιο βροντερά έπρεπε ν' αντηχήσει η φωνή της σοσιαλδημοκρατίας για αδελφότητα και ενότητα των προλεταρίων απ' όλες τις εθνότητες της Ρωσίας.

Για το σκοπόν αυτόν απαιτούνταν ιδιαίτερη σταθεροποίηση απ' τους σοσιαλδημοκράτες των επαρχιών που έρχονταν άμεσα σ' επαφή με το εθνικιστικό κίνημα.

Μα δε στάθηκαν όλοι οι σοσιαλδημοκράτες στο ύψος του καθήκοντός τους και πρώτ' απ' όλους οι σοσιαλδημοκράτες στις επαρχίες. Το Μπούντ (4) που πριν υπογράμμιζε τα γενικά καθήκοντα, άρχισε τώρα να εκθέτει σε πρώτη γραμμή τους ιδιαίτερους, καθαρά εθνικιστικούς σκοπούς του: Έφτασε ίσαμε που να ανακηρύχνει μαχητικό σημείο της εκλογικής του καμπάνιας το «γιορτασμό του Σαββάτου» και την «αναγνώριση του γλωσσικού ιδιώματος» (γίνις, σημ. Μετ.) (Βλ. Έκθεση στην ΙΧ Συνδιάσκεψη του Μπούντ).

Ύστερα από το Μπουντ ακολούθησε και ο Καύκασος: μια μερίδα απ' τους καυκάσιους σοσιαλδημοκράτες, που πριν αρνούνταν μαζί με τους υπόλοιπους καυκάσιους σοσιαλδημοκράτες την πολιτιστική εθνική αυτονομία, τη θέτει τώρα σαν άμεση διεκδίκηση(βλ. «Ανακοίνωση της Συνδιάσκεψης του Αυγούστου»). Δεν κάνουμε λόγο κιάλας για τη Συνδιάσκεψη των λικβινταριστών που έχει εγκρίνει με διπλωματικό τρόπο τις εθνικιστικές ταλαντεύσεις (βλ. «Ανακοίνωση της Συνδιάσκεψης του Αυγούστου»).

Απ' αυτό όμως προκύπτει, ότι οι απόψεις της Ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας για το εθνικό ζήτημα, δεν είναι ακόμα σαφείς για όλους τους σοσιαλδημοκράτες.

Είναι φανερό, πως είναι απαραίτητη μια σοβαρή και ολόπλευρη εξέταση του εθνικού ζητήματος. Χρειάζεται κοινή κι ακούραστη δουλειά απ' τους συνεπείς σοσιαλδημοκράτες ενάντια στην εθνικιστική θολούρα, απ' όπου κι αν έρχεται.

I. ΤΟ ΕΘΝΟΣ

Τι είναι Έθνος;

Το έθνος είναι πρώτ' απ' όλα μια κοινότητα, μια καθορισμένη κοινότητα ανθρώπων.

Η κοινότητα αυτή δεν είναι ούτε από μια φυλή ούτε κι από ένα γένος (5). Το σημερινό ιταλικό έθνος σχηματίστηκε από Ρωμαίους, Γερμανούς, Ετρούσκους, Έλληνες, Αράπηδες, κτλ. Το Γαλλικό Έθνος αποτελέστηκε από Γαλάτες, Ρωμαίους, Βρετόνους, Γερμανούς, κτλ. Το ίδιο πρέπει να ειπωθεί για τους Άγγλους, Γερμανούς, και άλλους που διαμορφώθηκαν σε έθνη από ανθρώπους από διαφορετικές φυλές και γένη.

Το έθνος λοιπόν δεν είναι μια κοινότητα από μια φυλή και από ένα γένος, μα μια ιστορικά διαμορφωμένη κοινότητα ανθρώπων.

Απ' την άλλη μεριά, είναι αναμφίβολο, πως τα μεγάλα κράτη του Κύρου ή του Αλέξανδρου δε μπορούσαν να ονομαστούν έθνη, αν και σχηματίστηκαν ιστορικά, σχηματίστηκαν από διάφορες φυλές και έθνη. Αυτά δεν είτανε έθνη, μα τυχαία και λίγο συνδεδεμένα μαζώματα από ομάδες, που διασπώντανε και ενώνονταν ανάλογα με τις επιτυχίες ή τις ήττες του ενός ή του άλλου κατακτητή.

Το Έθνος λοιπόν δεν είναι τυχαίο και εφήμερο μάζωμα μα μια σταθερή κοινότητα ανθρώπων.

Μα και κάθε σταθερή κοινότητα δε δημιουργεί το έθνος. Η Αυστρία και η Ρωσία είναι επίσης σταθερές κοινότητες, ωστόσο όμως κανείς δεν τις ονομάζει έθνη. Σε τι διαφέρει η εθνική κοινότητα απ' την κρατική κοινότητα; Εκτός από τ' άλλα, και απ' το ότι μια εθνική κοινότητα είναι ακατανόητη χωρίς κοινή γλώσσα, ενώ για το κράτος δεν είναι υποχρεωτική η κοινή γλώσσα. Το Τσεχικό έθνος στην Αυστρία και το Πολωνικό στη Ρωσία δε θα μπορούσαν να υπάρξουν χωρίς την κοινή για το καθένα γλώσσα, ενώ η ύπαρξη μέσα σ' αυτές μια ολάκερης σειράς από γλώσσες, δεν εμποδίζει την ακεραιότητα της Ρωσίας και της Αυστρίας.

Η κοινή γλώσσα, λοιπόν, είναι ένα απ' τα χαρακτηριστικά του έθνους.

Αυτό βέβαια δε σημαίνει πως τα διάφορα έθνη παντού και πάντα μιλάνε διαφορετικές γλώσσες, είτε πως όλοι που μιλάνε μια και την ίδια γλώσσα αποτελούν υποχρεωτικά ένα έθνος. Κοινή γλώσσα για κάθε έθνος, δεν είναι όμως και υποχρεωτικές οι διαφορετικές γλώσσες για τα διαφορετικά έθνη! Δεν υπάρχει ένα έθνος που θα μιλούσε ταυτόχρονα σε διαφορετικές γλώσσες, αυτό όμως ακόμα δεν σημαίνει πως δε μπορούν να υπάρξουν δύο έθνη που να μιλούν την ίδια γλώσσα! Οι Άγγλοι και οι Βορειο- Αμερικάνοι μιλούνε μια γλώσσα

κι όμως δεν αποτελούν ένα έθνος. Το ίδιο πρέπει να ειπωθεί για τους Νορβηγούς και τους Δανούς, τους Άγγλους και τους Γερμανούς.

Γιατί όμως οι Άγγλοι και οι Αμερικανοί, π.χ., δεν αποτελούν ένα έθνος, παρ' όλο που έχουνε κοινή γλώσσα;

Γιατί πρώτ' απ' όλα δεν ζουν μαζί μα σε διαφορετικούς τόπους. Το έθνος συγκροτείται μονάχα ύστερα από μακρόχρονες και κανονικές σχέσεις, ύστερα από κοινή ζωή των ανθρώπων από γενιά σε γενιά. Κι η μακρόχρονη κοινή ζωή είναι αδύνατη χωρίς το κοινό έδαφος. Οι Άγγλοι και οι Αμερικανοί κατοικούσαν πριν σ' ένα τόπο, στην Αγγλία, και αποτελούσαν ένα έθνος. Κατοπινά μια μερίδα απ' τους Άγγλους, αποίκησε απ' την Αγγλία σ' ένα καινούργιο τόπο, στην Αμερική, κι εδώ, στο καινούργιο έδαφος, με την πάροδο του χρόνου διαμόρφωσε το νέο Βορειοαμερικάνικο Έθνος. Τα διαφορετικά εδάφη καταλήξανε στη διαμόρφωση διαφορετικών εθνών.

Το κοινό έδαφος, λοιπόν, είναι ένα απ' τα χαρακτηριστικά του έθνους.

Μα αυτό δεν είναι κι ακόμα το όλο. Το κοινό έδαφος μόνο του δε δίνει ακόμα το έθνος. Γι' αυτό χρειάζεται, εκτός από αυτή, η εσωτερική οικονομική σύνδεση, που ενώνει τα ξεχωριστά τμήματα του έθνους σε ένα σύνολο. Ανάμεσα στην Αγγλία και στη Βόρεια Αμερική δεν υπάρχει μια τέτοια σύνδεση, γι' αυτό και αποτελούν δύο διαφορετικά έθνη. Μα κι οι ίδιοι οι Βορειοαμερικανοί δεν θα ήταν άξιοι για να ονομάζονται έθνος, αν οι ιδιαίτερες γωνιές της Βόρειας Αμερικής δεν ήταν ενωμένες ανάμεσά τους, σ' ένα οικονομικό σύνολο, χάρη στον καταμερισμό της δουλειάς ανάμεσά τους, στην ανάπτυξη των συγκοινωνιών, κλπ.

Ας πάρουμε τη Γεωργία. Οι Γεωργιανοί απ' την εποχή της μεταρρύθμισης ζούσανε σε κοινό έδαφος και μιλούσανε την ίδια γλώσσα, παρ' όλα αυτά, για να ακριβολογήσουμε, δεν αποτελούσαν ένα έθνος γιατί, όπως είτανε χωρισμένοι σε πολλά αποσπασμένα το ένα απ' το άλλο πριγκιπάτα, δε μπορούσαν να ζήσουν μια κοινή οικονομική ζωή, επί αιώνες έκαναν πόλεμο αναμεταξύ τους, και καταστρέφανε ο ένας τον άλλον, αλληλοδιαβάλλοντας τους Πέρσες και τους Τούρκους.

Η εφήμερη και τυχαία συνένωση των πριγκιπάτων που κατάφερε κάποτε να εφαρμόζει κάποιος τυχερός τσάρος, καταχτούσε, στην καλύτερη περίπτωση, μονάχα την επιφανειακή διοικητική σφαίρα, που τσακίζονταν γρήγορα πάνω στις ιδιοτροπίες των φεουδαρχών, στην αδιαφορία των χωρικών. Μα δε μπορούσε να γίνει κι αλλιώςικα μιας και είτανε ο οικονομικός τεμαχισμός της Γεωργίας... Η Γεωργία, σαν έθνος, εμφανίστηκε μονάχα στο δεύτερο μισό του ΧΙΧ αιώνα, όταν η πτώση της δουλοπαροικίας και η ανάπτυξη των συγκοινωνιών και η εμφάνιση του καπιταλισμού, αποκαταστήσανε τον καταμερισμό της δουλειάς ανάμεσα στις περιοχές της Γεωργίας, κλόνισαν τελικά τον οικονομικόν αποκλεισμό των πριγκιπάτων, και τα ένωσαν σ' ένα σύνολο.

Το ίδιο πρέπει να ειπωθεί και για τα άλλα έθνη που πέρασαν το στάδιο της φεουδαρχίας κι αναπτύξανε στη θέση της τον καπιταλισμό.

Η κοινή οικονομική ζωή, η οικονομική συνοχή είναι, λοιπόν, μια από τις χαρακτηριστικές ιδιότητες του έθνους.

Μα κι αυτό δεν είναι το όλο. Εκτός απ' όλα που έχουν ειπωθεί, πρέπει να προσέξουμε ακόμα τις ιδιότητες της πνευματικής όψης των ανθρώπων που ενώνονται σε έθνος. Τα έθνη ξεχωρίζουν το ένα απ' το άλλο όχι μονάχα απ' τις συνθήκες της ζωής τους μα κι απ' την πνευματική τους όψη, που εκφράζεται στις ιδιομορφίες της εθνικής κουλτούρας. ΑΝ η Αγγλία, η Βόρεια Αμερική κι η Ιρλανδία που μιλάνε την ίδια γλώσσα, αποτελούν, ωστόσο, τρία διαφορετικά έθνη, σ' αυτό παίζει όχι μικρό ρόλο η ιδιόμορφη κείνη ψυχοσύνθεση που την κατεργάστηκαν από γενιά σε γενιά οι ανόμοιες συνθήκες της ύπαρξής τους.

Αυτή καθαυτή η ψυχοσύνθεση, βέβαια, ή, όπως αλλιώς τη λένε, «ο εθνικός χαρακτήρας», είναι για τον παρατηρητή κάτι το ασύλληπτο, εφόσον όμως αυτή εκφράζεται στην ιδιομορφία της κουλτούρας ολόκληρου του έθνους, είναι χειροπιαστή και δεν μπορεί να αγνοηθεί.

Δε χρειάζεται καν να γίνει λόγος, πως «ο εθνικός χαρακτήρας» δεν είναι κάτι δοσμένο μια για πάντα, μα αλλάζει μαζί με τις συνθήκες της ζωής, μιας και υπάρχει όμως κάθε ορισμένη στιγμή, αφήνει τη σφραγίδα του πάνω στη φυσιογνωμία του έθνους.

Η κοινή ψυχοσύνθεση λοιπόν, που εκφράζεται στην κοινή κουλτούρα, είναι ένα απ' τα χαρακτηριστικά του έθνους.

Με τον τρόπον αυτόν, εξαντλήσαμε όλα τα γνωρίσματα του

Έθνος είναι η ιστορικά διαμορφωμένη σταθερή κοινότητα ανθρώπων, που εμφανίστηκε πάνω στη βάση της κοινότητας στη γλώσσα, στο έδαφος, στην οικονομική ζωή και στην ψυχοσύνθεση που εκδηλώνεται στην κοινότητα της κουλτούρας.

Έτσι είναι αυτονόητο ότι το έθνος, καθώς και κάθε ιστορικό φαινόμενο, υπόκειται στο νόμο της αλλαγής, έχει την ιστορία του, έχει αρχή και τέλος.

Είναι απαραίτητο να υπογραμμιστεί πως κανένα απ' τα παραπάνω γνωρίσματα, ξεχωριστά παρμένο, δεν είναι αρκετό για τον ορισμό του έθνους. Ακόμα περισσότερο είναι αρκετή η απουσία έστω και ενός απ' τα γνωρίσματα αυτά, για να παύσει το έθνος να είναι έθνος.

Μπορεί να φανταστεί κανένας άνθρωπος με κοινό «εθνικό χαρακτήρα» κι όμως δε μπορεί να πει πως αποτελούν ένα έθνος όταν είναι οικονομικά χωρισμένοι, ζουν σε διαφορετικά εδάφη, μιλούν διαφορετικές γλώσσες, κλπ, τέτοιοι π.χ. είναι οι Εβραίοι της Ρωσίας, Γαλικίας, Αμερικής, Γεωργίας, που δεν αποτελούν, κατά τη γνώμη μας, ενιαίο έθνος.

Μπορεί να φανταστεί κανένας ανθρώπους με κοινό έδαφος και κοινή οικονομική ζωή, και όμως να μην αποτελούν ένα έθνος χωρίς την κοινή γλώσσα και τον κοινό «εθνικό χαρακτήρα». Τέτοιοι π.χ. είναι οι Γερμανοί και οι Λετονοί στη Βαλτική περιοχή.

Τέλος, οι Νορβηγοί και οι Δανοί μιλούνε μια γλώσσα, δεν αποτελούν όμως ένα έθνος επειδή λείπουν τα άλλα γνωρίσματα.

Μονάχα σαν είναι παρόντα όλα τα γνωρίσματα μαζί, μας δίνουν το έθνος.

Ίσως να νομιστεί ότι ο «εθνικός χαρακτήρας» δεν είναι ένα απ' τα γνωρίσματα, μα το μοναδικό ουσιώδες γνώρισμα του έθνους, ενώ όλα τα υπόλοιπα γνωρίσματα αποτελούν, κυρίως, τους όρους για την ανάπτυξη του έθνους κι όχι τα γνωρίσματά του. Την άποψη αυτή συμμερίζονται π.χ. οι γνωστοί στην Αυστρία σοσιαλδημοκράτες θεωρητικοί του εθνικού ζητήματος Ρ. Σπρίνγκερ και, ιδιαίτερα ο Ο. Μπάουερ.

Ας εξετάσουμε τη θεωρία τους για το έθνος.

Σύμφωνα με τη γνώμη του Σπρίνγκερ:

«το έθνος είναι ένωση από ανθρώπους που σκέφτονται και μιλάνε όμοια» Είναι η «πολιτική κοινότητα μιας ομάδας από σύγχρονους ανθρώπους που δεν είναι ενωμένοι με τη «γη»»(υπογρ. Ι.ΣΤ.) (βλ. «το εθνικό πρόβλημα» Ρ. Σπρίνγκερ, σελ/ 43, εκδ. Obchtchestvennaia Polza, 1909)

Είναι, λοιπόν, «ένωση» ανθρώπων που σκέφτονται και μιλάνε όμοια όσο κι αν θα είτανε χωρισμένοι ο ένας απ' τον άλλον κι όπου κι αν ζουν.

Ο Μπάουερ, πηγαίνει ακόμα πιο μακριά:

«Τι είναι έθνος; – ρωτάει. Είναι μήπως η ενότητα της γλώσσας που ενώνει τους ανθρώπους σε έθνος; Μα οι Άγγλοι και οι Ιρλανδοί...μιλάνε την ίδια γλώσσα, χωρίς ν' αποτελούν ωστόσο ένα ενιαίο λαό. Οι Εβραίοι δεν έχουν μια κοινή γλώσσα κι όμως αποτελούν έθνος»(Βλ. «Το εθνικό ζήτημα και η Σοσιαλδημοκρατία», σελ. 1-2, Ο. Μπάουερ, Εκδ. «Σερπ», 1909)

Τι είναι λοιπόν έθνος;

Έθνος είναι «ο σχετικά κοινός χαρακτήρας» (Ο. Μπάουερ, «Το εθνικό ζήτημα και η Σοσιαλδημοκρατία»)

Μα τι είναι χαρακτήρας, και στη δοσμένη περίπτωση, τι είναι ο εθνικός χαρακτήρας;

Ο εθνικός χαρακτήρας είναι:

«το άθροισμα από τα γνωρίσματα που ξεχωρίζουν τους ανθρώπους της μιας απ' τους ανθρώπους της άλλης εθνότητας, το σύμπλεγμα από τις φυσικές και τις πνευματικές ιδιότητες που ξεχωρίζει το ένα έθνος από το άλλο». (ίδιο, σελ. 2)

Ο Μπάουερ βέβαια, ξέρει πως ο εθνικός χαρακτήρας δεν πέφτει απ' τον ουρανό, γι' αυτό και προσθέτει:

«Ο χαρακτήρας των ανθρώπων δεν καθορίζεται από τίποτα άλλο παρά από την κοινή μοίρα τους», πως...» το έθνος δεν είναι τίποτα άλλο παρά η κοινή μοίρα», που με τη σειρά της καθορίζεται «απ' τις συνθήκες μέσα στις οποίες οι άνθρωποι παράγουν τα μέσα για τη ζωή τους και διανέμουν τα προϊόντα της δουλειάς τους» (ίδιο, σελ.24-25)

Με τον τρόπον αυτό φτάσαμε στον πιο «πλέριο», όπως εκφράζεται ο Μπάουερ, ορισμό του έθνους.

«Έθνος είναι ένα ολόκληρο σύνολο ανθρώπων που είναι συνδεδεμένοι με κοινό χαρακτήρα βασισμένων πάνω στην κοινή μοίρα» (ίδιο, σελ. 139)

Όστε ένας κοινός εθνικός χαρακτήρας που βασίζεται πάνω στην κοινή μοίρα και είναι παρμένος έξω από κάθε υποχρεωτική σύνδεση με τον κοινό χώρο, τη γλώσσα και την οικονομική ζωή.

Στην περίπτωση όμως αυτή, τι απομένει απ' το έθνος; Για ποια εθνική κοινότητα μπορεί να γίνει λόγος για ανθρώπους που είναι οικονομικά χωρισμένοι ο ένας απ' τον άλλον, που ζουν σε διαφορετικούς τόπους και μιλούν από γενιά σε γενιά σε διαφορετικές γλώσσες;

Ο Μπάουερ μιλάει για τους Εβραίους, σαν για έθνος, αν και «δεν έχουν καθόλου κοινή γλώσσα» (ίδιο, σελ.2). Μα για ποια «κοινή μοίρα» και εθνική σύνδεση μπορεί να γίνει λόγος π.χ. στους Εβραίους της Γεωργίας, του Νταγκεστάν, της Ρωσίας και της Αμερικής, που είναι ολότελα αποσπασμένοι ο ένας απ' τον άλλο, που ζουν σε διαφορετικά εδάφη και μιλούν σε διαφορετικές γλώσσες;

Οι Εβραίοι που αναφέραμε ζουν χωρίς αμφιβολία μια κοινή οικονομική και πολιτική ζωή με τους Γεωργιανούς, τους Νταγκεστανούς, τους Ρώσους και τους Αμερικανούς, σε μια κοινή μαζί μ' αυτούς πολιτιστική ατμόσφαιρα. Αυτό δε μπορεί να μην αφήνει τη σφραγίδα του πάνω στον εθνικό τους χαρακτήρα. Αν έμεινε κάτι το κοινό, αυτό είναι η θρησκεία, η κοινή προέλευση, και μερικά υπολείμματα του εθνικού χαρακτήρα. Όλα αυτά είναι αναμφίβολα. Μα πώς μπορεί κανένας να μιλάει στα σοβαρά, πως τα αποσπασμένα θρησκευτικά ήθη και τα ψυχολογικά υπολείμματα που εξανεμίζονται, επιδρούν στη «μοίρα» των πιο πάνω Εβραίων ισχυρότερα απ' το ζωντανό κοινωνικό- οικονομικό και πολιτιστικό περίγυρο που τους κυκλώνει; Κι όμως μονάχα με την προϋπόθεση αυτή, μπορεί να μιλάει κανείς για τους Εβραίους γενικά σαν ένα ενιαίο έθνος.

Σε τι διαφέρει τότε το έθνος του Μπάουερ απ' το μυστικιστικό και αυτεξούσιο «εθνικό πνεύμα» των σπιριτουαλιστών;

Ο Μπάουερ βάζει έναν απέραστο φραγμό ανάμεσα «στο διακριτικό χαρακτηριστικό» του έθνους (τον εθνικό χαρακτήρα) και «στους όρους» της ζωής τους, αποσπώντας τα το ένα απ' το άλλο. Τι άλλο είναι εθνικός χαρακτήρας, αν δεν είναι η αντανάκλαση των συνθηκών ζωής, η συμπύκνωση από τις εντυπώσεις που παίρνουμε απ' τον περίγυρο που μας κυκλώνει; Πώς μπορεί να περιοριστεί κανένας μονάχα σ' έναν εθνικό χαρακτήρα, που τον απομονώνει και τον αποσπάει απ' το έδαφος που τονε γέννησε;

Επίσης, τι ήτανε κείνο που κυρίως ξεχώριζε το Αγγλικό έθνος από το Βορειο-Αμερικανικό στο τέλος του XVII και στις αρχές του XIX αιώνα όταν η Βόρεια Αμερική ονομαζόταν ακόμα «Νέα Αγγλία»; Όχι, βέβαια, ο εθνικός χαρακτήρας: γιατί οι Βοραιοαμερικανοί ήτανε μετανάστες απ' την Αγγλία, πήρανε μαζί τους στην Αμερική, εκτός απ' την αγγλική γλώσσα, ακόμα και τον αγγλικό εθνικό χαρακτήρα και δε μπορούσαν, βέβαια, να τονε χάσουν έτσι γρήγορα, έστω κι αν κάτω απ' την επίδραση των καινούργιων συνθηκών έπρεπε να κατεργαστεί σ' αυτούς ο δικός τους ιδιαίτερος χαρακτήρας. Κι όμως, παρά τη μεγάλη ή τη μικρή ενότητα που είχαν στο χαρακτήρα τους, αυτοί αποτελούσαν από τότε κιάλας ένα ιδιαίτερο απ' την Αγγλία έθνος!

Είναι φανερό πως η «Νέα Αγγλία», σαν έθνος, διακρινόταν τότε απ' την Αγγλία, σαν έθνος, όχι από τον ιδιαίτερο εθνικό χαρακτήρα, είτε, όχι τόσο από τον εθνικό χαρακτήρα, όσο απ' τις εθνικές συνθήκες της ζωής.

Έτσι γίνεται σαφές, πως στην πραγματικότητα δεν υπάρχει κανένα μοναδικά διακριτικό γνώρισμα του έθνους. Υπάρχει μονάχα ένα άθροισμα από γνωρίσματα απ' όπου στη σύγκριση του έθνους ξεχωρίζει πιο ανάγλυφα τότε το ένα γνώρισμα, (εθνικός χαρακτήρας), τότε το άλλο (η γλώσσα), τότε το τρίτο (έδαφος, οικονομικές συνθήκες). Το έθνος είναι ένας συνδυασμός απ' όλα τα γνωρίσματα μαζί παρμένα.

Η άποψη του Μπάουερ, που ταυτίζει το έθνος με τον εθνικό χαρακτήρα, αποσπά το έθνος απ' το έδαφος και το μετατρέπει σε κάποια αόρατη, αυτεξούσια δύναμη. Προκύπτει όχι ένα έθνος που ζει και δρα, μα κάτι το μυστικιστικό, ασύλληπτο και απόκοσμο. Γιατί, το ξαναλέω, τι είδους Εβραϊκό έθνος είναι π.χ. αυτό που αποτελείται από Γεωργιανούς, Νταγκεστανούς, Ρώσους, αμερικανούς, και άλλους Εβραίους, που τα μέλη του δεν καταλαβαίνουν ο ένας τον άλλον (μιλάνε διαφορετικές γλώσσες), ζούνε σε διάφορα μέρη της γήινης σφαίρας, δε θα δουν ποτέ ο ένας τον άλλον, δε θα δράσουν ποτέ μαζί ούτε σε καιρό ειρήνης ούτε σε καιρό πολέμου;!

Όχι, η σοσιαλδημοκρατία δε φτιάχνει το εθνικό της πρόγραμμα για τέτοια χάρτινα «έθνη». Αυτή μπορεί να υπολογίζει μονάχα στα πραγματικά έθνη που δρουν και κινούνται και που γι' αυτό αναγκάζουν τους άλλους να τα υπολογίζουν.

Είναι φανερό πως ο Μπάουερ συγχύζει το έθνος που είναι μια ιστορική κατηγορία με το γένος που είναι κατηγορία εθνογραφική.

Εξάλλου ο ίδιος ο Μπάουερ, όπως φαίνεται, νιώθει την αδυναμία της θέσης του. Διακηρύχοντας αποφασιστικά στην αρχή του βιβλίου του τους Εβραίους σαν έθνος (βλ. «Το εθνικό ζήτημα κι η Σοσιαλδημοκρατία», σελ. 2), στο τέλος του βιβλίου ο Μπάουερ διορθώνει τον εαυτό του διαπιστώνοντας: «η καπιταλιστική κοινωνία τελικά δεν τους επιτρέπει (τους εβραίους) να διατηρηθούν σαν έθνος»(σελ. 380), αφομοιώνοντάς τους με τα άλλα έθνη. Αιτία είναι που «οι Εβραίοι δεν έχουν μια κλειστή αποικιστική περιοχή» (σελ. 388), ενώ μια τέτια περιοχή έχουν π.χ. οι Τσέχοι που πρέπει να διατηρηθούν σαν έθνος, σύμφωνα με τη γνώμη του Μπάουερ. Κοντολογίς: η αιτία βρίσκεται στην απουσία του εδάφους. Ο Μπάουερ κρίνοντας έτσι ήθελε ν' αποδείξει πως η εθνική αυτονομία δεν μπορεί να' ναι διεκδίκηση των Εβραίων εργατών (σελ. 396), μα μ' αυτό αναποδογύρισε άθελά του την ίδια του τη θεωρία που αρνείται το κοινό έδαφος σαν ένα απ' τα γνωρίσματα του έθνους.

Ο Μπάουερ όμως προχωρεί πιο μακριά. Στην αρχή του βιβλίου του διακηρύχνει αποφασιστικά, πως «οι εβραίοι δεν έχουν καθόλου μια κοινή γλώσσα, μα ωστόσο αποτελούν ένα έθνος» (σελ.2). Δεν πρόφτασε όμως να φτάσει στην εκατοστητριάκοστή σελίδα κι άλλαξε κιόλας μέτωπο, διακηρύχνοντας επίσης αποφασιστικά: «είναι αναμφίβολο πως κανένα έθνος δε μπορεί να υπάρξει χωρίς κοινή γλώσσα» (σελ.130) (η υπογράμμιση δική μου, Ι. Β. Στάλιν).

Ο Μπάουερ εδώ ήθελε ν' αποδείξει πως «η γλώσσα είναι το βασικότατο όργανο για την ανθρώπινη επικοινωνία»(σελ.130), μα μαζί μ' αυτό ασυναίσθητα απόδειξε και κείνο που δεν είχε σκοπό ν' αποδείξει, και, κυρίως: την κενότητα της δικής του θεωρίας για το έθνος, που αρνείται τη σημασία της κοινής γλώσσας.

Έτσι, η συρραμμένη με ιδεαλιστικές κλωστές θεωρία αποκρούει η ίδια τον εαυτό της.

II. ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Το έθνος δεν είναι απλά μια ιστορική κατηγορία, μα ιστορική κατηγορία μιας ορισμένης εποχής, της εποχής του καπιταλισμού που βρίσκεται σε άνοδο. Το προτσές για την εξάλειψη της φεουδαρχίας και την ανάπτυξη του καπιταλισμού είναι ταυτόχρονα και προτσές για τη συγκρότηση των ανθρώπων σε έθνος. Έτσι π.χ. έγινε στη Δυτική Ευρώπη. Οι Άγγλοι, οι Γάλλοι, οι Γερμανοί, οι Ιταλοί και άλλοι, συγκροτήθηκαν σε έθνος στο διάστημα της νικηφόρας πορείας του καπιταλισμού που θριάμβευε ενάντια στο φεουδαλικό τεμαχισμό.

Ο σχηματισμός όμως του έθνους εκεί σήμαινε και τη μετατροπή τους επίσης σε αυτεξούσια κράτη. Το αγγλικό, το γαλλικό και άλλα έθνη, είναι σύγκαιρα και αγγλικό κλπ κράτη. Η Ιρλανδία, που έμεινε έξω απ' αυτό το προτσές, δεν αλλάζει τη γενικήν εικόνα.

Κάπως αλλιώς έγινε στην Ανατολική Ευρώπη. Τον καιρό που στη Δύση τα έθνη εξελίσσονταν σε κράτη, στην Ανατολή συγκροτήθηκαν πολυεθνικά κράτη, κράτη που αποτελούνταν από κάμποσες εθνότητες. Όπως είναι η Αυστρο-Ουγγαρία, η Ρωσία. Στην Αυστρία, από πολιτική άποψη, οι πιο αναπτυγμένοι είτανε οι Γερμανοί κι αυτοί αναλάβανε να συνενώσουν σε κράτος τις εθνότητες της Αυστρίας. Στην Ουγγαρία οι μαγυάροι- πυρήνας στις ουγγρικές εθνότητες- φάνηκαν οι πιο ευπροσάρμοστοι στην κρατική οργάνωση, αυτοί λοιπόν συνενώσανε στην Ουγγαρία. Στη Ρωσία, το ρόλο του συνενωτή μέσα στις εθνότητες τον ανάλαβαν οι μεγαλωρώσοι, που είχαν επικεφαλής μια ιστορικά συγκροτημένη, ισχυρή και οργανωμένη, στρατιωτική, αριστοκρατική γραφειοκρατία.

Αυτό έγινε στην Ανατολή.

Ο ιδιόμορφος αυτός τρόπος σχηματισμού κρατών μπορούσε να υπάρξει μονάχα μέσα στις συνθήκες της φεουδαρχίας που ακόμα δεν είχε εξαλειφθεί, μέσα στις συνθήκες του αδύνατου αναπτυγμένου καπιταλισμού, τότε που οι παραμερισμένες εθνότητες δεν είχαν προλάβει ακόμα να παγιωθούν οικονομικά σε ολοκληρωμένα έθνη.

Ο καπιταλισμός όμως αρχίζει να αναπτύσσεται και στα ανατολικά κράτη. Αναπτύσσονται το εμπόριο κι οι συγκοινωνίες. Ξεπροβάλλουν μεγάλες πόλεις. Τα έθνη παγιώνονται οικονομικά. Ο καπιταλισμός που εισόρμησε μέσα στην ήρεμη ζωή των παραγκωνισμένων εθνοτήτων, τις ξεσηκώνει και τις βάζει σε κίνηση. Η ανάπτυξη του τύπου και του θεάτρου, η δράση του Ράιχσράτ (στην Αυστρία) και της Δούμας (στη Ρωσία) υποβοηθούνε το δυνάμωμα του «εθνικού αισθήματος». Η διάνοηση που δημιουργήθηκε διαποτίζεται από τις «εθνικές ιδέες», και δρα προς την ίδια κατεύθυνση...

Μα τα παραγκωνισμένα έθνη, που αφυπνίσθηκαν για αυτοτελή ζωή, δε συγκροτούνται σε ανεξάρτητα εθνικά κράτη: συναντούν στο δρόμο τους την πιο ισχυρή αντίπραξη από τα

ηγετικά στρώματα των εθνών που κυβερνούν, που είχανε σταθεί από καιρό κιάλας επικεφαλής του κράτους. Είχανε αργοπορήσει!!...

Έτσι συγκροτούνται σε έθνη οι τσέχοι, οι πολωνοί, κλπ. στην Αυστρία, οι κροάτες και άλλοι στην Ουγγαρία, οι λετονοί, λιθουανοί, ουκρανοί, γεωργιανοί, αρμένιοι κλπ στη Ρωσία. Κείνο που στη Δυτική Ευρώπη, είτανε μια εξαίρεση (Ιρλανδία), στην Ανατολή έγινε κανόνας.

Στη Δύση η Ιρλανδία απάντησε στην εξαιρετική κατάσταση με ένα εθνικό κίνημα. Στην Ανατολή τα αφυπνισμένα έθνη είτανε υποχρεωμένα να απαντήσουν με τον ίδιο τρόπο.

Έτσι διαμορφώθηκαν τα περιστατικά που ώθησαν στον αγώνα τα νεαρά έθνη, στα ανατολικά της Ευρώπης.

Ο αγώνας άρχισε κι άναψε κυρίως, όχι ανάμεσα στα έθνη στο σύνολό τους, μα ανάμεσα στις κυρίαρχες τάξεις απ' τα έθνη που κυβερνούσαν και απ' τα έθνη που καταπιέζονταν. Τον αγώνα συνήθως τον διεξάγει είτε η αστική μικροκεφαλαιοκρατία του έθνους που κυβερνάει (τσέχοι ενάντια σε γερμανούς), είτε η αγροτική κεφαλαιοκρατία του καταπιεζόμενου έθνους ενάντια στους τσιφλικάδες του κυρίαρχου έθνους (ουκρανοί στην Πολωνία), είτε ολάκερη «εθνική» κεφαλαιοκρατία απ' τα καταπιεζόμενα έθνη ενάντια στην αριστοκρατία του κυρίαρχου έθνους που κυβερνάει (Πολωνία, Λιθουανία, Ουκρανία στη Ρωσία).

Η κεφαλαιοκρατία είναι το κύριο πρόσωπο που δρα.

Για τη νεαρή κεφαλαιοκρατία το βασικό ζήτημα είναι η αγορά. Σκοπός της είναι να καταναλώσει τα εμπορεύματά της και να βγει νικήτρια στο συναγωνισμό με την κεφαλαιοκρατία της άλλης εθνότητας. Από δω προέρχεται και η επιθυμία της να εξασφαλίσει για τον εαυτό της τη «δική» της, την «πάτριόν» της αγορά. Η αγορά είναι το πρώτο σχολειό όπου η κεφαλαιοκρατία διδάσκεται τον εθνισμό. Μα το πράμα συνήθως δεν περιορίζεται στην αγορά.

Στον αγώνα ανακατώνεται η μισοφεουδαλική- μισοκεφαλαιοκρατική γραφειοκρατία του κυρίαρχου έθνους με τις δικές της μέθοδες «της πυγμής»(6). Η κεφαλαιοκρατία του έθνους που κυβερνάει – αδιάφορο αν είναι μεγάλη ή μικρή – έχει τη δυνατότητα να ξεκάνει «πιο γρήγορα» και «πιο αποφασιστικά» τον ανταγωνιστή της. Ενώνονται οι «δυνάμεις» και αρχίζει μια ολόκληρη σειρά από περιοριστικά μέτρα που μετατρέπονται σε καταπίεση ενάντια στην «αλλοεθνή» κεφαλαιοκρατία. Ο αγώνας, απ' την οικονομική σφαίρα μεταφέρεται στην πολιτική. Περιορισμός στην ελευθερία κίνησης, απαγόρευση της γλώσσας, περιορισμός στα εκλογικά δικαιώματα, ελάττωση σχολείων, θρησκευτικές απαγορεύσεις κλπ. σωριάζονται στο κεφάλι του «ανταγωνιστή». Τα μέτρα αυτά, βέβαια, δεν εξυπηρετούν μονάχα τα συμφέροντα της κεφαλαιοκρατικής τάξης του έθνους που κυβερνάει, μα και τους ειδικούς, σα να λέμε, σκοπούς της κάστας (7), όπως είναι η γραφειοκρατία που διοικεί.

Μα όσο για τα' αποτελέσματα, αυτό δεν έχει καμιά διαφορά: Στη δοσμένη περίπτωση, οι κεφαλαιοκρατικές τάξεις και η γραφειοκρατία βαδίζουν χέρι με χέρι, είτε για την Αυστροουγγαρία πρόκειται, είτε για τη Ρωσία.

Η κεφαλαιοκρατία του καταπιεζόμενου έθνους που παραγκωνίζεται απ' όλες τις πλευρές, μπαίνει φυσικά σε κίνηση. Κάνει έκκληση στα «ομογενή κατώτερα στρώματα» κι αρχίζει να φωνάζει για την «πατρίδα», παρουσιάζοντας τη δική της ιδιωτική υπόθεση σαν παλλαϊκή. Στρατολογεί για τον εαυτό της, τους «συμπατριώτες» για τα συμφέροντα... «της πατρίδας». Και τα «κατώτερα στρώματα» δεν μένουν πάντα αμέτοχα στις εκκλήσεις, μαζεύονται γύρω απ' τη σημαία της: οι καταπίεσεις από τα πάνω θίγουν κι αυτά και προκαλούν τη δυσάρεσκειά τους.

Έτσι αρχίζει το εθνικό κίνημα.

Η δύναμη του εθνικού κινήματος καθορίζεται απ' το βαθμό που συμμετέχουν σ' αυτό τα πλατιά στρώματα του έθνους, το προλεταριάτο κι η αγροτιά.

Αν το προλεταριάτο θα μπει κάτω απ' τη σημαία του κεφαλαιοκρατικού εθνικισμού, αυτό εξαρτιέται απ' το βαθμό που είναι αναπτυσσόμενες οι ταξικές αντιθέσεις, απ' τη συνειδητότητα και οργάνωση του προλεταριάτου. Το συνειδητό προλεταριάτο έχει τη δική του δοκιμασμένη σημαία και δεν έχει ανάγκη να μπει κάτω απ' τη σημαία της κεφαλαιοκρατίας.

Όσο για τους αγρότες, η συμμετοχή τους στο εθνικό κίνημα εξαρτιέται, πρώτ' απ' όλα, απ' το χαρακτήρα της καταπίεσης. Αν οι πιέσεις θίγουν τα συμφέροντά τους «για τη γη», όπως έγινε στην Ιρλανδία, τότε οι πλατειές μάζες των αγροτών συντάσσονται αμέσως κάτω απ' τη σημαία του εθνικού κινήματος.

Απ' την άλλη μεριά, αν π.χ. στη Γεωργία, δεν υπάρχει κάποιος σοβαρός αντιρωσικός εθνικισμός, αυτό συμβαίνει πρώτ' απ' όλα, γιατί εκεί δεν υπάρχουν Ρώσοι τσιφλικάδες, είτε μεγάλη Ρωσική κεφαλαιοκρατία, που θα μπορούσαν να δώσουν τροφή σε έναν τέτοιο εθνικισμό μέσα στις μάζες. Στη Γεωργία υπάρχει αντιαρμενικός εθνικισμός κι αυτό γιατί εκεί υπάρχει ακόμα μια μεγάλη αρμενική κεφαλαιοκρατία, που, χτυπώντας τη μικρή, αδύνατη ακόμα, κεφαλαιοκρατία της Γεωργίας, τη σπρώχνει στον αντιαρμενικό εθνικισμό.

Το εθνικό ζήτημα ανάλογα με τους παράγοντες αυτούς, παίρνει είτε μαζικό χαρακτήρα κι αναπτύσσεται ολοένα και πιο πολύ (Ιρλανδία, Γαλικία), είτε μετατρέπεται σε μια αλυσίδα από μικρές συγκρούσεις και εκφυλίζεται σε σκάνδαλο και σε «αγώνα» για τις ταμπέλες (όπως σε μερικές πολιτειούλες στη Βοημία).

Το περιεχόμενο του εθνικού κινήματος δε μπορεί, βέβαια, να είναι παντού όμοιο: καθορίζεται ολότελα απ' τις ποικιλόμορφες διεκδικήσεις που προβάλλει το κίνημα. Στην Ιρλανδία το κίνημα έχει αγροτικό χαρακτήρα, στη Βοημία «γλωσσικό», εδώ διεκδικούν ισοτιμία και ελευθερία θρησκευτική, εκεί διεκδικούν «δικούς τους δημόσιους υπαλλήλους, είτε δικό τους Σέιμ. Μέσα στα ποικιλόμορφα αιτήματα διακρίνονται συχνά τα ποικιλόμορφα στοιχεία που χαρακτηρίζουν γενικά το έθνος (η γλώσσα, το έδαφος και άλλα). Είναι άξιο προσοχής πως πουθενά δε συναντάς αιτήματα για τον «εθνικό χαρακτήρα» του Μπάουερ, που τα περιέχει όλα. Και είναι κατανοητό: «ο εθνικός χαρακτήρας» παρμένος μόνος του είναι ασύλληπτος και, όπως σωστά παρατήρησε ο Ι. Στράσερ, «ο πολιτικός δεν έχει καμιά δουλειά μ' αυτόν» (βλ. Ι. Στράσερ «Ο εργάτης και το έθνος», 1912, σελ.33)

Αυτές γενικά είναι οι μορφές και ο χαρακτήρας του κινήματος.

Απ' όσα ειπώθηκαν, είναι ξεκάθαρο πως ο εθνικός αγώνας μέσα στις συνθήκες του καπιταλισμού που είναι σε άνοδο είναι αγώνας ανάμεσα στις κεφαλαιοκρατικές τάξεις. Κάποτε η κεφαλαιοκρατία πετυχαίνει να προσελκύσει το προλεταριάτο στο εθνικό κίνημα, και τότε ο εθνικός αγώνας εξωτερικά παίρνει «παλλαϊκό» χαρακτήρα, αυτό όμως είναι μονάχα στα εξωτερικά. Στην ουσία του, αυτός παραμένει πάντα κεφαλαιοκρατικός, επικερδής και αρεστός κυρίως στην κεφαλαιοκρατία.

Απ' αυτό όμως δεν προκύπτει καθόλου ότι το προλεταριάτο δεν πρέπει ν' αγωνιστεί ενάντια στην πολιτική της καταπίεσης για τις εθνότητες.

Ο περιορισμός στην ελευθερία κίνησης, η στέρηση του εκλογικού δικαιώματος, η απαγόρευση της γλώσσας, η ελάτπωση των σχολείων και οι άλλες καταπίεσεις θίγουν τους εργάτες όχι σε λιγότερο βαθμό, αν όχι και σε περισσότερο απ' την κεφαλαιοκρατία. Η κατάσταση αυτή μπορεί να εμποδίζει μονάχα ν' αναπτυχθούν ελεύθερα οι πνευματικές δυνάμεις του προλεταριάτου στα υποταγμένα έθνη. Δεν μπορεί κανένας να πει στα σοβαρά πως ο τάταρος και ο εβραίος εργάτης αναπτύσσουν πλέρια τις πνευματικές ικανότητές τους όταν δεν τους επιτρέπουν να χρησιμοποιήσουν τη μητρική γλώσσα στις συνελεύσεις και διαλέξεις, όταν τους κλείνουν τα σχολεία.

Η πολιτική της εθνικιστικής καταπίεσης είναι επικίνδυνη για το προλεταριάτο κι από μian άλλη πλευρά. Δεν αφήνει τα πλατιά στρώματα να προσέξουν τα κοινωνικά ζητήματα, τα ζητήματα της ταξικής πάλης, στρέφει την προσοχή τους προς τα εθνικά ζητήματα, τα «κοινά» ζητήματα για το προλεταριάτο και την κεφαλαιοκρατία. Κι αυτό δημιουργεί ευνοϊκό έδαφος για το

απατηλό κήρυγμα της «αρμονίας των συμφερόντων», για να σβήνουν τα ταξικά συμφέροντα του προλεταριάτου, για την πνευματική υποδούλωση των εργατών. Αυτό το ίδιο γίνεται κιόλας ένας σοβαρός φραγμός για να συνενωθούν οι εργάτες απ' όλες τις εθνότητες. Αν μια σημαντική μερίδα από τους πολωνούς εργάτες παραμένει κάτω απ' τον πνευματικό ζυγό των αστών εθνικιστών, αν ίσαμε τώρα παραμένει μακριά απ' το διεθνές εργατικό κίνημα, είναι κυρίως γιατί η αιώνια αντιπολωνική πολιτική των «την εξουσίαν εχόντων» δίνει έδαφος για ένα τέτιο ζυγό, δυσκολεύει την απελευθέρωση των εργατών από ένα τέτιο ζυγό.

Μα δε σταματά μόνο σ' αυτό η καταπιεστική πολιτική. Απ' το «σύστημα» της καταπίεσης περνάει, όχι σπάνια, στο «σύστημα» του εξερεθισμού ανάμεσα στα έθνη, στο «σύστημα» της σφαγής και των πογκρόμ. Το τελευταίο, βέβαια, αυτό, δεν είναι παντού και πάντα δυνατό, εκεί όμως που είναι δυνατό- μέσα σε συνθήκες που λείπουν κι οι στοιχειώδεις ελευθερίες- εκεί παίρνει τρομακτικές διαστάσεις, απειλώντας να καταπνίξει στο αίμα και στα δάκρυα τη συσπείρωση των εργατών. Όχι λίγα παραδείγματα δίνουν ο Καύκασος και τα νότια της Ρωσίας. «Διαίρει και βασίλευε», είναι ο σκοπός της πολιτικής του εξερεθισμού. Κι εφόσον η πολιτική αυτή πετυχαίνει, είναι ένα μεγάλο κακό για το προλεταριάτο, ένα σοβαρό εμπόδιο για τη συσπείρωση των εργατών απ' όλες τις εθνότητες του κράτους.

Οι εργάτες όμως, σ' όποιο έθνος κι αν ανήκουν ενδιαφέρονται για την πλέρια συγχώνευση όλων των συντρόφων τους μέσα σ' ένα διεθνικό στρατό, για τη γρήγορη και τελική απελευθέρωσή τους απ' τον πνευματικό ζυγό της κεφαλαιοκρατίας, για να αναδειχθούν πλέρια και ολόπλευρα οι πνευματικές δυνάμεις των συναδέλφων τους σ' όποιο έθνος κι αν ανήκουν.

Για τούτο οι εργάτες αγωνίζονται και θα αγωνίζονται ενάντια στην πολιτική της καταπίεσης των εθνών σε όλες της τις μορφές, απ' τις πιο εκλεπτυσμένες ίσαμε τις πιο χοντροκομμένες, όπως κι ενάντια στην πολιτική του εξερεθισμού σε όλες της τις μορφές.

Γι' αυτό η σοσιαλδημοκρατία όλων των χωρών διακηρύχνει το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης.

Δικαίωμα της αυτοδιάθεσης σημαίνει πως μονάχα το έθνος το ίδιο έχει το δικαίωμα να καθορίζει την τύχη του, κανένας δεν έχει δικαίωμα ν' ανακατώνεται βίαια στη ζωή του έθνους, να καταστρέφει τα σχολεία και τα άλλα ιδρύματά του, να καταργεί τα ήθη και τα έθιμά του, να του απαγορεύει τη γλώσσα, να του ακρωτηριάζει τα δικαιώματα.

Αυτό, βέβαια, δε σημαίνει πως η σοσιαλδημοκρατία θα υποστηρίξει όλους και τους κάθε λογής θεσμούς και έθιμα του έθνους. Καταπολεμώντας την καταπίεση ενάντια στο έθνος, θα υπερασπίζει μονάχα το δικαίωμα του έθνους να καθορίζει μόνο του την τύχη του, διαφωτίζοντας σύγκαιρα ενάντια στους βλαβερούς θεσμούς και έθιμα που έχει το έθνος αυτό, με σκοπό να δώσει τη δυνατότητα στα εργαζόμενα στρώματα του δοσμένου έθνους να λυτρωθούν απ' αυτούς.

Δικαίωμα αυτοδιάθεσης σημαίνει πως το έθνος μπορεί να ταχτοποιηθεί σύμφωνα με την επιθυμία του. Έχει δικαίωμα να οργανώσει τη ζωή του πάνω στην αρχή της αυτονομίας. Έχει δικαίωμα να συνάψει με άλλα έθνη ομοσπονδιακές σχέσεις. Έχει το δικαίωμα να ξεχωριστεί ολότελα. Το έθνος είναι κυρίαρχο, κι όλα τα έθνη είναι ισότιμα.

Μα αυτό δε σημαίνει πως η σοσιαλδημοκρατία θα υπερασπίσει κάθε διεκδίκηση του έθνους. Το έθνος έχει το δικαίωμα να ξαναγυρίσει ακόμα και σε παλιά καθεστώτα, αυτό δε σημαίνει όμως πως η σοσιαλδημοκρατία θα βάλει την υπογραφή της κάτω από μια τέτια απόφαση που θα πάρει η μια είτε η άλλη οργάνωση του δοσμένου έθνους. Οι υποχρεώσεις της σοσιαλδημοκρατίας που υπερασπίζει τα συμφέροντα του προλεταριάτου και τα δικαιώματα του έθνους, που αποτελείται από διαφορετικές τάξεις, είναι δύο διαφορετικά πράγματα.

Η σοσιαλδημοκρατία παλεύοντας για το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του έθνους βάζει για σκοπό της να δώσει τέλος στην καταπιεστική πολιτική ενάντια στο έθνος, να την καταστήσει αδύνατη, και μ' αυτό να υποσκάψει την πάλη ανάμεσα στα έθνη, να την αμβλύνει, να την κάνει να φτάσει στο ελάχιστο σημείο.

Αυτό ουσιαστικά ξεχωρίζει την πολιτική του συνειδητού προλεταριάτου απ' την πολιτική της κεφαλαιοκρατίας, που προσπαθεί να βαθύνει και να εξογκώσει τον εθνικόν αγώνα, να συνεχίσει και να οξύνει το εθνικό κίνημα.

Και ακριβώς γι' αυτό, το συνειδητό προλεταριάτο δε μπορεί να μπει κάτω απ' την «εθνική» σημαία της κεφαλαιοκρατίας.

Ακριβώς γι' αυτό και η λεγόμενη «εξελικτική εθνική» πολιτική, που προτείνει ο Μπάουερ, δε μπορεί να γίνει η πολιτική του προλεταριάτου. Η απόπειρα του Μπάουερ να ταυτίσει την «εξελικτική εθνική» του πολιτική με την πολιτική της «σύγχρονης εργατικής τάξης» (βλ. βιβλίο Μπάουερ, σελ. 166) είναι απόπειρα να προσαρμόσει την ταξική πάλη των εργατών στον αγώνα των εθνών.

Η τύχη του εθνικού κινήματος, που στην ουσία του είναι κίνημα της κεφαλαιοκρατίας, είναι φυσικά συνδεδεμένη με την τύχη της κεφαλαιοκρατίας. Η τελική πτώση του εθνικού κινήματος είναι δυνατή μονάχα με την πτώση της κεφαλαιοκρατίας. Μονάχα μέσα στο βασίλειο του σοσιαλισμού μπορεί να αποκατασταθεί πλήρεια ειρήνη. Μα και μέσα στα πλαίσια του καπιταλισμού είναι δυνατό να φτάσει ο εθνικός αγώνας ίσα με το ελάχιστο σημείο, να κοπεί σύρριζα, να γίνει στο μάζιμουμ άβλαβος για το προλεταριάτο. Αυτό το μαρτυράνε έστω και τα παραδείγματα της Ελβετίας και της Αμερικής. Για να γίνει αυτό χρειάζεται να εκδημοκρατιστεί η χώρα και να δοθεί στα έθνη η δυνατότητα της ελεύθερης ανάπτυξης.

III. Η ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Το έθνος έχει το δικαίωμα να καθορίζει ελεύθερα την τύχη του: Έχει το δικαίωμα να οργανώνεται όπως του αρέσει, χωρίς βέβαια, να θίγει τα συμφέροντα άλλων εθνών. Αυτό είναι αναμφισβήτητο.

Πώς όμως πρέπει να οργανωθεί, ποιες μορφές πρέπει να πάρει το μελλοντικό του Σύνταγμα, αν ληφθούν υπ' όψη τα συμφέροντα της πλειοψηφίας του έθνους και πρώτ' απ' όλα του προλεταριάτου;

Το έθνος έχει το δικαίωμα να οργανωθεί αυτόνομα. Έχει το δικαίωμα να ξεχωριστεί ακόμα. Αυτό όμως δε σημαίνει πως πρέπει να το κάνει αυτό μέσα σ' όποιες κι αν είναι συνθήκες, πως η αυτονομία είτε ο αποχωρισμός παντού και πάντα θα είναι συφερτικά για το έθνος, δηλ. για την πλειοψηφία του, δηλ. για τα εργαζόμενα στρώματά του. Οι τάταροι της Υπερκαυκασίας σαν ένα έθνος, μπορούν να μαζευτούν, ας πούμε, στο Σέιμ τους και υποταγμένοι στην επιρροή των μπέηδων και χοτζάδων τους, να παλινορθώσουν στον τόπο τους το παλιό καθεστώς, να αποφασίσουν να ξεχωρίσουν απ' το κράτος. Σύμφωνα με την έννοια της παραγράφου που μιλάει για αυτοδιάθεση έχουν γι' αυτό απόλυτο δικαίωμα. Μα αυτό άραγε θα είναι συφερτικό για τα εργαζόμενα στρώματα του τατάρικου έθνους; Μπορεί η σοσιαλδημοκρατία να βλέπει αδιάφορα, πώς παρασέρνουν οι μπέηδες και οι χοτζάδες τις μάζες για τη λύση του εθνικού ζητήματος; Δε θα μπορεί η σοσιαλδημοκρατία να ανακατωθεί στην υπόθεση και οριστικά να επηρεάσει τη θέληση του έθνους Δε θα πρέπει να βγει μ' ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα για τη λύση του ζητήματος, που να είναι πιο συφερτικό για τις ταταρικές μάζες;

Ποια λύση αρμόζει περισσότερο στα συμφέροντα των εργαζόμενων μαζών; Η αυτονομία, η ομοσπονδία, είτε ο χωρισμός;

Όλα αυτά είναι ζητήματα, που η λύση τους εξαρτιέται απ' τις συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες που περιβάλλουν το δοσμένο έθνος.

Πολύ περισσότερο, που οι συνθήκες, όπως και το κάθε τι, αλλάζουν και μια λύση – σωστή για τη δοσμένη στιγμή – μπορεί να γίνει ολότελα ανεφάρμοστη για μια άλλη στιγμή

Στα μέσα του ΧΙΧ αιώνα ο Μαρξ ήτανε οπαδός του χωρισμού της ρωσικής Πολωνίας και είχε δίκιο, γιατί τότε έμπαινε ζήτημα για απελευθέρωση μιας ανώτερης κουλτούρας απ' την κατώτερη που την κατάστρεφε. Και το ζήτημα τότε έμπαινε όχι μονάχα στη θεωρία, όχι ακαδημαϊκά, μα και στην πράξη, στην ίδια τη ζωή...

Στα τέλη του ΧΙΧ αιώνα οι πολωνοί μαρξιστές εκφράζονταν πια ενάντια στο χωρισμό της Πολωνίας, κι είχαν κι αυτοί επίσης δίκιο, καθόσο στα τελευταία 50 χρόνια είχανε συντελεστεί βαθιές αλλαγές στην οικονομική και πολιτιστική προσέγγιση της Ρωσίας και Πολωνίας. Εκτός απ' αυτό, τον ίδιο καιρό το ζήτημα του χωρισμού μετατράπηκε από θέμα πρακτικό σε θέμα για ακαδημαϊκές συζητήσεις, που συγκινούσε ίσως μονάχα τους διανοούμενους του εξωτερικού.

Αυτό βέβαια δεν αποκλείει την πιθανότητα να εμφανιστούν ορισμένα εσωτερικά και εξωτερικά περιστατικά, όπου το ζήτημα του χωρισμού της Πολωνίας να ξαναμπεί στη σειρά.

Απ' αυτό προκύπτει, πως η λύση του εθνικού ζητήματος είναι δυνατή μονάχα σε συνδυασμό με τις ιστορικές συνθήκες παρμένες στην εξέλιξή τους.

Οι οικονομικές, πολιτικές και πολιτιστικές συνθήκες, που περιβάλλουνε το δοσμένο έθνος, είναι το μοναδικό κλειδί για να λυθεί για το πώς ακριβώς πρέπει να οργανωθεί το ένα ή το άλλο έθνος, ποιες μορφές πρέπει να πάρει το μελλοντικό του σύνταγμα. Γι' αυτό πιθανόν να χρειάζεται ειδική λύση του ζητήματος για κάθε έθνος. Αν χρειάζεται κάπου διαλεκτική τοποθέτηση του ζητήματος, αυτό είναι ακριβώς εδώ, στο εθνικό ζήτημα.

Έχοντας υπ' όψη αυτό, είμαστε υποχρεωμένοι να διαφωνήσουμε αποφασιστικά μ' ένα πολύ διαδομένο, μα και χονδροειδή τρόπο «λύσης» του εθνικού ζητήματος, που ξεκινάει απ' το Μπουντ. Λέμε για την εύκολη μέθοδο της αναδρομής στην αυστριακή και Νοτιοσλαβική σοσιαλδημοκρατία (σημ.: η Νοτιοσλαβική σοσιαλδημοκρατία δρα στα νότια της Αυστρίας), που τάχα έλυσαν το εθνικό ζήτημα και απ' την οποία πρέπει οι ρώσοι σοσιαλδημοκράτες απλώς να δανειστούν τη λύση. Για να γίνει αυτό υποτίθεται πως κάθε τι, ας πούμε, που' ναι σωστό για την Αυστρία, είναι σωστό και για τη Ρωσία. Στη δοσμένη περίπτωση παραβλέπεται το πιο σοβαρό και αποφασιστικό: οι συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες στη Ρωσία, γενικά, και στη ζωή κάθε ξεχωριστού έθνους μέσα στα όρια της Ρωσίας, ιδιαίτερα.

Ακούστε για παράδειγμα, το γνωστό οπαδό του Μπουντ, τον Κοσόφσκι:

«Όταν στο IV συνέδριο του Μπουντ συζητιόταν η κύρια πλευρά του ζητήματος (πρόκειται για το εθνικό ζήτημα), η λύση του ζητήματος μέσα στο πνεύμα του Νοτιοσλαβικού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, που πρότεινε ένα μέλος του συνεδρίου, προκάλεσε τη γενική έγκριση» (βλ. Β. Κοσόφσκι: «Ζητήματα της εθνότητας». Σελ. 16-17, εκδ. 1907).

Σαν αποτέλεσμα «το συνέδριο ομόφωνα αποφάσισε»...την εθνική αυτονομία.

Κι αυτό είναι μονάχα! Ούτε ανάλυση της ρωσικής πραγματικότητας, ούτε εξήγηση για τις συνθήκες της ζωής των εβραίων στη Ρωσία: στην αρχή δανείστηκαν την απόφαση απ' το Νοτιοσλαβικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, κατόπιν «εγκρίνανε» κι ύστερα την «ψήφισαν ομόφωνα»! Έτσι οι μπουντιστές τοποθετούν και λύνουν το εθνικό ζήτημα στη Ρωσία...

Στο μεταξύ η Αυστρία και η Ρωσία παρουσιάζουν ολότελα διαφορετικές συνθήκες. Αυτό και εξηγεί, πως η σοσιαλδημοκρατία της Αυστρίας, που ψήφισε στο Μπρνο (1899) ένα εθνικό πρόγραμμα μέσα στο πνεύμα της απόφασης του νοτιοσλαβικού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος (με μερικές ασήμαντες διορθώσεις, αλήθεια), ολότελα δεν εξετάζει το ζήτημα κατά ρωσικό να πούμε τρόπο, και δεν το λύνει βέβαια και με τρόπο ρωσικό.

Και πρώτ' απ' όλα η τοποθέτηση του ζητήματος. Πώς οι Σπρίγκνερ και Μπάουερ, οι αυστριακοί θεωρητικοί της πολιτιστικής εθνικής αυτονομίας, οι ερμηνευτές του εθνικού προγράμματος του Μπρνο και της απόφασης του νοτιοσλαβικού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, θέτουν το ζήτημα;

«Αφήνουμε εδώ- λέγει ο Σπρίγκνερ- χωρίς απάντηση το ερώτημα, αν μπορεί, γενικά, να υπάρξει ένα κράτος με εθνότητες, κι αν είναι, ιδιαίτερα, αναγκασμένες οι εθνότητες της Αυστρίας να σχηματίσουν ένα πολιτικό σύνολο. Τα ζητήματα αυτά θα τα θεωρήσουμε σαν λυμένα. Για κείνον που δε συμφωνά με την παραπάνω δυνατότητα και την ανάγκη, η εξέτασή μας, βέβαια, θα είναι γι' αυτόν ανεδαφική. Το θέμα μας είναι: Τα δοσμένα έθνη είναι υποχρεωμένα να ζουν μαζί. Ποιες νομικές μορφές θα τους δώσουν τη δυνατότητα να ζήσουν καλύτερα;» (υπογρ. του Σπρίγκνερ) (βλ. Σπρίγκνερ: «Το εθνικό πρόβλημα», σελ. 14)

Η αφετηρία, λοιπόν, είναι η κρατική ακεραιότητα της Αυστρίας. Το ίδιο λέγει και ο Μπάουερ.

«Ξεκινάμε απ' την προϋπόθεση, πως τα έθνη της Αυστρίας θα μείνουν μέσα στην ίδια κρατική ένωση, που ζούνε και τώρα, και ρωτάμε, ποιες θα είναι οι σχέσεις των εθνών ανάμεσά τους και όλων μαζί προς το κράτος μέσα στα πλαίσια αυτής της ένωσης.» (βλ. Μπάουερ «Το εθνικό ζήτημα και η Σοσιαλδημοκρατία», σ. 399)

Και πάλι, σαν πρώτη υποχρέωση είναι η ακεραιότητα της Αυστρίας.

Η ρωσική σοσιαλδημοκρατία μπορεί να θέσει έτσι το ζήτημα; Όχι, δεν μπορεί. Και δε μπορεί γιατί ευθύς απ' την αρχή συντάσσεται με την άποψη της αυτοδιάθεσης των εθνών, σύμφωνα με την οποία έχει το έθνος το δικαίωμα του χωρισμού.

Ακόμα κι ο Γκόλντμπλατ του Μπουντ αναγνώρισε στο 2ο συνέδριο της ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας, πως δε μπορεί η τελευταία αυτή ν' αρνηθεί την αυτοδιάθεση. Να τι έλεγε τότε ο Γκόλντμπλατ:

«Δεν πρέπει ν' αντιτάξει κανένας τίποτα ενάντια στο δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Στην περίπτωση που κάποιο έθνος αγωνίζεται γι' αυτοτέλεια, δεν πρέπει ν' αντιπαχθεί κανένας σ' αυτό. Αν η Πολωνία δε θελήσει το «νόμιμο γάμο» με τη Ρωσία, δεν είμαστε εμείς που θα την εμποδίσουμε.»

Από δω όμως προκύπτει, πως τα σημεία απ' όπου ξεκινούν οι αυστριακοί και ρώσοι σοσιαλδημοκράτες όχι μονάχα δεν είναι τα ίδια, μα αντίθετα, αντιπαράσσονται πέρα- πέρα. Μπορεί, λοιπόν, ύστερα απ' αυτό, να μιλάει κανένας για δυνατότητα δανεισμού του εθνικού προγράμματος απ' τους αυστριακούς;

Παρακάτω: Οι αυστριακοί, νομίζουν πως θα πραγματοποιήσουν την «ελευθερία για τις εθνότητες» με μικρές μεταρρυθμίσεις, με σιγανό βήμα. Προτείνοντας την πολιτιστική- εθνική αυτονομία, σαν πραχτικό μέτρο, δεν υπολογίζουν καθόλου στη ριζική αλλαγή, στο δημοκρατικό- απελευθερωτικό κίνημα, που δεν υπάρχει στην προοπτική τους. Ενώ οι ρώσοι μαρξιστές συνδέουν το ζήτημα της «ελευθερίας για τις εθνότητες» με μια πιθανή ριζική αλλαγή, με το δημοκρατικό – απελευθερωτικό κίνημα, μη έχοντας βάση να υπολογίζουν σε μεταρρυθμίσεις. Κι αυτό αλλάζει ουσιαστικά το ζήτημα απ' την άποψη της πιθανής τύχης των εθνών στη Ρωσία.

«Υποτίθεται- λέει ο Μπάουερ- πως είναι δύσκολο να νομιστεί ότι η εθνική αυτονομία θα παρουσιαζόταν σαν αποτέλεσμα μιας μεγάλης απόφασης, μιας τολμηρής αποφασιστικής πράξης. Η Αυστρία θα προχωρήσει βήμα προς βήμα στην εθνική αυτονομία, με μια αργή και βασανιστική πορεία, με δύσκολον αγώνα, που εξαιτίας του, η νομοθεσία και η διοίκηση θα βρίσκονται σε κατάσταση χρόνιας παράλυσης. Το καινούργιο κρατικό- νομικό καθεστώς δε θα δημιουργηθεί με μια μεγάλη νομοθετική πράξη, μα με πληθώρα από ξεχωριστούς νόμους, που θα εκδίδονται για τις ιδιαίτερες περιφέρειες, για τις ιδιαίτερες κοινότητες» (βλ. Μπάουερ: «Το εθνικό ζήτημα», σελ.422)

Το ίδιο λέει και ο Σπρίγκνερ:

«Ξέρω πολύ καλά- γράφει- πως τέτοιου είδους θεσμοί (τα όργανα της εθνικής αυτονομίας, Ι. Στ.) δεν δημιουργούνται ούτε μέσα σ' ένα χρόνο, ούτε σε δεκάδες χρόνια...Η αναδιοργάνωση μονάχα της πρωσικής διοίκησης απαιτήσε μακρό χρόνο...Η Πρωσία χρειάστηκε δύο δεκαετηρίδες για να αποκαταστήσει τελικά τις βασικές διοικητικές της υπηρεσίες. Γι' αυτό, ας μη νομίζουν πως εγώ δεν ξέρω πόσος καιρός και πόσες δυσκολίες θα χρειασθούν για την Αυστρία» (βλ. Σπρίγκνερ «Το εθνικό πρόβλημα», σελ. 281-282)

Όλα αυτά είναι καθορισμένα. Οι ρώσοι όμως μαρξιστές μπορούν να μη συνδέουν το εθνικό ζήτημα με «τολμηρές αποφασιστικές πράξεις» ; Μπορούν άραγε να υπολογίζουν στις τμηματικές μεταρρυθμίσεις, στην «πληθώρα από τους ξεχωριστούς νόμους» , σαν μέσο για να κατακτηθεί η «ελευθερία για τις εθνότητες» ; Κι αν δε μπορούν και δεν πρέπει να το κάνουν αυτό, δεν είναι από δω ξεκάθαρο πως οι αυστριακοί και οι ρώσοι έχουν ολότελα διαφορετικές μέθοδοι και προοπτικές; Σε μια τέια κατάσταση, πώς μπορεί κανένας να περιοριστεί στη μονόπλευρη, μεσοβέζικη πολιτιστική- εθνική αυτονομία των αυστριακών; Ένα απ' τα δύο συμβαίνει: Είτε οι οπαδοί του δανεισμού δεν υπολογίζουν σε «αποφασιστικές και τολμηρές πράξεις» , είτε υπολογίζουν σ' αυτές με «ουκ οίδασι τι ποιούσι» .

Τέλος, η Ρωσία και η Αυστρία στέκουν μπροστά σε ολότελα διαφορετικά άμεσα καθήκοντα γι' αυτό και διαφορετικά άμεσα καθήκοντα γι' αυτό και διαφορετική είναι η μέθοδος που υπαγορεύεται στη λύση του εθνικού ζητήματος. Η Αυστρία ζει μέσα σε συνθήκες κοινοβουλευτισμού, στις σημερινές συνθήκες είναι αδύνατη εκεί κάθε εξέλιξη χωρίς κοινοβούλιο. Η κοινοβουλευτική όμως ζωή και η νομοθεσία στην Αυστρία, διακόπτονται, όχι σπάνια, χάρη στις οξείες συγκρούσεις ανάμεσα στα εθνικά κόμματα. Αυτό εξηγεί και τη χρόνια πολιτική κρίση, απ' την οποία πάσχει από καιρό η Αυστρία. Γι' αυτό το εθνικό ζήτημα εκεί αποτελεί τον άξονα της πολιτικής ζωής, είναι ζήτημα ύπαρξης. Δεν είναι, λοιπόν, περίεργο, που οι αυστριακοί σοσιαλδημοκράτες προσπαθούν, πριν απ' όλα να λύσουν έτσι ή αλλιώς το ζήτημα για τις εθνικές συγκρούσεις, να το λύσουν, βέβαια, πάνω στη βάση του υφιστάμενου κιόλας κοινοβουλευτισμού, να το λύσουν με κοινοβουλευτικό τρόπο.

Δεν είναι το ίδιο πράγμα στη Ρωσία. Πρώτο, στη Ρωσία, «δόξα τω Θεώ, δεν υπάρχει κοινοβούλιο»(8). Και δεύτερο – κι αυτό είναι το βασικό – ο άξονας της πολιτικής ζωής στη Ρωσία είναι το αγροτικό κι όχι το εθνικό ζήτημα. Γι' αυτό οι τύχες του ρωσικού ζητήματος, και συνεπώς και η «απελευθέρωση» των εθνών, συνδέονται στη Ρωσία με τη λύση του αγροτικού ζητήματος, δηλ. με την εκμηδένιση των υπολειμμάτων της δουλοπαροικίας, δηλ. με τον εκδημοκρατισμό της χώρας. Μ' αυτό και εξηγείται πώς το εθνικό ζήτημα προβάλλει όχι σαν ανεξάρτητο και αποφασιστικό, μα σαν ένα μέρος του γενικού και πιο σοβαρού ζητήματος, που είναι η κατάργηση της δουλοπαροικίας στη χώρα.

«Η στείρωση του αυστριακού κοινοβουλίου- γράφει ο Σπρίγκνερ- προκλήθηκε μονάχα απ' το γεγονός, ότι κάθε μεταρρύθμιση γεννάει διαφωνίες μέσα στα εθνικά κόμματα, που καταστρέφουν την συμπάγιά τους, γι' αυτό και οι κομματικοί ηγέτες αποφεύγουν προσεχτικά κάθε τι που μυρίζει μεταρρύθμιση. Η πρόοδος της Αυστρίας είναι γενικά νοητή μονάχα στην περίπτωση που θα δοθούν στα έθνη αναφαίρετες νομικές θέσεις. Αυτό θα το απαλλάξει απ' την ανάγκη να διατηρούν στο κοινοβούλιο μόνιμα μαχητικά τμήματα και θα τους δώσει τη δυνατότητα να στραφούν στη λύση που θέλουν τα οικονομικά και κοινωνικά καθήκοντα» (βλ. Σπρίγκνερ: «Το εθνικό πρόβλημα», σελ. 36)

Το ίδιο και ο Μπάουερ:

«Η εθνική ειρήνη είναι πρώτ' απ' όλα απαραίτητη στο κράτος. Δε μπορεί το κράτος ν' ανέχεται ολότελα να διακόπτεται η νομοθεσία για ένα ηλίθιο ζήτημα γλώσσας, για την πιο μικρή φιλονικία ανάμεσα σε ερεθισμένους ανθρώπους, που έγινε κάπου στα εθνικά σύνορα, για κάθε καινούργιο σχολειό» (βλ. Μπάουερ «Το εθνικό ζήτημα», σελ. 401).

Όλα αυτά είναι κατανοητά. Δεν είναι όμως λιγότερο κατανοητό πως στη Ρωσία το εθνικό ζήτημα στέκει ολότελα πάνω σε άλλη βάση. Τις τύχες της ρωσικής προκοπής τις αποφασίζει όχι το εθνικό μα το αγροτικό ζήτημα. Το εθνικό ζήτημα υποτάσσεται.

Είναι λοιπόν διαφορετική η τοποθέτηση του ζητήματος, διαφορετικές οι προοπτικές και μέθοδοι του αγώνα, διαφορετικά τα άμεσα καθήκοντα. Δεν είναι άραγε ξεκάθαρο πως μέσα σε μια τέια κατάσταση, μονάχα χάρτινοι άνθρωποι που «λύνουν» το εθνικό ζήτημα έξω από τόπο και χρόνο, μπορούν να παίρνουν απ' την Αυστρία παραδείγματα και ν' ασχολούνται με το δανεισμό προγράμματος;

Για ακόμα μια φορά ξαναλέμε: Οι συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες, σαν αφετηρία, η διαλεκτική τοποθέτηση του ζητήματος σαν η μοναδικά σωστή τοποθέτηση, είναι το κλειδί για τη λύση του εθνικού ζητήματος.

IV. Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ-ΕΘΝΙΚΗ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ

Μιλήσαμε πιο πάνω για την τυπική πλευρά του αυστριακού εθνικού προγράμματος, για τους μεθοδολογικούς λόγους που εξαιτίας τους οι ρώσοι μαρξιστές δε μπορούν να πάρουν παράδειγμα απ' την αυστριακή σοσιαλδημοκρατία και να κάνουν δικό τους το πρόγραμμά της.

Ας μιλήσουμε τώρα για το ίδιο το πρόγραμμά της, για την ουσία του. Ποιο είναι λοιπόν το πρόγραμμα που έχουν οι αυστριακοί σοσιαλδημοκράτες;

Αυτό εκφράζεται με δύο λέξεις: πολιτιστική-εθνική αυτονομία.

Πρώτο, αυτό σημαίνει, πως η αυτονομία δίνεται όχι να πούμε στην Τσεχία ή την Πολωνία, που την κατοικούν κυρίως τσέχοι και πολωνοί, μα γενικά στους τσέχους και πολωνούς, ανεξάρτητα από το έδαφος, αδιάφορα σε όποιο σημείο της Αυστρίας κι αν κατοικούν.

Να γιατί η αυτονομία αυτή ονομάζεται εθνική κι όχι εδαφική.

Δεύτερο, αυτό σημαίνει πως οι τσέχοι, πολωνοί, γερμανοί κλπ, που είναι σκορπισμένοι σε διάφορες γωνιές της Αυστρίας, παρμένοι ατομικά, σαν ξεχωριστά πρόσωπα, οργανώνονται σε ακέραια έθνη και σαν τέια μπαίνουν στη σύνθεση του αυστριακού κράτους. Στην περίπτωση αυτή, η Αυστρία θα είναι όχι μια ένωση από αυτόνομες περιοχές, μα μια ένωση από αυτόνομες εθνότητες, που αποτελέστηκαν ανεξάρτητα από το έδαφος.

Τρίτο, αυτό σημαίνει πως οι πανεθνικοί θεσμοί που πρέπει να δημιουργηθούν για το σκοπόν αυτό για τους πολωνούς, τσέχους κλπ, θα διευθύνουν όχι τα «πολιτικά» ζητήματα, μα μονάχα τα «εκπολιτιστικά». Τα ειδικά πολιτικά ζητήματα θα συγκεντρώνονται στο παναυστριακό κοινοβούλιο (στο Ράιχσρατ).

Γι' αυτό και η αυτονομία αυτή ονομάζεται πολιτιστική πολιτιστικο-εθνική.

Να και το κείμενο του προγράμματος που ψήφισε η αυστριακή σοσιαλδημοκρατία στο συνέδριο του Μπρνο στο 1899 (Σημ: το ψήφισαν και οι αντιπρόσωποι του νοτιοσλαβικού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος. Βλ. «Συζητήσεις για το εθνικό ζήτημα στο κομματικό συνέδριο του Μπρνο», έτος 1906, σελ. 72)

Το πρόγραμμα αναφέροντας πως «οι εθνικές έριδες στην Αυστρία εμποδίζουν την πολιτική πρόοδο», πως «η τελική λύση του εθνικού ζητήματος...είναι πρώτ' απ' όλα μια πολιτιστική ανάγκη», πως «η λύση είναι δυνατή μονάχα σε μια πραγματική δημοκρατική κοινωνία που

είναι οικοδομημένη πάνω στη βάση του γενικού, άμεσου και ίσου εκλογικού δικαιώματος», συνεχίζει:

«Στους λαούς της Αυστρίας μπορούν να διαφυλαχθούν και ν' αναπτυχθούν οι εθνικές ιδιότητες μονάχα με πλήρεια ισοτιμία και με την απουσία κάθε καταπίεσης. Γι' αυτό πριν απ' όλα πρέπει ν' ανατραπεί το σύστημα του γραφειοκρατικού κρατικού συγκεντρωτισμού, όπως και τα φεουδαλικά προνόμια ορισμένων περιοχών.

Μέσα στις συνθήκες αυτές, και μονάχα σ' αυτές τις συνθήκες, θα μπορέσει ν' αποκατασταθεί στην Αυστρία ένα εθνικό καθεστώς αντικαθιστώντας τις εθνικές έριδες και πάνω ακριβώς στις παρακάτω βάσεις:

1) Η Αυστρία πρέπει να μετασχηματισθεί σε κράτος που να είναι μια δημοκρατική ένωση από εθνότητες.

2) Στη θέση των ιστορικών περιοχών του στέμματος πρέπει να σχηματισθούν εθνικά καθορισμένες ενώσεις που ν' αυτοδιοικούνται, όπου τη νομοθεσία και τη διοίκηση της καθεμιάς να τη διαχειρίζονται εθνικές βουλές εκλεγμένες με βάση τη γενική, άμεση και ίση ψηφοφορία.

3) Οι αυτοδιοικούμενες περιοχές του ενός ή του άλλου έθνους σχηματίζουν όλες μαζί μια ενιαία εθνική ένωση που αποφασίζει για τις εθνικές της υποθέσεις ολότελα αυτόνομα.

4) Τα δικαιώματα για τις εθνικές μειονότητες εξασφαλίζονται με ειδικό νόμο που εκδίδεται απ' το αυτοκρατορικό κοινοβούλιο»

Το πρόγραμμα τελειώνει με έκκληση για αλληλεγγύη σ' όλα τα έθνη της Αυστρίας (βλ. Συζητήσεις του γενικού κομ. Συνεδρίου, Μπρνο, 1899)

Δεν είναι δύσκολο να παρατηρήσει κανείς, πως μέσα σ' αυτό το πρόγραμμα παραμείνανε μερικά ίχνη «τοπικισμού», γενικά, όμως είναι η διατύπωση της εθνικής αυτονομίας.

Όχι άδικα, ο Σπρίνγκερ, που' ναι ο πρώτος κήρυκας της πολιτιστικής- εθνικής αυτονομίας, το δέχεται μ' ενθουσιασμό (βλ. Σπρίνγκερ «το εθνικό πρόβλημα», σελ 286). Ο Μπάουερ (βλ. Μπάουερ «το εθνικό ζήτημα», σελ. 549) επίσης τη συμμερίζεται, ονομάζοντάς την «θεωρητική νίκη» της εθνικής αυτονομίας». Μονάχα για περισσότερη σαφήνεια αυτός προτείνει ν' αντικατασταθεί η παρ. 4 με μια πιο καθορισμένη διατύπωση που να μιλάει για την ανάγκη «να διαμορφωθεί η εθνική μειονότητα στο εσωτερικό κάθε αυτοδιοικούμενης περιοχής σε ένα δημόσιο, νομικό σώμα» για να διευθύνει τις σχολικές και άλλες εκπαιδευτικές υποθέσεις (ίδιο, σελ. 555).

Αυτό είναι το πρόγραμμα της αυστριακής σοσιαλδημοκρατίας.

Ας εξετάσουμε και τις επιστημονικές του βάσεις.

Ας κοιτάξουμε πώς η αυστριακή σοσιαλδημοκρατία βασίζει την πολιτιστική- εθνική αυτονομία που προπαγανδίζει.

Ας αποταθούμε στους θεωρητικούς της τελευταίας αυτής, στους Σπρίνγκερ και Μπάουερ.

Η αφετηρία της εθνικής αυτονομίας είναι η αντίληψη πως το κράτος, είναι μια ένωση από άτομα ανεξάρτητα από ένα καθορισμένο έδαφος.

«Η εθνότητα- σύμφωνα με τη γνώμη του Σπρίνγκερ- δε βρίσκεται σε καμιά ουσιαστική σύνδεση με το έδαφος. Τα έθνη είναι αυτόνομες προσωπικές ενώσεις».(βλ. Σπρίνγκερ «το εθνικό πρόβλημα», σελ. 19)

Το ίδιο λέει κι ο Μπάουερ για το έθνος, πως είναι μια «κοινότητα ατόμων» που δεν έχει αποκλειστική κυριαρχία σε κάποια καθορισμένη περιοχή (βλ. Μπάουερ «το εθνικό ζήτημα», σελ.286).

Τα πρόσωπα όμως που αποτελούν το έθνος, δεν ζουν πάντα σαν μια συμπαγής μάζα, συχνά τεμαχίζονται σε ομάδες και με μια τέια μορφή σφηνώνονται στους ξένους εθνικούς οργανισμούς. Ο καπιταλισμός είναι κείνος που τα διώχνει σε διάφορες περιοχές και πόλεις για μεροκάματο. Οι ομάδες αυτές όμως, μπαίνοντας σε ξένες εθνικές περιοχές και συγκροτώντας εκεί μια μειονότητα, υποφέρουν από τις τοπικές πλειοψηφίες από την άποψη της απαγόρευσης γλώσσας, σχολείου, κλπ. Από δω βγαίνουν οι εθνικές συγκρούσεις. Από δω βγαίνει η «αχρηστία» της εδαφικής αυτονομίας. Σύμφωνα με τη γνώμη των Σπρίνγκερ και Μπάουερ, μοναδική διέξοδος από μια τέια κατάσταση είναι να οργανωθούν οι σπαρμένες σε διάφορα μέρη μειονότητες απ' τη δοσμένη εθνότητα, σε μια κοινή εξωταξική εθνική ένωση. Μονάχα μια τέια ένωση θα μπορούσε να υπερασπίσει – σύμφωνα με τη γνώμη τους- τα πολιτιστικά συμφέροντα της εθνικής μειονότητας, μονάχα αυτή να είναι ικανή να καταπαύσει τους καυγάδες.

«Είναι απαραίτητο- λέει ο Σπρίνγκερ (βλ. Το εθνικό πρόβλημα, σελ. 74)- να δοθεί στις εθνότητες μια σωστή οργάνωση, και να τις περιβάλλουμε με δικαιώματα και υποχρεώσεις...». Είναι βέβαια «εύκολο να δημιουργηθεί ο νόμος, θα έχει όμως άραγε την ενέργεια που περιμένουν απ' αυτόν»... «Αν θέλουν να φτιάξουν νόμο για τα έθνη, τότε πρώτ' απ' όλα χρειάζεται να δημιουργηθούν τα έθνη» (ίδιο, σελ.88-89)...χωρίς να συγκροτηθούν οι εθνότητες είναι αδύνατο να δημιουργηθεί εθνικό δικαίωμα και να παραμερισθούν οι εθνικές έριδες(ίδιο σελ. 89)».

Με το ίδιο πνεύμα μιλάει κι ο Μπάουερ, όταν θέτει σαν «διεκδίκηση της εργατικής τάξης», «να συγκροτηθούν οι μειονότητες σε δημόσια-νομικά σώματα πάνω στη βάση της προσωπικής αρχής»(βλ. «το εθνικό ζήτημα, σελ.552).

Μα πώς να οργανωθούν τα έθνη; Πώς να καθορισθεί ότι ένα άτομο ανήκει σ' εκείνο ή στο άλλο έθνος;

«Η ιθαγένεια αυτή- λέει ο Σπρίνγκερ- διαπιστώνεται με τα εθνικά μητρώα. Καθένας που ζει στην περιοχή, είναι υποχρεωμένος να δηλώνει ότι ανήκει σε κάποιο έθνος»(ίδιο, σελ. 226).

«Η προσωπική αρχή- λέει ο Μπάουερ- προϋποθέτει ότι ο πληθυσμός χωρίζεται σε εθνότητες...με βάση τις ελεύθερες δηλώσεις που κάνουν οι ενήλικες πολίτες», γι' αυτό και «πρέπει να ετοιμασθούν εθνικά μητρώα» (ίδιο, σελ. 368).

Παρακάτω:

«Όλοι οι γερμανοί- λέει ο Μπάουερ- στις εθνικά ομοιογενείς περιφέρειες, καθώς και όλοι οι γερμανοί που είναι εγγεγραμμένοι στα εθνικά μητρώα στις περιφέρειες που είναι κι άλλη εθνότητα, αποτελούν το γερμανικό έθνος και εκλέγουν το εθνικό συμβούλιο»(ίδιο, σελ 375).

Το ίδιο πρέπει να λεχθεί και για τους τσέχους, πολωνούς, κλπ.

«Το εθνικό συμβούλιο – σύμφωνα με τον Σπρίνγκερ- είναι πολιτιστικό – εθνικό κοινοβούλιο, που αναλαβαίνει να βάλει τη βάση, να εγκρίνει τα μέσα που χρειάζονται για την ενίσχυση της εθνικής σχολικής εργασίας, για την εθνική λογοτεχνία, τέχνη ή επιστήμη, για την ανοικοδόμηση ακαδημιών, μουσείων, πινακοθηκών, θεάτρων και άλλων» (βλ. «το εθνικό πρόβλημα», σελ. 234).

Αυτή είναι η οργάνωση του έθνους και η κεντρική του υπηρεσία.

Σύμφωνα με τη γνώμη του Μπάουερ, το αυστριακό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, δημιουργώντας τέιους εξωταξικούς θεσμούς, προσπαθεί «να κάνει την εθνική κουλτούρα...κλήμα ολάκερου του λαού και μ' αυτόν το μοναδικά δυνατό τρόπο να

συγκεντρώσει όλα τα μέλη του έθνους στην εθνικο-πολιτιστική κοινότητα»(υπογρ. του συγρ.)(βλ. «το εθνικό ζήτημα», σελ. 553).

Μπορεί να νομίσει κανένας, πως όλα αυτά έχουν σχέση μονάχα με την Αυστρία. Ο Μπάουερ όμως δε συμφωνεί μ' αυτό. Διαβεβαιώνει αποφασιστικά, πως η εθνική αυτονομία είναι υποχρεωτική και στα άλλα κράτη που αποτελούνται, όπως κι η Αυστρία, από κάμποσες εθνότητες.

«Στην εθνική πολιτική που εφαρμόζουν οι εύπορες τάξεις, στην πολιτική της κατάκτησης της εξουσίας μέσα σ' ένα κράτος από εθνότητες, το προλεταριάτο όλων των εθνών, σύμφωνα με τη γνώμη του Μπάουερ, αντιπαραθέτει τη δική του διεκδίκηση για εθνικήν αυτονομία» (ίδιο, σελ. 337)

Κατόπιν συνεχίζει, υποκαθιστώντας απαραίτητα την αυτοδιάθεση των εθνών με την εθνική αυτονομία.

«Έτσι η εθνική αυτονομία, η αυτοδιάθεση των εθνών, γίνεται, αναπόφευκτα, το συνταγματικό πρόγραμμα του προλεταριάτου απ' όλα τα έθνη που ζουν σ' ένα κράτος πολυεθνικό» (ίδιο, σελ.333)

Μα προχωρεί ακόμα παραπέρα. Πιστεύει βαθιά πως οι «συγκροτημένες» απ' αυτόν και τον Σπρίνγκερ πάνω από τάξεις «εθνικές ενώσεις», θα χρησιμεύουν σαν κάποιο πρότυπο της μελλοντικής σοσιαλιστικής κοινωνίας. Γιατί ξέρει, πως «το σοσιαλιστικό κοινωνικό καθεστώς...θα διαμελίσει την ανθρωπότητα σε εθνικά περιφραγμένες κοινωνίες»(ίδιο, σελ.555), πως στο σοσιαλισμό θα γίνει «συγκέντρωση της ανθρωπότητας σε αυτόνομες κοινωνίες» (ίδιο, σελ.556), πως «με τον τρόπο αυτό η σοσιαλιστική κοινωνία θα παρουσιάζει μια παρδαλή εικόνα από εθνικές ενώσεις ατόμων και εδαφικές ενώσεις» (ίδιο, σελ. 543), πως, συνεπόμενα, «η σοσιαλιστική αρχή για την εθνότητα είναι η ανώτερη σύνθεση της εθνικής αρχής και της εθνικής αυτονομίας»(ίδιο, σελ. 542).

Φαίνεται πως είναι αρκετά...

Αυτή είναι η βάση της πολιτιστικής εθνικής αυτονομίας στα έργα του Μπάουερ και του Σπρίνγκερ.

Πρώτ' απ' όλα, πέφτει στα μάτια η ολότελα ακατανόητη και ολότελα αδικαιολόγητη υποκατάσταση της αυτοδιάθεσης των εθνών με την εθνική αυτονομία. Ένα απ' τα δύο συμβαίνει: είτε ο Μπάουερ δεν κατάλαβε την αυτοδιάθεση, είτε την κατάλαβε και για κάποιο λόγο συνειδητά τη στενεύει...Γιατί είναι αναμφίβολο πως: α) η πολιτιστική εθνική αυτονομία προϋποθέτει την ακεραιότητα του πολυεθνικού κράτους, ενώ η αυτοδιάθεση βγαίνει απ' τα πλαίσια της ακεραιότητας αυτής, β) η αυτοδιάθεση αποδίνει στο έθνος όλη την πληρότητα δικαιωμάτων, ενώ η εθνική αυτονομία του αποδίνει μονάχα «πολιτιστικά δικαιώματα». Αυτό είναι το πρώτο.

Δεύτερο, στο μέλλον είναι ολότελα δυνατός ένας τέτιος συνδυασμός από εσωτερικά και εξωτερικά περιστατικά, όπου η μία είτε η άλλη εθνότητα ν' αποφασίσει να βγει από ένα πολυεθνικό κράτος- έστω απ' την Αυστρία- οι σοσιαλδημοκράτες της Ρουθηνίας δήλωσαν κιόλας στο κομματικό συνέδριο του Μπρνο, πως είναι έτοιμοι να ενώσουν τα «δύο τμήματα» του λαού τους σ' ένα σύνολο (βλ. *Συζητήσεις πάνω στο εθν. Ζήτημα στο Κομ. Συνέδριο του Μπρνο*, σελ. 48). Πώς θα γίνει τότε με «την αναπόφευκτη για το προλεταριάτο όλων των εθνών» εθνική αυτονομία; Τι είδους «λύση» του ζητήματος είναι αυτή, που μηχανικά σπρώχνει τα έθνη στην προκρούστεια κλίνη της ακεραιότητας του κράτους;

Παρακάτω. Η εθνική αυτονομία είναι αντίθετη με όλη την πορεία της ανάπτυξης των εθνών. Δίνει το σύνθημα να οργανωθούν έθνη, μπορεί όμως τεχνητά να συσπειρωθούν αυτά, αν η ζωή, αν η οικονομική ανάπτυξη, αποσπάει απ' αυτά ολάκερες ομάδες και τις διασπέρνει σε διάφορες περιφέρειες; Δεν υπάρχει αμφιβολία, πως τα έθνη συγκροτούνται στα πρώτα στάδια του καπιταλισμού. Είναι όμως αναμφίβολο και πως στα ανώτερα στάδια του

καπιταλισμού αρχίζει το προτσές της διασποράς μέσα στα έθνη, το προτσές που χωρίζει από τα έθνη ολάκερες ομάδες, που φεύγουν για μεροκάματο, και κατοπινά μετοικούνε ολότελα σε άλλες περιφέρειες του κράτους. Κείνοι που μετοικήσανε χάνουν τους παλιούς δεσμούς, αποκτάνε καινούργιους στα νέα μέρη, αφομοιώνουν από γενιά σε γενιά καινούργια ήθη και γούστα, και ίσως και καινούργια γλώσσα.

Μπαίνει το ρώτημα: είναι άραγε δυνατό να ενωθούν οι ομάδες αυτές, που χωρίστηκαν η μία απ' την άλλη, σε μια ενιαία εθνική ένωση; Πού είναι οι θαυματουργοί κείνοι δεσμοί που με τη βοήθειά τους θα μπορούσε να συνενωθεί το ασυνένωτο; Μπορεί να φαντασθεί κανένας πως οι γερμανοί π.χ. της Υπερκαυκασίας με τους γερμανούς της Βαλτικής θα «συσπειρωθούν σ' ένα έθνος»; Αν όμως όλα αυτά είναι ακατανόητα και αδύνατα, τότε στην περίπτωση αυτή σε τι διαφέρει η αυτονομία απ' την ουτοπία των παλιών εθνικιστών, που προσπαθούσαν να στρέψουν πίσω τον τροχό της ιστορίας;

Η ενότητα του έθνους μειώνεται όχι μονάχα από τον αποικισμό. Μειώνεται ακόμα και εσωτερικά, από την όξυνση της ταξικής πάλης. Στα πρώτα στάδια του καπιταλισμού μπορεί κανένας ακόμα να μιλάει για «πολιτιστική ενότητα» του προλεταριάτου και της κεφαλαιοκρατίας. Με την ανάπτυξη όμως της βαριάς βιομηχανίας και την όξυνση της ταξικής πάλης η «ενότητα» αρχίζει να διαλύεται. Δεν πρέπει να μιλάει κανένας στα σοβαρά για «πολιτιστική κοινότητα» του έθνους, όταν τα αφεντικά και οι εργάτες ενός και του ίδιου έθνους παύουν να καταλαβαίνουν ο ένας τον άλλο. Για ποια «κοινή μοίρα» μπορεί να γίνεται λόγος, όταν η κεφαλαιοκρατία διψάει για πόλεμο και το προλεταριάτο κηρύχνει τον «πόλεμο ενάντια στον πόλεμο»; Από τέτια αντίθετα στοιχεία μπορεί να οργανωθεί μια ενιαία πανταξική εθνική ένωση; Μπορεί άραγε ύστερα απ' αυτό να μιλάει κανένας για τη «*συσπείρωση όλων των μελών του έθνους σε μια εθνική-πολιτιστική κοινότητα*» (βλ. «*το εθνικό ζήτημα*» του Μπάουερ, σελ.553); Δεν είναι ξεκάθαρο πως η εθνική αυτονομία είναι αντίθετη με όλη την πορεία της ταξικής πάλης;

Ας υποθέσουμε όμως μια στιγμή πως το σύνθημα «οργάνωσε έθνος», είναι πραγματοποιήσιμο σύνθημα. Μπορεί κανένας ακόμα να καταλάβει τους αστούς εθνικιστές πολιτικάντες, που προσπαθούν να «οργανώνουν» έθνη για να παίρνουν παραπανάσιες ψήφους. Από πότε όμως οι σοσιαλδημοκράτες άρχισαν ν' ασχολούνται με την «οργάνωση» εθνών, με τη «συγκρότηση» εθνών, με τη «δημιουργία» εθνών;

Τι σοσιαλδημοκράτες είναι αυτοί, που μέσα στην εποχή της πιο ισχυρής όξυνσης στην ταξική πάλη οργανώνουν πάνω από τάξεις εθνικές ενώσεις; Ίσαμε τώρα η σοσιαλδημοκρατία είχε ένα καθήκον: να οργανώνει το προλεταριάτο. Το καθήκον όμως αυτό «πάλιωσε», όπως φαίνεται. Οι Σπρίνγκερ και Μπάουερ βάζουν τώρα ένα «καινούργιο», πιο ενδιαφέρον καθήκον: «να δημιουργήσουν», «να οργανώσουν» έθνος.

Ωστόσο η λογική υποχρεώνει όποιον παραδέχτηκε την εθνική αυτονομία να παραδεχτεί και το «καινούργιο» αυτό καθήκον, να το παραδεχτεί όμως, σημαίνει να φύγει από την ταξική θέση και να πάρει το δρόμο του εθνικισμού. Η πολιτιστική- εθνική αυτονομία των Σπρίνγκερ και Μπάουερ είναι μια εκλεπτυσμένη μορφή εθνικισμού.

Και δεν είναι καθόλου τυχαίο, που το εθνικό πρόγραμμα των αυστριακών σοσιαλδημοκρατών επιβάλλει να φροντίζουν για να «*διατηρούν και αναπτύσσουν τις εθνικές ιδιότητες των λαών*». Για σκεφτείτε μονάχα: «*να διατηρούνται*» τέτιες «*εθνικές ιδιότητες*» των τατάρων της Υπερκαυκασίας, όπως είναι η αυτομαστίγωση στη γιορτή «*Σαχσέι-Βαχσέι!*»! «*Να αναπτυχθούν*» τέτιες «*εθνικές ιδιότητες*» της Γεωργίας, σαν «το δικαίωμα της αυτοδικίας»!...

Μια τέτια παράγραφος έχει θέση σε ένα φανατικό αστικο-εθνικιστικό πρόγραμμα, αν παρουσιάστηκε στο πρόγραμμα των αυστριακών σοσιαλδημοκρατών είναι γιατί η εθνική αυτονομία ανέχεται τέτιες παραγράφους, δε διαφωνεί μ' αυτές.

Η άχρηστη όμως για το παρόν εθνική αυτονομία είναι ακόμα πιο άχρηστη για την μελλοντική σοσιαλιστική κοινωνία.

Η πρόρρηση του Μπάουερ για «διαμελισμό της ανθρωπότητας σε εθνικά περιφραγμένες κοινωνίες»(βλ. την αρχή αυτού του κεφαλαίου) διαψεύδεται απ' όλη την πορεία της σύγχρονης ανθρωπότητας. Οι εθνικοί φραγμοί δεν δυναμώνουν , μα καταστρέφονται και πέφτουν. Στα 1840 περίπου ο Μαρξ έλεγε πως «ο εθνικός απομονωτισμός και η αντίθεση συμφερόντων στους διάφορους λαούς ολοένα και πιο πολύ εξαφανίζονται κιόλας τώρα», πως «η κυριαρχία του προλεταριάτου θα επιταχύνει ακόμα πιο πολύ την εξαφάνισή τους» (9)/ Η κατοπινή εξέλιξη της ανθρωπότητας, με τη γιγάντια της ανάπτυξη στην καπιταλιστική παραγωγή, με τη μετατόπιση των εθνοτήτων της και τη συνένωση των ανθρώπων ολοένα και σε πιο εκτεταμένα εδάφη, επιβεβαιώνει αποφασιστικά τη σκέψη του Μαρξ.

Η επιθυμία του Μπάουερ να εμφανίσει τη σοσιαλιστική κοινωνία με τη μορφή «μιας παρδαλής εικόνας από εθνικές ενώσεις ατόμων και από εδαφικές ενώσεις» είναι μια δειλή απόπειρα να αντικαταστήσει τη Μαρξιστική αντίληψη του σοσιαλισμού με τη μεταρρυθμιστική αντίληψη του Μπακούνιν. Η ιστορία του σοσιαλισμού δείχνει πως οι κάθε λογής τέτιες απόπειρες κρύβουν μέσα τους τα στοιχεία της αναπώτερπτης χρεοκοπίας.

Δεν κάνουμε λόγο πια και για κάποια «σοσιαλιστική αρχή εθνότητας» που εγκωμιάζει ο Μπάουερ και που, κατά τη γνώμη μας, αντικαθιστά τη σοσιαλιστική αρχή της ταξικής πάλης με την κεφαλαιοκρατική «αρχή της εθνότητας». Αν η εθνική αυτονομία ξεκινάει από τέτια αμφίβολη αρχή, τότε είναι απαραίτητο ν' αναγνωρίσει κανένας πως αυτή στο εργατικό κίνημα μπορεί να φέρει μονάχα ζημιά.

Είναι αλήθεια πως ο εθνικισμός αυτός δεν είναι τόσο διάφανος, γιατί είναι μαστορικά καμουφλαρισμένος με σοσιαλιστικές φράσεις, μα γι' αυτό και είναι περισσότερο επιζήμιος για το προλεταριάτο. Με τον ανοιχτό εθνικισμό μπορεί κανείς πάντα να τα βγάλει πέρα. Δεν είναι δύσκολο να τον διακρίνεις. Είναι πάρα πολύ πιο δύσκολο να καταπολεμηθεί ο καμουφλαρισμένος εθνικισμός που είναι αγνώριστος μέσα στη μάσκα του. Σκεπασμένος με το θώρακα του σοσιαλισμού, είναι λιγότερο τρωτός και με περισσότερη αντοχή. Ζώντας, λοιπόν, ανάμεσα στους εργάτες, δηλητηριάζει την ατμόσφαιρα, διαδίδοντας τις βλαβερές ιδέες της αμοιβαίας δυσπιστίας και της απομόνωσης των εργατών από τις διάφορες εθνότητες...

Δεν εξαντλείται όμως μ' αυτά η ζημιά της εθνικής αυτονομίας. Αυτή προετοιμάζει το έδαφος όχι μονάχα για τον ξεχωρισμό των εθνών, μα και για τη διάσπαση του ενιαίου εργατικού κινήματος. Η ιδέα της εθνικής αυτονομίας δημιουργεί τις ψυχολογικές προϋποθέσεις για τη διαίρεση του ενιαίου εργατικού κόμματος σε ξεχωριστά κόμματα, οικοδομημένα ανάλογα με τις εθνότητες. Ύστερα απ' το κόμμα, κομματιάζονται τα συνδικάτα και συντελείται μια πλήρεια απομόνωση. Έτσι κομματιάζεται το ενιαίο ταξικό κίνημα σε ξεχωριστά εθνικά ποταμάκια.

Η Αυστρία, η γενέτειρα της «εθνικής αυτονομίας», δίνει τα πιο θλιβερά παραδείγματα αυτού του φαινομένου. Το αυστριακό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, που ήτανε κάποτε ενιαίο, άρχισε να τεμαχίζεται σε ξεχωριστά κόμματα απ' το 1897 ακόμα (Συνέδριο του Βίμπεργκ-10). Ύστερα απ' το κομματικό συνέδριο του Μπρνο (1899) που ψήφισε την εθνική αυτονομία, η υπόθεση έφθασε μέχρι το σημείο που στη θέση ενός ενιαίου διεθνικού κόμματος, να υπάρχουν τώρα έξι εθνικά, απ' τα οποία μάλιστα το τσεχικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, δε θέλει να' χει σχέσεις με τη γερμανική σοσιαλδημοκρατία.

Με τα κόμματα όμως είναι συνδεμένα τα συνδικάτα. Στην Αυστρία και στα πρώτα και στα δεύτερα, την κυριότερη δουλειά την κάνουν οι ίδιοι οι σοσιαλδημοκράτες εργάτες. Γι' αυτό μπορούσε να φοβηθεί κανένας πως ο σεπαρατισμός (χωριστική τάση, σημ. μετ.) στο κόμμα θα οδηγήσει στο σεπαρατισμό στα συνδικάτα, πως και τα συνδικάτα επίσης θα διασπασθούν. Έτσι κι έγινε: τα συνδικάτα χωρίστηκαν επίσης ανάλογα με τις εθνότητες. Τώρα φθάνουν μάλιστα, όχι σπάνια, μέχρι το σημείο που οι τσέχοι εργάτες σπάνε την απεργία των γερμανών εργατών, ή βγαίνουν στις δημοτικές εκλογές μαζί με τους τσέχους κεφαλαιοκράτες, ενάντια στους γερμανούς εργάτες.

Από δω φαίνεται, πως η πολιτιστική- εθνική αυτονομία δεν λύνει το εθνικό ζήτημα. Το οξύνει και το μπλέκει δημιουργώντας ευνοϊκό έδαφος για την καταστροφή της ενότητας του

εργατικού κινήματος, για απομόνωση των εργατών κατά εθνότητες, για το δυνάμωμα των προστριβών ανάμεσά τους.

Αυτή είναι η συγκομιδή της εθνικής αυτονομίας.

V. ΤΟ ΜΠΟΥΝΤ, Ο ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ ΤΟΥ, Ο ΣΕΠΑΡΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ

Πιο πάνω είπαμε, πως ο Μπάουερ που αναγνωρίζει την εθνική αυτονομία σαν απαραίτητη για τους τσέχους, τους πολωνούς κλπ., ωστόσο όμως εκφράζεται ενάντια σε μια τέτια αυτονομία για τους εβραίους. Στο ρώτημα: «*αν είναι υποχρεωμένη η εργατική τάξη να διεκδικήσει την αυτονομία για τον εβραϊκό λαό*», ο Μπάουερ απαντάει πως «η εθνική αυτονομία δεν μπορεί να γίνει διεκδίκηση των εβραίων εργατών (βλ. «*Το εθνικό ζήτημα*», σελ 381-396). Σύμφωνα με τη γνώμη του Μπάουερ, η αιτία γι' αυτό είναι που «η καπιταλιστική κοινωνία δεν τους επιτρέπει (στους εβραίους, σημ. συγγρ.) να διατηρηθούν σαν έθνος» (ίδιο, σελ. 389). Με λίγα λόγια: το εβραϊκό έθνος παύει να υπάρχει, ώστε για ποιον να ζητηθεί η εθνική αυτονομία; Οι εβραίοι αφομοιώνονται.

Η άποψη αυτή για την τύχη των εβραίων, σαν έθνος, δεν είναι νέα. Ο Μαρξ την είχε πει ακόμα στα 1840-50 (βλ. Καρλ Μαρξ, «*το εβραϊκό ζήτημα*»- 11), έχοντας υπόψη τους εβραίους της Γερμανίας κυρίως. Την επανάλαβε ο Κάουτσκι στα 1903 (βλ. Κάουτσκι, «*Η σφαγή του Κισινιέφ και το εβρ. Ζήτημα*», 1903) τους εβραίους της Ρωσίας. Τώρα την επαναλαβαίνει ο Μπάουερ σχετικά με τους εβραίους της Αυστρίας, με τη διαφορά, ωστόσο, πως αυτός αρνιέται όχι το παρόν, μα το μέλλον του εβραϊκού έθνους.

Ο Μπάουερ εξηγεί πως είναι αδύνατο να διατηρηθούν οι εβραίοι σαν έθνος, γιατί «*οι εβραίοι δεν έχουν μια κλεισμένη περιφέρεια για εποικισμό*» (βλ. Μπάουερ, «*το εθνικό ζήτημα*», σελ. 388). Η εξήγηση αυτή, που στη βάση της είναι σωστή, δεν εκφράζει, ωστόσο, όλη την πραγματικότητα. Πρώτ' απ' όλα το πρόβλημα είναι που οι εβραίοι δεν έχουν ένα πλατύ σταθερό στρώμα συνδεδεμένο με τη γη που παγιώνει φυσικά το έθνος, όχι μονάχα σα σκελετός του μα και σαν «εθνική» αγορά. Απ' τα 5-6 εκατομμύρια που είναι οι εβραίοι της Ρωσίας, μονάχα τα 3-4% είναι συνδεδεμένα κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο με την αγροτική οικονομία. Τα υπόλοιπα 96% ασχολούνται με το εμπόριο, τη βιομηχανία, στα αστικά ιδρύματα και γενικά ζουν στις πόλεις, κι όπως είναι διασκορπισμένοι σ' όλη τη Ρωσία, δεν αποτελούν την πλειοψηφία ούτε σε ένα νομό.

Με τον τρόπο αυτόν, οι εβραίοι που σφηνώνονται σαν εθνικές μειονότητες, στις εθνικές περιοχές, εξυπηρετούν, κατά κύριο λόγο, τα «ξένα έθνη», είτε σαν βιομήχανοι και έμποροι, είτε σαν ελεύθερα επαγγέλματα, αφού προσαρμόζονται φυσικά με τα «ξένα έθνη» από την άποψη της γλώσσας κλπ. Όλα αυτά, συνδεδεμένα με την αυξημένη μετατόπιση των εθνοτήτων που χαρακτηρίζει τις αναπτυσσόμενες μορφές του καπιταλισμού, οδηγούν στην αφομοίωση των εβραίων. Η κατάργηση της «*ιδιαίτερης περιοχής για τους εβραίους*» (12) μπορεί να επιταχύνει μονάχα την αφομοίωση.

Από την άποψη αυτή το ζήτημα της εθνικής αυτονομίας για τους εβραίους της Ρωσίας παίρνει κάπως περίεργο χαρακτήρα: Προτείνουν αυτονομία για ένα έθνος ου το μέλλον του αμφισβητείται, και που η ύπαρξή του πρέπει ακόμα να αποδειχτεί.

Το Μπουντ όμως στάθηκε πάνω σ' αυτή την περίεργη και σαθρή θέση, ψηφίζοντας στο 6ο συνέδριό του (1905) ένα «*εθνικό πρόγραμμα*» με το πνεύμα της εθνικής αυτονομίας.

Δύο περιστατικά ώθησαν το Μπουντ στο βήμα αυτό.

Το πρώτο περιστατικό είναι πως το Μπουντ είναι οργάνωση των εβραίων σοσιαλδημοκρατών εργατών και μονάχα των εβραίων. Από τα 1897 ακόμα οι σοσιαλδημοκρατικές ομάδες, που δούλευαν ανάμεσα στους εβραίους εργάτες, βάλανε για σκοπό τους να δημιουργήσουν μια «ιδιαιτέρη εβραϊκή εργατική οργάνωση»(βλ. Καστιλιάνσκι «*Μορφές του εθνικού κινήματος*», σελ 772). Στο 1897 δημιούργησαν την οργάνωση αυτή και ενώθηκαν στο Μπουντ. Αυτό έγινε την εποχή ακόμα εκείνη που η ρώσικη σοσιαλδημοκρατία στην πραγματικότητα δεν υπήρχε σαν σύνολο. Απ' τον καιρό εκείνο το Μπουντ αδιάκοπα μεγάλωνε και πλάταινε, ξεχωρίζοντας ολοένα και πιο πολύ μέσα στις δύσκολες μέρες της ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας.....Μα έφτασε η δεκαετία 1900-1910. Αρχίζει το μαζικό εργατικό κίνημα. Μεγαλώνει η σοσιαλδημοκρατία στην Πολωνία και προσελκύει στο μαζικό κίνημα τους εβραίους εργάτες. Μεγαλώνει η ρωσική σοσιαλδημοκρατία και συμπαρασέρνει τους εργάτες «μπουντιστές». Τα εθνικά πλαίσια του Μπουντ, στερημένα από εδαφική βάση, στενεύουν. Μπροστά στο Μπουντ μπαίνει το ζήτημα: είτε να διαλυθεί μέσα στο διεθνικό κύμα, είτε να υπερασπίσει την αυτοτελή ύπαρξή του, σα μια εξω-εδαφική οργάνωση. Το Μπουντ διαλέγει το τελευταίο.

Έτσι δημιουργείται η «*θεωρία πως το Μπουντ είναι ο μοναδικός εκπρόσωπος του εβραϊκού προλεταριάτου*», είναι όμως αδύνατο να δικαιολογηθεί η περίεργη αυτή «*θεωρία*» κάπως «*απλά*». Χρειάζεται κάποιο υπόβαθρο «*αρχών*», δικαιολογία «*αρχών*». Η πολιτιστική- εθνική αυτονομία, έγινε το υπόβαθρο αυτό. Το Μπουντ πιάστηκε απ' αυτή, αφού τη δανείστηκε απ' την αυστριακή σοσιαλδημοκρατία. Κι αν ακόμα οι αυστριακοί δε θα είχαν ένα τέτοιο πρόγραμμα, το Μπουντ θα το επινοούσε για να δικαιολογήσει «*κατ' αρχήν*» την αυτοτελή ύπαρξή του.

Έτσι, το Μπουντ, ύστερα απ' τη δειλή απόπειρα του 1901 (5ο συνέδριο), ψηφίζει τελικά το «*εθνικό πρόγραμμα*» στο 1905 (6ο συνέδριο).

Το δεύτερο περιστατικό είναι η ειδική θέση των εβραίων σαν ξεχωριστές εθνικές μειοψηφίες που ζούνε σε ενιαίες περιοχές. Είπαμε ως τώρα, πως η κατάσταση αυτή υποσκάφτει την ύπαρξη των εβραίων σαν έθνος, τους βάζει στο δρόμο της αφομοίωσης. Αυτό εόμως είναι ένα αντικειμενικό προτσές. Στα κεφάλια των εβραίων, υποκειμενικά, αυτό προκαλεί αντίδραση, θέτει το ζήτημα εγγύησης, για τα δικαιώματα της εθνικής μειονότητας, εγγύηση από την αφομοίωση. Το Μπουντ που προπαγανδίζει τη ζωτικότητα της εβραϊκής «*εθνότητας*», δε μπορούσε να μη σταθεί στην άποψη της «*εγγυησης*». Και μια και στάθηκε στη θέση αυτή, δε μπορούσε να μη δεχτεί και την εθνική αυτονομία. Γιατί, αν το Μπουντ θα μπορούσε να πιαστεί από κάποια αυτονομία, αυτή ήτανε μονάχα η εθνική, δηλ. η πολιτιστικό-εθνική: για εδαφική πολιτική αυτονομία των εβραίων, δε μπορούσε να γίνει λόγος επειδή έλειπε απ' τους εβραίους ένας ορισμένος ενιαίος τόπος.

Είναι χαρακτηριστικό, που το Μπουντ ευθύς απ' την αρχή υπογράμμισε, το χαρακτήρα της εθνικής αυτονομίας σαν εγγύηση για τα δικαιώματα που έχουν οι εθνικές μειονότητες, σαν εγγύηση «*της ελεύθερης ανάπτυξης*» των εθνών. Δεν είναι τυχαίο και το πώς ο Γκολντμπατ, αντιπρόσωπος του Μπουντ στο 2ο συνέδριο της ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας, διατύπωσε την εθνική αυτονομία σας «*θεσμούς που εγγυώνται σ' αυτά (στα έθνη, Ι. Στ.) μια πλήρεια ελευθερία της πολιτιστικής ανάπτυξης*»(βλ. τα πρακτικά του 2ου συνεδρίου, σελ. 176). Με την ίδια επίσης πρόταση μπήκανε οι οπαδοί των ιδεών του Μπουντ στην τέταρτη σοσιαλδημοκρατική ομάδα της Δούμας.

Έτσι πήρε το Μπουντ την περίεργη θέση της αυτονομίας των εβραίων.

Πιο πάνω αναλύσαμε την εθνική αυτονομία γενικά. Η ανάλυση έδειξε πώς η εθνική αυτονομία οδηγεί στον εθνικισμό. Παρακάτω θα δούμε πώς το Μπουντ έφτασε κιάλας σ' ένα τέτοιο τέρμα. Το Μπουντ όμως ξετάζει ακόμα την εθνική αυτονομία από μια ειδική πλευρά, απ' την πλευρά της εγγύησης για τα δικαιώματα που έχουν οι εθνικές μειονότητες. Ας αναλύσουμε το ζήτημα κι απ' αυτή την ειδική πλευρά. Αυτό είναι ακόμα περισσότερο απαραίτητο, γιατί οι εθνικές μειονότητες- κι όχι μονάχα οι εβραϊκές- έχουν σοβαρή σημασία για τη σοσιαλδημοκρατία.

«*Θεσμοί που εγγυώνται*», λοιπόν, στα έθνη «*πλήρεια ελευθερία για πολιτιστική ανάπτυξη*» (υπογρ. Ι. Στάλιν).

Ποιοι είναι όμως οι «*θεσμοί, που εγγυώνται*» κλπ; Πριν απ' όλα, είναι το «εθνικό συμβούλιο» των Σπρίνγκερ- Μπαουερ, κάτι σαν Σέιμ για τα εκπολιτιστικά ζητήματα.

Μπορούν όμως οι θεσμοί αυτοί να εξασφαλίσουν την «πλέρια ελευθερία της πολιτιστικής ανάπτυξης» του έθνους; Μπορούν μήπως να εξασφαλίσουν τα έθνη απ' τις εθνικιστικές καταπιέσεις, μερικά Σέιμ που ασχολούνται με τα πολιτιστικά ζητήματα;

Το Μπουντ, υποθέτει πως μπορούν.

Η ιστορία όμως λέει το αντίθετο.

Κάποτε στη ρωσική Πολωνία, υπήρχε Σέιμ, πολιτικό Σέιμ, και προσπαθούσε, βέβαια, να εξασφαλίσει την ελευθερία της «*πολιτιστικής ανάπτυξης*» των πολωνών, κι όχι μονάχα που δεν το πέτυχε, μα, αντίθετα, έπεσε και το ίδιο στον άνισο αγώνα ενάντια στις γενικές πολιτικές συνθήκες της Ρωσίας.

Στη Φινλανδία από καιρό υπάρχει Σέιμ, που επίσης προσπαθεί να υπερασπίσει τη φινλανδική εθνότητα απ' τις «*συνωμοσίες*». Όλοι όμως βλέπουν αν πετυχαίνει να κάνει προς την κατεύθυνση αυτή πολλά πράγματα.

Υπάρχει, βέβαια, διαφορά από Σέιμ σε Σέιμ, και με το δημοκρατικά οργανωμένο φινλανδικό Σέιμ δεν είναι τόσο εύκολο να τα βγάλει κανένας πέρα, όπως με το αριστοκρατικό πολωνικό. Το αποφασιστικό όμως, παρ' όλα αυτά, δεν είναι το ίδιο το Σέιμ, μα η γενική κατάσταση στη Ρωσία.

Αν θα υπήρχε τώρα στη Ρωσία το ίδιο βάνουσο ασιατικό κοινωνικό-πολιτικό καθεστώς, όπως ήτανε στο παρελθόν- στα χρόνια που καταργήθηκε το πολωνικό Σέιμ- θα ήτανε ακόμα πιο χειρότερα για το φινλανδικό Σέιμ. Εκτός απ' αυτό, η πολιτική των «*συνωμοσιών*» ενάντια στη Φινλανδία αναπτύσσεται και δεν πρέπει να πούμε πως αυτή έπαθε ήττα...

Αν έτσι έχει το ζήτημα με τους παλιούς, τους ιστορικά συγκροτημένους, θεσμούς, με τα πολιτικά Σέιμ, τότε πολύ περισσότερο δε μπορούν να εγγυηθούν την ελεύθερη ανάπτυξη των εθνών τα νεαρά Σέιμ, οι νεαροί θεσμοί, και μάλιστα οι τόσο αδύνατοι, όπως είναι τα «*πολιτιστικά*» Σέιμ.

Είναι φανερό πως δεν πρόκειται για τους «*θεσμούς*» μα για το γενικό καθεστώς της χώρας. Εφόσο δεν υπάρχει στη χώρα εκδημοκρατισμός, δεν υπάρχουν και εγγυήσεις για «*πλέρια ελευθερία πολιτιστικής ανάπτυξης*» στις εθνότητες. Μπορεί με πεποίθηση να πει κανένας, πως όσο πιο δημοκρατική είναι η χώρα, τόσο πιο λίγες είναι οι «*συνωμοσίες*» ενάντια στην «*ελευθερία που έχουν οι εθνότητες*», τόσο πιο πολλές οι εγγυήσεις απέναντι στις «*συνωμοσίες*».

Η Ρωσία είναι χώρα μισοασιατική και γι' αυτό η πολιτική της «*συνωμοσίας*» παίρνει όχι σπάνια τις πιο χοντροκομμένες μορφές, τις μορφές του πογκρόμ. Δε χρειάζεται να πούμε πως «*οι εγγυήσεις*» στη Ρωσία φτάσανε ίσαμε το τελευταίο ελάχιστο όριο.

Η Γερμανία είναι κιάλας Ευρώπη, με περισσότερη είτε λιγότερη πολιτική ελευθερία. Δεν είναι άξιο θαυμασμού, που η πολιτική των «*συνωμοσιών*» εκεί δεν παίρνει ποτέ τη μορφή του πογκρόμ.

Στη Γαλλία, βέβαια, υπάρχουν ακόμα πιο πολλές «*εγγυήσεις*», επειδή η Γαλλία είναι πιο δημοκρατική απ' τη Γερμανία.

Δε μιλάμε πια για την Ελβετία, όπου, χάρη στην υψηλή της, αν και αστική, δημοκρατικότητα, ζουν ελεύθερα οι εθνότητες, αδιάφορο αν είναι μειονότητα ή πλειοψηφία.

Το Μπουντ, λοιπόν, στέκει σε εσφαλμένο δρόμο, όταν διαβεβαιώνει πως «οι θεσμοί» αυτοί μόνοι τους μπορούν να εγγυηθούν στις εθνότητες την πλέρια πολιτιστική τους ανάπτυξη.

Μπορούν να αντιπείνουν πως και το Μπουντ θεωρεί τον εκδημοκρατισμό της Ρωσίας σαν προκαταρκτικό όρο για τη «δημιουργία των θεσμών» και για εγγύηση της ελευθερίας. Αυτό όμως δεν είναι σωστό. Απ' την «έκθεση του Μπουντ στη 8η συνδιάσκεψη»(13) φαίνεται πως το Μπουντ θεωρεί ότι θα κατακτήσει τους «θεσμούς» στη βάση του τωρινού καθεστώτος στη Ρωσία, με τον «ανασχηματισμό» της εβραϊκής κοινότητας.

«Η κοινότητα- είπε ένας απ' τους ηγέτες του Μπουντ στη διάσκεψη αυτή- μπορεί να γίνει ο πυρήνας της μελλοντικής πολιτιστικο-εθνικής αυτονομίας. Η πολιτιστικο-εθνική αυτονομία είναι μορφή της αυτοεξυπηρέτησης του έθνους, μορφή για να ικανοποιηθούν οι εθνικές ανάγκες. Κάτω απ' τη μορφή της κοινότητας κρύβεται το ίδιο περιεχόμενο, είναι οι κρίκοι μιας και της ίδιας αλυσίδας, τα στάδια μιας και της ίδιας εξέλιξης»(βλ. «έκθεση του Μπουντ στη 8η συνδιάσκεψη», 1911, σελ. 62).

Η Συνδιάσκεψη ξεκινώντας απ' αυτό αποφάσισε πως χρειάζεται ν' αγωνιστούν «για τον ανασχηματισμό της εβραϊκής κοινότητας και τη μετατροπή της με νομοθετικό τρόπο σ' ένα θεσμό κοσμικό» (όχι κληρικό, σημ. μετ.) δημοκρατικά οργανωμένο (ίδιο, σελ.83-84) (υπογρ. δική μου, Ι. Στ.).

Είναι φανερό πως το Μπουντ δε θεωρεί τον εκδημοκρατισμό της Ρωσίας για όρο και εγγύηση, μα τον μελλοντικό «κοσμικό θεσμό» των εβραίων, που θ' αποχτηθεί με «ανασχηματισμό, σα να πούμε, της εβραϊκής κοινότητας» νομοθετικά, μέσω της Δούμας.

Μα εμείς είδαμε κιόλας πως οι «θεσμοί» μόνοι τους, χωρίς δημοκρατικό καθεστώς σ' όλο το κράτος, δε μπορούν να χρησιμεύουν για «εγγύηση».

Πώς θα γίνει, ωστόσο, στο μελλοντικό δημοκρατικό καθεστώς; Δε θα χρειάζονται άραγε και με το δημοκρατικό οι ειδικοί «πολιτιστικοί θεσμοί που εγγυώνται» κλπ; Πώς έχει το ζήτημα από την άποψη αυτή, π.χ., στη δημοκρατική Ελβετία; Υπάρχουν εκεί ειδικοί πολιτιστικοί θεσμοί, σαν το «εθνικό συμβούλιο» του Σπρίνγκερ; Δεν υπάρχουν. Δε ζημιώνουν όμως απ' αυτό τα πολιτιστικά συμφέροντα, π.χ. των ιταλών, που αποτελούν εκεί μειοψηφία; Δεν ακούγεται κάτι τέτοιο. Εξάλλου αυτό είναι και κατανοητό: η δημοκρατία κάνει στην Ελβετία περιττούς κάθε λογής, ειδικά τους πολιτιστικούς, «εγγυητικούς», τάχα, «θεσμούς» κτλ.

Ανίσχυροι για το παρόν και περιττοί για το μέλλον είναι λοιπόν οι θεσμοί της πολιτιστικο-εθνικής αυτονομίας. Αυτή είναι η εθνική αυτονομία.

Μα αυτή γίνεται ακόμα πιο βλαβερή, όταν την επιβάλουν σε «έθνος», που η ύπαρξη και το μέλλον του είναι αμφίβολο. Στις περιπτώσεις αυτές στους οπαδούς της εθνικής αυτονομίας απομένει να διαφυλάνε και να διατηρούν όλες τις ιδιότητες του «έθνους», όχι μονάχα τις χρήσιμες, μα και τις βλαβερές, μόνο και μόνο για να «σώσουν το έθνος» απ' την αφομοίωση, μονάχα για να το «προφυλάξουν».

Το Μπουντ είναι υποχρεωμένο να πάρει αναπότρεπτα τον επικίνδυνο αυτό δρόμο. Έχουμε υπόψη τις γνωστές αποφάσεις απ' τις τελευταίες Συνδιασκέψεις του Μπουντ για το «Σάββατο», για το εβραϊκό «γλωσσικό ιδίωμα» (Γίντις) κλπ.

Η σοσιαλδημοκρατία διεκδικεί το δικαίωμα της μητρικής γλώσσας για όλα τα έθνη, μα το Μπουντ δεν ικανοποιείται μ' αυτό, απαιτεί να υπερασπίζον με «ιδιαίτερη επιμονή» «τα δικαιώματα της εβραϊκής γλώσσας»(υπογρ. δική μου, Ι. Στ.)(βλ. «έκθεση του Μπουντ στη 8η συνδιάσκεψη», σελ. 85). Το ίδιο επίσης το Μπουντ στις εκλογές της 6ης Δούμας δίνει την «προτίμηση σ' εκείνον που απ' αυτούς (δηλ. τους εκλέχτορες) αναλαβαίνει να υπερασπίσει τα δικαιώματα της εβραϊκής γλώσσας»(βλ. «έκθεση του Μπουντ στη 9η συνδιάσκεψη», 1912, σελ. 42).

Όχι για το γενικό δικαίωμα της μητρικής γλώσσας, μα για το ιδιαίτερο δικαίωμα της εβραϊκής γλώσσας, του γλωσσικού ιδιώματος! Ας αγωνίζονται οι εργάτες από τις διάφορες εθνότητες, πρώτα απ' όλα για τη γλώσσα τους: οι εβραίοι για την εβραϊκή, οι γεωργιανοί για τη γεωργιανή, κλπ. Ο αγώνας για το γενικό δικαίωμα όλων των εθνών είναι δευτερεύον ζήτημα. Μπορείτε και να μην αναγνωρίζετε το δικαίωμα της μητρικής γλώσσας για όλες τις καταπιεζόμενες εθνότητες, αν όμως αναγνωρίσετε το δικαίωμα του γλωσσικού ιδιώματος, τότε να το ξέρετε: το Μπουντ θα σας ψηφίσει, το Μπουντ θα σας «προτιμήσει».

Μα τότε σε τι διαφέρει το Μπουντ απ' τους αστούς εθνικιστές;

Η σοσιαλδημοκρατία διεκδικεί να καθιερωθεί μια υποχρεωτική ημέρα ανάπαυσης την εβδομάδα, το Μπουντ όμως δεν ικανοποιείται μ' αυτό, απαιτεί να *«εξασφαλιστεί με νόμο στο εβραϊκό προλεταριάτο το δικαίωμα να γιορτάζει το Σάββατο και να καταργηθεί ο εξαναγκασμός να γιορτάζει μίαν άλλη μέρα»* (βλ. «έκθεση του Μπουντ στη 8η συνδιάσκεψη», σελ. 83).

Μπορεί να σκεφτεί κανένας πως το Μπουντ θα *«προχωρήσει ένα βήμα»* και θα ζητήσει το δικαίωμα να γιορτάζονται όλες οι παλιές εβραϊκές γιορτές. Αν όμως για ατυχία του Μπουντ, οι εβραίοι εργάτες αποτινάξουν τις προλήψεις και δεν επιθυμούν να γιορτάζουν, τότε το Μπουντ με το κήρυγμά του για το *«δικαίωμα του Σαββάτου»* θα τους υπενθυμίζει το Σάββατο, θα τους καλλιεργεί, ως πούμε, το *«Σαββατιάτικο πνεύμα»*.

Γι' αυτό κι είναι απόλυτα κατανοητοί οι *«φλογεροί λόγοι»* που εκφωνήσανε οι ρήτορες στην 8η Συνδιάσκεψη του Μπουντ διεκδικώντας τα *«εβραϊκά νοσοκομεία»* και η διεκδίκηση αυτή βασιζόταν στο ότι *«ο άρρωστος νιώθει καλύτερα ανάμεσα στους δικούς του»*, ότι *«ο εβραίος εργάτης θα νιώθει άσχημα τον εαυτό του ανάμεσα στους πολωνούς εργάτες, θα νιώθει καλά τον εαυτό του ανάμεσα στους εβραίους μαγαζάτορες»*(«έκθεση του Μπουντ στη 8η συνδιάσκεψη», σελ. 68)

Να διαφυλάξει κάθε εβραϊκό, να διατηρήσει όλες τις εθνικές ιδιότητες των εβραίων, ακόμα και τις πιο φανερά βλαβερές για το προλεταριάτο, να περιφράξει τους εβραίους από κάθε τι μη εβραϊκό, να χτίσει ακόμα και ιδιαίτερα νοσοκομεία, να ίσαμε που κύλησε το Μπουντ.

Ο σύντροφος Πλεχάνωφ είχε χίλιες φορές δίκιο, λέγοντας πως το Μπουντ *«προσαρμόζει το σοσιαλισμό στον εθνικισμό»*. Ο Β. Κοσόφσκι, βέβαια, και οι όμοιοι μ' αυτόν μπουντιστές, μπορούν να βρίζουν τον Πλεχάνωφ για *«δημαγωγό»*(βλ. *«Νάσα Ζάρια»*, αρ. 9-10, 1912, σελ. 120- 14)- το χαρτί τα ανέχεται όλα – όποιος όμως γνωρίζει τη δράση του Μπουντ, δεν είναι δύσκολο να καταλάβει πως αυτοί οι γενναίοι άνθρωποι φοβούνται απλώς να πούνε την αλήθεια για τον εαυτό τους, και σκεπάζονται με τα μεγάλα λόγια για *«δημαγωγία»*...

Μα το Μπουντ παίρνοντας αυτή τη θέση για το εθνικό ζήτημα, ήτανε, φυσικά, υποχρεωμένο να πάρει το δρόμο της απομόνωσης για τους εβραίους εργάτες και στο οργανωτικό ζήτημα, να πάρει το δρόμο για τις εθνικές ομάδες μέσα στη σοσιαλδημοκρατία. Αυτή είναι η λογική της εθνικής αυτονομίας.

Και πραγματικά, το Μπουντ απ' τη θεωρία της *«μοναδικής εκπροσώπησης»* περνάει στη θεωρία του *«εθνικού διαχωρισμού»* των εργατών. Το Μπουντ απαιτεί απ' τη ρωσική σοσιαλδημοκρατία να *«εφαρμόσει στην οργανωτική της συγκρότηση το ξεχώρισμα κατά εθνότητες»*(βλ. *«Ανακοίνωση του Μπουντ στη 8η συνδιάσκεψη»*, σελ.7). Και απ' το *«ξεχώρισμα»* κάνει ένα *«βήμα μπρος»* προς τη θεωρία της *«απομόνωσης»*. Δεν ακουστήκανε μάταια στην 8η Συνδιάσκεψη του Μπουντ οι λόγοι για το πώς *«μέσα στην απομόνωση βρίσκει η εθνική ύπαρξη»* (βλ. *«Πρακτικά της 8ης συνδιάσκεψης του Μπουντ»* σελ. 72).

Ο οργανωτικός φεντεραλισμός (15) κρύβει μέσα του στοιχεία διάσπασης και σεπαρατισμού. Το Μπουντ βαδίζει προς το σεπαρατισμό.

Μα, δεν του μένει πραγματικά και πού αλλού να πάει. Η ίδια η ύπαρξή του, σαν μια χωρίς έδαφος οργάνωση, το σπρώχνει στο δρόμο του σεπαρατισμού. Το Μπουντ δεν έχει έναν ορισμένο ενιαίο χώρο, δρα σε «ξένα» εδάφη, ενώ οι σοσιαλδημοκράτες της Πολωνίας,

Λετονίας και της Ρωσίας, που έρχονται σε επαφή μαζί του, είναι διεθνικά οργανωμένα σε καθορισμένο τόπο συγκροτήματα. Απ' αυτό όμως βγαίνει πως κάθε πλάτεμα στα συγκροτήματα αυτά σημαίνει «απώλεια» για το Μπουντ, στένεμα στη σφαίρα της δράσης του. Ένα απ' τα δύο θα γίνει: είτε ολάκερη η σοσιαλδημοκρατία θα αναδιοργανωθεί πάνω στις αρχές του εθνικού φεντεραλισμού, και τότε το Μπουντ έχει τη δυνατότητα να «εξασφαλίσει» για τον εαυτό του το εβραϊκό προλεταριάτο, είτε θα ισχύσει η εδαφο-διεθνική αρχή για τα συγκροτήματα αυτά και τότε το Μπουντ θα αναδιοργανωθεί πάνω στην αρχή του διεθνισμού, όπως γίνεται στη σοσιαλδημοκρατία της Πολωνίας και Λετονίας.

Απ' αυτό εξηγείται γιατί το Μπουντ ευθύς απ' την αρχή διεκδικεί το «*μετασχηματισμό της ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας πάνω στην αρχή του φεντεραλισμού*»(βλ. «*το ζήτημα της εθνικής αυτονομίας και ο μετασχηματισμός της Ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας πάνω σε ομοσπονδιακές αρχές*», 1902, εκδ. Μπουντ)

Στο 1906, το Μπουντ, υποχωρώντας μπροστά στο ενωτικό κύμα που ερχόταν απ' τη βάση διάλεξε το μέσο δρόμο, και μπήκε στη Ρωσική σοσιαλδημοκρατία. Πώς όμως μπήκε εκεί; Τη στιγμή που τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα της Πολωνίας και της Λετονίας μπήκαν για μια ειρηνική κοινή δουλειά, το Μπουντ μπήκε με σκοπό να κάνει πόλεμο για την ομοσπονδία. Ο ηγέτης του Μπουντ, Μέντεμ, έλεγε τότε:

«Ερχόμαστε όχι για το ειδύλλιο, μα για αγώνες. Δεν υπάρχει ειδύλλιο, κι αυτό μέσα στο κοντινό μέλλον μπορούν να το περιμένουν μονάχα οι Μανίλωφ(17). Το Μπουντ είναι υποχρεωμένο να προσχωρήσει στο Κόμμα εξοπλισμένο απ' το κεφάλι ίσαμε τα πόδια»(βλ. «*Ο λόγος μας*»(“*Nashe slovo*”), αρ.3, σελ. 24, Βίλνα 1906).

Θα ήτανε λαθεμένο αν σ' αυτό βλέπαμε κακή θέληση του Μέντεμ. Δεν είναι από κακή θέληση που το Μπουντ δε μπορεί να μην αγωνίζεται ενάντια στη ρωσική σοσιαλδημοκρατία που είναι οργανωμένη πάνω στην αρχή του διεθνισμού, μα απ' την ιδιαίτερη θέση του. Με το να αγωνίζεται όμως το Μπουντ ενάντια της, έθιγε, φυσικά, τα συμφέροντα της ενότητας. Τέλος το πράμα φτάνει ίσαμε που το Μπουντ τυπικά διακόπτει τις σχέσεις με τη ρωσική σοσιαλδημοκρατία, αφού παραβίασε το καταστατικό και ενώθηκε στις εκλογές της 1ης Δούμας με τους Πολωνούς εθνικιστές ενάντια στους πολωνούς σοσιαλδημοκράτες.

Είναι φανερό, πως το Μπουντ βρήκε, ότι η ρήξη είναι η πιο καλύτερη εξασφάλιση της αυτοτέλειάς του.

Έτσι η «*αρχή*» του οργανωτικού «*ξεχωρισμού*» οδήγησε στο σεπαρατισμό και στην πλήρεια ρήξη.

Πολεμώντας ενάντια στην παλιά «*Ίσκρα*»(18) πάνω στο ζήτημα του φεντεραλισμού, το Μπουντ έγραφε κάποτε:

«Η «Ίσκρα» θέλει να μας βεβαιώσει, πως οι ομοσπονδιακές σχέσεις του Μπουντ προς τη ρωσική σοσιαλδημοκρατία θα αδυνατίσουν το σύνδεσμο μεταξύ τους. Δε μπορούμε να ανασκευάσουμε αυτή τη γνώμη αναφέροντας την πρακτική πείρα της Ρωσίας, για τον απλό λόγο, πως η ρωσική σοσιαλδημοκρατία δεν υπάρχει σαν ομοσπονδιακή ένωση. Μπορούμε όμως να αναφερθούμε στην εξαιρετικά διδακτική πείρα της αυστριακής σοσιαλδημοκρατίας, που πήρε ομοσπονδιακό χαρακτήρα βασισμένη στις αποφάσεις του κομματικού συνεδρίου του 1897»(βλ. «*το ζήτημα της εθν. Αυτονομίας κλπ*», 1902, σελ. 17, εκδ. Μπουντ).

Αυτά γράφτηκαν στα 1902.

Τώρα έχουμε όμως 1913. Έχουμε τώρα και τη ρωσική «*πράξη*» και την «*πείρα της σοσιαλδημοκρατίας στην Αυστρία*».

Τι μας λένε;

Ας αρχίσουμε απ' την «εξαιρετικά διδακτική πείρα της αυστριακής σοσιαλδημοκρατίας». Στην Αυστρία υπάρχει σοσιαλδημοκρατικό κόμμα απ' το 1886 ακόμα. Στον ίδιο χρόνο, στο παγκόσμιο συνέδριο του Λονδίνου, για πρώτη φορά ζητούν οι τσέχοι την ιδιαίτερη εκπροσώπηση και την παίρνουν. Στο 1897 στο κομματικό συνέδριο της Βιέννης (Βίμπεργκ), το ενιαίο κόμμα διαλύεται τυπικά και στη θέση του καθιερώνεται η ομοσπονδιακή ένωση από τις έξι εθνικές «σοσιαλδημοκρατικές ομάδες». Κατοπινά, οι «ομάδες» αυτές μετατρέπονται σε αυτοτελή κόμματα. Λίγο λίγο τα κόμματα διακόπτουν τη σύνδεση ανάμεσά τους. Ύστερα απ' τα κόμματα διασπάται η κοινοβουλευτική ομάδα, σχηματίζονται οι εθνικές «λέσχες». Πιο πέρα έρχονται τα συνδικάτα που κομματιάζονται ανάλογα με τις εθνότητες. Η υπόθεση φτάνει ίσαμε τους συνεταιρισμούς, που οι τσέχοι σεπαρατιστές καλούν τους εργάτες (βλ. *“Documente Des Separatismus”*, σελ. 29 Μπροσούρα Βάνεκ-19) να τους διασπάσουν. Δε μιλάμε πια για το πώς το χωριστικό κήρυγμα αδυνατίζει στους εργάτες το αίσθημα της αλληλεγγύης, εξωθώντας τους, όχι σπάνια, να γίνονται απεργοσπάστες.

Η «εξαιρετικά διδακτική πείρα της σοσιαλδημοκρατίας στην Αυστρία» μιλάει ενάντια στο Μπουντ και υπέρ της παλιάς «ίσκρας». Ο φεντεραλισμός μέσα στο αυστριακό κόμμα, οδήγησε στον πιο κακόμορφο σεπαρατισμό, στην καταστροφή της ενότητας του εργατικού κινήματος.

Παραπάνω είδαμε, πως και «η πράξη στη Ρωσία» το ίδιο λέει. Οι σεπαρατιστές του Μπουντ, όπως και οι τσέχοι σεπαρατιστές, διακόψανε τις σχέσεις με την κοινή ρωσική σοσιαλδημοκρατία. Όσο για τα συνδικάτα, τα συνδικάτα του Μπουντ, αυτά ευθύς απ' την αρχή οργανώθηκαν πάνω στην αρχή της εθνότητας, δηλ. αποσπάρθηκαν απ' τους αλλοεθνείς εργάτες.

Πλέρια απομόνωση. Πλέρια ρήξη- να τι μας δείχνει «η ρωσική πείρα» του φεντεραλισμού.

Δεν είναι εκπληκτικό, πως η κατάσταση αυτή επιδρά στους εργάτες, αδυνατίζει το αίσθημα της αλληλεγγύης, και τους εκφυλίζει, ο εκφυλισμός μάλιστα εισχωρεί και μέσα στο Μπουντ. Έχουμε υπόψη τις συγκρούσεις των εβραίων και πολωνών εργατών που γίνονται ολοένα και πιο συχνές από λόγους ανεργίας. Να τι λόγια ακούγονταν στην 9η συνδιάσκεψη του Μπουντ:

«Θεωρούμε τους πολωνούς εργάτες, που μας παραμερίζουν, σαν πογκρομίτες, σαν κίτρινους, δεν υποστηρίζουμε τις απεργίες τους, τις σπάζουμε. Δεύτερο, στην παραμέριση απαντάμε με παραμέριση: Σαν απάντηση γιατί δεν επιτρέπουν τους εβραίους εργάτες στα εργοστάσια, δεν αφήνουμε τους πολωνούς εργάτες στα χειροκίνητα αργαλιά. Αν δεν πάρουμε στα χέρια μας την υπόθεση αυτή, οι εργάτες θα ακολουθήσουν άλλους (υπογρ. δική μου, Ι. Στ.)» (βλ. «έκθεση στην 9η συνδιάσκεψη του Μπουντ», σελ. 19)

Έτσι μιλούν για αλληλεγγύη στη Συνδιάσκεψη του Μπουντ. Δε μπορεί να προχωρήσει κανένας πιο πολύ προς τον «ξεχωρισμό» και την «απομόνωση».

Το Μπουντ έφτασε στο σκοπό: χωρίζει τους εργάτες από διάφορες εθνότητες ίσαμε το σημείο σύγκρουσης, ίσαμε το σπάσιμο της απεργίας. Αλλιώς, δε γίνεται: «Αν δεν πάρουμε στα χέρια μας την υπόθεση αυτή, οι εργάτες θα ακολουθήσουν τους άλλους».

Στην οργανωτική διάλυση του εργατικού κινήματος, στον εκφυλισμό μέσα στις γραμμές της σοσιαλδημοκρατίας, να πού οδηγεί ο φεντεραλισμός του Μπουντ.

Έτσι η ιδέα της πολιτιστικο-εθνικής αυτονομίας, η ατμόσφαιρα που δημιουργεί ήτανε ακόμα πιο βλαβερή για τη Ρωσία, παρά για την Αυστρία.

VI. ΟΙ ΚΑΥΚΑΣΙΟΙ, Η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΩΝ

Πιο πάνω μιλήσαμε για τις ταλαντεύσεις μιας μερίδας από τους σοσιαλδημοκράτες του Καυκάσου που δεν άντεξε στην εθνικιστική «επιδημία». Οι ταλαντεύσεις αυτές εκδηλώθηκαν- όσο κι αν φαίνεται παράξενο- με το πώς οι παραπάνω σοσιαλδημοκράτες ακολούθησαν τα ίχνη του Μπουντ, ανακηρύχοντας την πολιτιστικό-εθνική αυτονομία.

Οι σοσιαλδημοκράτες αυτοί, που ακριβώς συμβαδίζουν με τους ρώσους λικβινταριστές, διατυπώνουν έτσι τη διεκδίκησή τους: περιφερειακή αυτονομία για ολόκληρο τον Καύκασο και πολιτιστική- εθνική αυτονομία για τα έθνη που τον αποτελούν.

Ας ακούσουμε τον αναγνωρισμένο ηγέτη, το γνωστό Ν.(20)

«Σ' όλους είναι γνωστό πως ο Καύκασος διακρίνεται απ' τις κεντρικές περιοχές τόσο για τη φυλετική συγκρότηση του πληθυσμού του, όσο και για το έδαφος και την αγροτική καλλιέργεια. Η εκμετάλλευση και η υλική ανάπτυξη μιας τέτοιας περιοχής απαιτούν τοπικούς συνεργάτες, που να γνωρίζουν τις τυπικές ιδιομορφίες, συνηθισμένους στο τοπικό κλίμα και στην κουλτούρα. Είναι απαραίτητο όλοι οι νόμοι που έχουν για σκοπό την εκμετάλλευση του τόπου να εκδίδονται επί τόπου και να εφαρμόζονται από τις τοπικές δυνάμεις. Συνεπόμενα, στην αρμοδιότητα του κεντρικού οργάνου της αυτοδιοίκησης του Καυκάσου θα περιέλθει η έκδοση νόμων για τα τοπικά ζητήματα... Έτσι, καθήκον του καυκασιανού κέντρου θα είναι η έκδοση των νόμων αυτών που αποσκοπούν την οικονομική εκμετάλλευση του τόπου, την υλική άνθηση της περιοχής» (βλ. Εφημερίδα της Γεωργίας «Tchveni Tskhovreba», 21, 1912, no. 12).

Περιφερειακή, λοιπόν, αυτονομία του Καυκάσου.

Αν αφαιρέσουμε το αιτιολογικό του Ν., που είναι κάπως ανακατωμένο κι όχι στρωτό, πρέπει να αναγνωρίσουμε πως το συμπέρασμά του είναι σωστό. Η Περιφερειακή αυτονομία του Καυκάσου, που να δρα μέσα στα πλαίσια της γενικής κρατικής συγκρότησης, πράγμα που δεν το αρνείται ο Ν., επιβάλλεται τέλος πάντων (22) απ' τις ιδιομορφίες της σύνθεσης και απ' τις βιωτικές συνθήκες του τελευταίου. Αυτό το αναγνωρίζει και η ρωσική σοσιαλδημοκρατία που στο 2ο συνέδριο προκήρυξε την «περιφερειακή αυτοδιοίκηση για τις περιοχές εκείνες, που διαφέρουν απ' τις κυρίως ρωσικές περιφέρειες, για τις βιωτικές συνθήκες και τη σύνθεση του πληθυσμού».

Ο Μάρτωφ, υποβάλλοντας για συζήτηση το σημείο αυτό στο 2ο συνέδριο, το αιτιολόγησε με το πώς «η τεράστια έκταση της Ρωσίας και η πείρα της συγκεντρωτικής μας διοίκησης μας δίνουν την αφορμή να θεωρούμε απαραίτητη και σκόπιμη την ύπαρξη της περιφερειακής αυτοδιοίκησης για τέτοιες μεγάλες μονάδες, όπως είναι η Φινλανδία, Πολωνία, Λιθουανία και ο Καύκασος.».

Απ' αυτό όμως προκύπτει πως κάτω απ' την περιφερειακή αυτοδιοίκηση, πρέπει να εννοείται η περιφερειακή αυτονομία.

Ο Ν. όμως πάει πιο μακριά. Σύμφωνα με τη γνώμη του, η περιφερειακή αυτονομία του Καυκάσου πιάνει «μονάχα τη μια πλευρά του ζητήματος».

«Ίσαμε τώρα, μιλούσαμε για την υλική, μονάχα, ανάπτυξη της τοπικής ζωής. Μα για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής συντελεί όχι μονάχα η οικονομική δράση, μα και η πνευματική, η πολιτιστική»... «Ένα έθνος που είναι εκπολιτιστικά ισχυρό είναι ισχυρό και στην οικονομική σφαίρα»... «Η πολιτιστική όμως ανάπτυξη των εθνών είναι δυνατή μονάχα στην εθνική γλώσσα»... «Γι' αυτό όλα κείνα τα ζητήματα, που συνδέονται με τη μητρική γλώσσα, είναι ζητήματα πολιτιστικο-εθνικά. Τέτια είναι τα ζητήματα εκπαίδευσης, δικονομίας, εκκλησίας, λογοτεχνίας, τέχνης, επιστήμης, θεάτρου, κλπ. Αν η υλική ανάπτυξη της περιοχής ενώνει τα έθνη, τα εθνικο-πολιτιστικά ζητήματα τα διαιρούν, τοποθετώντας το καθένα απ' αυτά σε ιδιαίτερο μετερίζι. Η πρώτη δράση είναι συνδεδεμένη με ένα ορισμένο τόπο»...» Δεν είναι το ίδιο για πολιτιστικο-εθνικά ζητήματα. Αυτά δε συνδέονται με ορισμένο τόπο, μα με την ύπαρξη ενός ορισμένου έθνους. Η τύχη της γεωργιανής γλώσσας ενδιαφέρει το ίδιο κάθε γεωργιανό όπου κι αν ζει. Θα ήτανε μεγάλη αμάθεια να πει κανένας πως η γεωργιανή κουλτούρα αφορά

μονάχα τους γεωργιανούς που ζούνε στη Γεωργία. Ας πάρουμε για παράδειγμα την αρμένικη εκκλησία. Στη διοίκησή της συμμετέχουν αρμένιοι από διάφορα μέρη και κράτη. Ο τόπος εδώ δεν παίζει κανένα ρόλο. Είτε π.χ. για τη δημιουργία του γεωργιανού μουσείου ενδιαφέρεται τόσο ο γεωργιανός της Τυφλίδας, όσο και του Μπακού, της Πετρούπολης κλπ. Ωστε η διεύθυνση και η καθοδήγηση για όλα τα πολιτιστικά-εθνικά ζητήματα, πρέπει να εκχωρηθεί στα ίδια τα ενδιαφερόμενα έθνη. Προκηρύχνουμε την πολιτιστικο-εθνική αυτονομία για τις εθνότητες του Καυκάσου» (βλ. Εφημερίδα της Γεωργίας «Tchveni Tskhonreba», 21, 1912, no. 12).

Με λίγα λόγια, επειδή κουλτούρα δεν είναι έδαφος και το έδαφος δεν είναι κουλτούρα, γι' αυτό χρειάζεται η πολιτιστικο-εθνική αυτονομία. Αυτό είναι όλο που μπορεί να δει ο Ν. για όφελος της τελευταίας.

Εμείς δε θα θίξουμε εδώ ακόμα μια φορά την εθνικο-πολιτιστική αυτονομία γενικά. Πιο πάνω μιλήσαμε για τον αρνητικό της χαρακτήρα. Θα θέλαμε μονάχα να σημειώσουμε, πως η άχρηστη γενικά πολιτιστικο-εθνική αυτονομία είναι ακόμα περισσότερο χωρίς νόημα και παράλογη μέσα στις συνθήκες του Καυκάσου.

Και να γιατί.

Η πολιτιστική-εθνική αυτονομία προϋποθέτει περισσότερο ή λιγότερο αναπτυγμένες εθνότητες, με αναπτυγμένη κουλτούρα, λογοτεχνία. Χωρίς τους όρους αυτούς η αυτονομία αυτή χάνει κάθε νόημα, μετατρέπεται σε παραλογισμό. Μα στον Καύκασο υπάρχει μια σειρά από λαούς με πρωτόγονη κουλτούρα, με ιδιαίτερη γλώσσα, χωρίς όμως μητρική λογοτεχνία, από λαούς που ακόμα είναι σε μεταβατικό στάδιο, που εν μέρει αφομοιώνονται, εν μέρει προσδεύουν. Πώς θα εφαρμοστεί σ' αυτά η πολιτιστικο-εθνική αυτονομία; Τι θα γίνει μ' αυτούς τους λαούς Πώς θα «οργανωθούν» σε ιδιαίτερες πολιτιστικές-εθνικές ενώσεις, πράγμα που προϋποθέτει χωρίς αμφιβολία η πολιτιστική-εθνική αυτονομία;

Τι θα γίνει με τους μινγκρίλους, τους απχαζιανούς, τους ατζάρους, σβάνους, λεζγκίνους, κλπ, που μιλάνε σε διαφορετικές γλώσσες και δεν έχουν δική τους φιλολογία; Σε ποια έθνη να τους αναγάγει κανένας; Μπορεί άραγε να «οργανωθούν» σε εθνικές ενώσεις; Γύρω από ποια «πολιτιστικά έργα» να τους «οργανώσει» κανείς;

Τι θα γίνει με τους οσετίλους, όπου οι οσετίνοι του Καυκάσου αφομοιώνονται με τους γεωργιανούς (χωρίς όμως να 'χουν αφομοιωθεί κιόλας ακόμα), ενώ από τους οσετίλους που ζούνε στις παρυφές του Καυκάσου μια μερίδα αφομοιώνονται με τους ρώσους και μια μερίδα αναπτύσσονται δημιουργώντας τη λογοτεχνία τους; Πώς θα «οργανωθούν» αυτοί σε μια ενιαία ένωση;

Σε ποια εθνική ένωση να υπαχθούν οι ατζάροι που μιλάνε στη γεωργιανή γλώσσα, μα ζουν με τούρκικη κουλτούρα και είναι στο θρήσκευμα μωαμεθανοί; Να «οργανωθούν» μήπως ξεχωριστά απ' τη Γεωργία θρησκευτικά και μαζί με τους γεωργιανούς για τα υπόλοιπα πολιτικά έργα; Και οι κομπουλέτσοι; Και οι ινγκούτσοι; Οι ινγκιλίτσοι;

Τι λογής αυτονομία είναι αυτή που αποκλείει απ' τον κατάλογο μια σειρά από λαούς;

Όχι, αυτή δεν είναι λύση του εθνικού ζητήματος, αυτός είναι ο καρπός μιας άνεργης φαντασίας.

Ας παραδεχτούμε όμως το απαράδεχτο και ας υποθέσουμε πως πραγματοποιήθηκε η εθνικο-πολιτιστική αυτονομία του δικού μας Ν. Πού θα οδηγήσει, σε ποια αποτελέσματα;

Ας πάρουμε για παράδειγμα τους τατάρους του Καυκάσου με το ελάχιστό τους ποσοστό από εγγράμματους, με τα σχολειά τους, που επικεφαλής βρίσκονται οι παντοδύναμοι χοτζάδες, με την κουλτούρα τους που είναι διαποτισμένη από θρησκευτικό πνεύμα.. Δεν είναι δύσκολο να κατανοηθεί, πως «οργάνωσή» τους σε μια πολιτιστικο-εθνική ένωση σημαίνει να τοποθετηθούν επικεφαλής τους οι χοτζάδες, σημαίνει να παραδοθούν στους αντιδραστικούς

χοτζάδες για να τους καταβροχθίσουν, σημαίνει να δημιουργηθεί ένα καινούργιο προτύργιο για να υποδουλωθούν πραγματικά οι τατάρικες μάζες απ' το χειρότερο εχθρό τους.

Από πότε όμως οι σοσιαλδημοκράτες άρχισαν να χύνουν νερό στο μύλο των αντιδραστικών;

Αληθινά, δε μπόρεσαν οι καυκάσιοι λικβινταριστές να «διακηρύξουν» κάτι άλλο πιο καλύτερο απ' την περιφραση των τατάρων της Υπερκαυκασίας σε μια πολιτιστική- εθνική ένωση, που υποδουλώνει τις μάζες στους χειρότερους αντιδραστικούς;;;

Όχι, αυτό δεν είναι λύση του εθνικού ζητήματος. Το εθνικό ζήτημα στον Καύκασο μπορεί να λυθεί μονάχα αν προσελκυθούν τα καθυστερημένα έθνη κι οι λαοί στο γενικό ρεύμα της ανώτερης κουλτούρας. Μονάχα μια τέτοια λύση μπορεί να είναι προοδευτική και παραδεχτή για τη σοσιαλδημοκρατία. Γι' αυτό και είναι παραδεχτή η περιφερειακή αυτονομία του Καυκάσου γιατί έλκει τα αργοπορημένα έθνη στη γενική πολιτιστική εξέλιξη, τα βοηθάει να ξεπεταχτούν απ' το καβούκι της μικροεθνικής απομόνωσης, τα ωθεί μπροστά και τα διευκολύνει να πλησιάσουν τα αγαθά της ανώτερης κουλτούρας. Ενώ η πολιτιστική- εθνική αυτονομία ενεργεί σε ολότελα αντίθετη κατεύθυνση, γιατί κλείνει τα έθνη στα παλιά καβούκια, τα στεριώνει πάνω στις χαμηλές βαθμίδες ανάπτυξης της κουλτούρας, τα εμποδίζει να ανεβούν στις ψηλές βαθμίδες ανάπτυξης της κουλτούρας.

Η εθνική αυτονομία, έτσι, παραλύει τις θετικές πλευρές της περιφερειακής αυτονομίας, την εκμηδενίζει. Ακριβώς γι' αυτό είναι άχρηστος κι ο ανάμικτος κείνος τύπος της αυτονομίας με το συνδυασμό της εθνικο-πολιτιστικής και περιφερειακής που προτείνει ο Ν. Ο συνδυασμός αυτός που είναι αντίθετος με τους νόμους της φύσης δεν καλύτερεύει τα πράγματα, μα τα χειροτερεύει, γιατί, εχτός που συγκρατεί την ανάπτυξη για τα αργοπορημένα έθνη, μετατρέπει και την περιφερειακή ακόμα αυτονομία σε στίβο σύγκρουσης για τα οργανωμένα σε εθνικές ενώσεις έθνη.

Έτσι η γενικά άχρηστη πολιτιστική- εθνική αυτονομία θα μεταβαλλόταν στον Καύκασο σε ένα παράλογο αντιδραστικό σκοπό.

Αυτή είναι η πολιτιστική- εθνική αυτονομία του Ν. και των καυκάσιων ομοϊδεατών του. Το μέλλον θα δείξει αν θα κάνουν οι καυκάσιοι λικβινταριστές «ένα βήμα προς τα μπρος» και θα ακολουθήσουν το Μπουν και στο οργανωτικό ζήτημα. Ίσαμε τώρα, στην ιστορία της σοσιαλδημοκρατίας, ο φεντεραλισμός μέσα στην οργάνωση προηγούνταν απ' την εθνική αυτονομία στο πρόγραμμα. Από το 1897 ακόμα οι αυστριακοί σοσιαλδημοκράτες εφαρμόσανε τον οργανωτικό φεντεραλισμό και ύστερα μονάχα από δύο χρόνια (1899) αποφασίσανε την εθνική αυτονομία.

Οι οπαδοί του Μπουντ στο 1901 για πρώτη φορά μιλήσανε με ευκρίνεια για το εθνικό ζήτημα, ενώ πρακτικά εφάρμοζαν τον οργανωτικό φεντεραλισμό απ' το 1897 ακόμα.

Οι καυκάσιοι λικβινταριστές άρχισαν απ' το τέλος, απ' την εθνική αυτονομία. Αν θα προχωρήσουν πάνω στα βήματα του Μπουντ, τότε θα υποχρεωθούν να καταστρέψουν προκαταρκτικά όλο το σημερινό οργανωτικό οικοδόμημα, που έχει χτιστεί πάνω στις αρχές του διεθνισμού απ' τα τέλη της δεκαετίας 1890-1900 ακόμα.

Όσο όμως ήτανε εύκολο να αποδεχτούν οι εργάτες την ακατάληπτη ακόμα γι' αυτούς εθνική αυτονομία, τόσο δύσκολο θα είναι να γκρεμίσουν το χτίριο που χτίζανε χρόνια και που φρόντισαν και τραγούδησαν οι εργάτες απ' όλες τις εθνότητες του Καυκάσου. Αρκεί ν' αρχίσουν να εφαρμόζουν τα Ηροστράτεια καμώματα για ν' ανοίξουν οι εργάτες τα μάτια και να καταλάβουν την εθνικιστική ουσία της πολιτιστικής- εθνικής αυτονομίας.

Αν οι καυκάσιοι λύνουν το εθνικό ζήτημα με το συνηθισμένο τρόπο, με προφορικές συζητήσεις και με φιλολογικές αντεγκλήσεις, η πανρωσική Συνδιάσκεψη των λικβινταριστών επινόησε ένα ολότελα ασυνήθστο τρόπο. Έναν εύκολο και απλό τρόπο. Ακούστε:

«Η συνδιάσκεψη, αφού άκουσε την ανακοίνωση της αντιπροσωπείας του Καυκάσου...για την ανάγκη να τεθεί το αίτημα της εθνικο-πολιτιστικής αυτονομίας, χωρίς να εκφράσει γνώμη πάνω στην ουσία του αιτήματος αυτού, διαπιστώνει, πως αυτή η ερμηνεία για την παράγραφο του προγράμματος, που αναγνωρίζει το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης για κάθε εθνότητα δεν είναι αντίθετη με την ακριβή σημασία της τελευταίας».

Πρώτ' απ' όλα, λοιπόν, «χωρίς να εκφραστεί πάνω στην ουσία αυτού» του ζητήματος, και κατόπι να «διαπιστώνει». Είναι μια πρωτότυπη μέθοδος..

Τι λοιπόν «διαπιστώνει» η πρωτότυπη αυτή συνδιάσκεψη;

Το πως η «διεκδίκηση» της εθνικο-πολιτιστικής αυτονομίας «δεν είναι αντίθετη με την ακριβή έννοια» του προγράμματος που αναγνωρίζει στα έθνη το δικαίωμα γι' αυτοδιάθεση.

Ας εξετάσουμε τη θέση αυτή.

Η παράγραφος της αυτοδιάθεσης μιλάει για τα δικαιώματα που έχουν τα έθνη. Σύμφωνα με την παράγραφο αυτή τα έθνη έχουν το δικαίωμα όχι μονάχα για αυτονομία, μα και για χωρισμό. Πρόκειται για πολιτικό χωρισμό. Ποιον θέλανε να ξεγελάσουν οι λικβινταριστές, προσπαθώντας να παρερμηνεύσουν στραβά και ανάποδα το δικαίωμα αυτό της πολιτικής αυτοδιάθεσης των εθνών, που καθιερώθηκε από παλιά μέσα σ' όλη την παγκόσμια σοσιαλδημοκρατία;

Είτε ίσως οι λικβινταριστές θ' αρχίσουν να ξεφεύγουν υπερασπίζοντας τον εαυτό τους με το σόφισμα: πως, τάχα μου, η πολιτιστική- εθνική αυτονομία «δεν είναι αντίθετη» με τα δικαιώματα των εθνών; Δηλαδή, αν όλα τα έθνη του δοσμένου κράτους συμφωνήσουν να οργανωθούν πάνω στις αρχές της πολιτιστικής- εθνικής αυτονομίας, τότε αυτά, το δοσμένο σύνολο απ' τα έθνη, έχουν πλήριο δικαίωμα γι' αυτό, και κανένας δε μπορεί με τη βία να τους επιβάλλει μια άλλη μορφή πολιτικής ζωής. Είναι και νέο και έξυπνο. Δε θα χρειαζόταν να προστεθεί άραγε πως τα έθνη, γενικά, έχουν το δικαίωμα να απορρίψουν στον τόπο τους το σύνταγμα, να το αντικαταστήσουν με το σύστημα της αυθαιρεσίας, να γυρίσουν στα παλιά καθεστώτα, επειδή τα έθνη, και μονάχα τα έθνη έχουν το δικαίωμα να καθορίσουν τη δική τους τύχη. Επαναλαμβάνουμε: με την έννοια αυτή ούτε η πολιτιστική- εθνική αυτονομία, ούτε όποια κι αν είναι η εθνική αντιδραστικότητα «δεν είναι αντίθετη» με τα δικαιώματα των εθνών.

Αυτό όμως ήθελε να πει η σεβαστή Συνδιάσκεψη; Όχι, δεν είναι αυτό. Αυτή λέει ανοιχτά, πως η πολιτιστική- εθνική αυτονομία «δεν είναι αντίθετη», όχι με τα δικαιώματα των εθνών, μα «με την ακριβή έννοια» του προγράμματος. Εδώ πρόκειται για το πρόγραμμα κι όχι για τα δικαιώματα των εθνών.

Αυτό είναι και νοητό. Αν στη Συνδιάσκεψη των λικβινταριστών αποτεινόταν κάποιο έθνος, τότε η Συνδιάσκεψη θα μπορούσε να διαπιστώσει απ' ευθείας, πως το έθνος έχει δικαίωμα για πολιτιστική- εθνική αυτονομία. Στη Συνδιάσκεψη αποτάθηκε όχι έθνος, μα «αντιπροσωπεία» από σοσιαλδημοκράτες του Καυκάσου, η αλήθεια είναι, από κακούς σοσιαλδημοκράτες, ωστόσο όμως σοσιαλδημοκράτες. Και ρωτήσανε αυτοί όχι για τα δικαιώματα που έχουνε τα έθνη, μα αν είναι αντίθετη με τις αρχές της σοσιαλδημοκρατίας, η πολιτιστική- εθνική αυτονομία, αν είναι «αντίθετη» «με την ακριβή έννοια του προγράμματος της σοσιαλδημοκρατίας» .

Λοιπόν, τα δικαιώματα των εθνών και η «ακριβής έννοια» του προγράμματος της σοσιαλδημοκρατίας δεν είναι ένα και το ίδιο πράγμα.

Είναι φανερό, πως υπάρχουν και αιτήματα που χωρίς να είναι αντίθετα με τα δικαιώματα των εθνών, μπορούν να είναι αντίθετα με την «ακριβή έννοια» του προγράμματος. Παράδειγμα. Στο πρόγραμμα των σοσιαλδημοκρατών υπάρχει παράγραφος για την ελευθερία της θρησκευτικής λατρείας. Σύμφωνα με την παράγραφο αυτή κάθε ομάδα ατόμων έχει δικαίωμα να λατρεύει όποια κι αν είναι θρησκεία: τον καθολικισμό, την ορθοδοξία κλπ. Η

σοσιαλδημοκρατία θ' αγωνίζεται ενάντια σε κάθε θρησκευτική καταπίεση, ενάντια στις διώξεις που γίνονται στους ορθόδοξους, καθολικούς και προτεστάντες.

Σημαίνει αυτό, πως ο καθολικισμός και ο προτεσταντισμός κτλ. «δεν είναι αντίθετοι με την ακριβή έννοια» του προγράμματος; Όχι, δε σημαίνει. Η σοσιαλδημοκρατία θα διαμαρτύρεται πάντα για τις διώξεις ενάντια στον καθολικισμό και προτεσταντισμό, θα υπερασπίζει πάντα το δικαίωμα για τα έθνη να λατρεύουν όποια κι αν είναι θρησκεία, σύγκαιρα όμως, ξεκινώντας απ' τα συμφέροντα του προλεταριάτου, με τη σωστή έννοια, θα διαφωτίζει και ενάντια στον καθολικισμό και ενάντια στον προτεσταντισμό και ενάντια στην ορθοδοξία, με σκοπό να δώσει τη νίκη στη σοσιαλιστική κοσμοθεωρία.

Κι αυτό θα το κάνει, γιατί προτεσταντισμός, καθολικισμός, ορθοδοξία κλπ, είναι αναμφίβολα «αντίθετα με την ακριβή έννοια» του προγράμματος, δηλ. με τα συμφέροντα του προλεταριάτου στη σωστή τους έννοια.

Το ίδιο χρειάζεται να ειπωθεί και για την αυτοδιάθεση. Τα έθνη έχουν το δικαίωμα να τακτοποιούνται σύμφωνα με την επιθυμία τους, έχουν δικαίωμα να διατηρήσουν κάθε δικό τους εθνικό θεσμό, και βλαβερό και ωφέλιμο, κανείς δεν μπορεί (δεν έχει το δικαίωμα!) βίαια ν' ανακατώνεται στη ζωή των εθνών. Αυτό όμως δε σημαίνει πως η σοσιαλδημοκρατία δεν θα αγωνίζεται, δεν θα διαφωτίζει ενάντια στους βλαβερούς θεσμούς των εθνών, ενάντια στα άσκοπα αιτήματα που έχουν τα έθνη. Αντίθετα, η σοσιαλδημοκρατία είναι υποχρεωμένη να διεξάγει μια τέτοια διαφώτιση και να επηρεάζει τη θέληση των εθνών έτσι, που τα έθνη να τακτοποιούνται με τη μορφή που ανταποκρίνεται περισσότερο στα συμφέροντα του προλεταριάτου. Ακριβώς γι' αυτό, ενώ θα παλεύει για το δικαίωμα αυτοδιάθεσης στα έθνη, θα διαφωτίζει, σύγκαιρα, και ενάντια, ας πούμε, στο χωρισμό των τατάρων, και ενάντια στην πολιτιστικο-εθνική αυτονομία των εθνών του Καυκάσου, επειδή και το ένα και το άλλο, χωρίς να είναι αντίθετα με τα δικαιώματα των εθνών αυτών, είναι ωστόσο, αντίθετα με «την ακριβή έννοια» του προγράμματος, δηλ. με τα συμφέροντα του καυκασιανού προλεταριάτου.

Είναι ξεκάθαρο, πως «δικαιώματα των εθνών» και «ακριβής έννοια» του προγράμματος, είναι δύο διαφορετικά πεδία. Τη στιγμή που «η ακριβής έννοια» του προγράμματος εκφράζει τα συμφέροντα του προλεταριάτου, που είναι επιστημονικά διατυπωμένα στο πρόγραμμα του τελευταίου, τα δικαιώματα των εθνών μπορούν να εκφράζουν τα συμφέροντα κάθε τάξης-κεφαλαιοκρατίας, αριστοκρατίας, κλήρου κλπ- ανάλογα με τη δύναμη και την επιρροή που έχουν αυτές οι τάξεις. Εκεί βρίσκονται οι υποχρεώσεις του μαρξισμού, εδώ βρίσκονται τα δικαιώματα των εθνών, που αποτελούνται από διαφορετικές τάξεις. Τα δικαιώματα που έχουν τα έθνη και οι αρχές της σοσιαλδημοκρατίας, μπορούν να είναι ή και να μην «είναι αντίθετα» το ένα με το άλλο, όπως, ας πούμε, η πυραμίδα του Χέοπα και η περίφημη συνδιάσκεψη των λικβινταριστών. Είναι απλώς αδύνατο να συγκριθούν αυτά. Απ' αυτά όμως προκύπτει, πως η σεβαστή συνδιάσκεψη μπερδεψε με τον πιο ασυγχώρητο τρόπο δύο ολότελα διαφορετικά πράγματα. Δε βγήκε η λύση του εθνικού ζητήματος, μα ένας παραλογισμός, όπου τα δικαιώματα των εθνών και οι αρχές της σοσιαλδημοκρατίας «δεν είναι αντίθετα» το ένα με το άλλο, και συνεπώς, κάθε αίτημα που έχουν τα έθνη μπορεί να συμβαδίζει με τα συμφέροντα του προλεταριάτου, ώστε, ούτε μια διεκδίκηση των εθνών που τείνουν στην αυτοδιάθεση, δεν θα είναι «αντίθετη με την ακριβή έννοια» του προγράμματος.

Δεν τη λυτήθηκαν τη λογική...

Πάνω στη βάση τούτου του παραλογισμού αναπτύχθηκε κιόλας η περίφημη πια στο εξής απόφαση των λικβινταριστών σύμφωνα με την οποία το αίτημα της εθνικο-πολιτιστικής αυτονομίας «δεν είναι αντίθετο με την ακριβή έννοια» του προγράμματος.

Η Συνδιάσκεψη όμως των λικβινταριστών δεν παραβιάζει μονάχα τους νόμους της λογικής.

Παραβιάζει ακόμα και το χρέος της μπροστά στη ρωσική σοσιαλδημοκρατία, εγκρίνοντας την πολιτιστικο-εθνική αυτονομία. Παραβιάζει με τον πιο σαφή τρόπο την «ακριβή έννοια» του προγράμματος, γιατί είναι γνωστό, πως το 2ο συνέδριο που ψήφισε το πρόγραμμα,

απόκρουσε αποφασιστικά την πολιτιστική- εθνική αυτονομία. Να τι λέχθηκε γι' αυτό το ζήτημα σε τούτο το συνέδριο:

ΓΚΟΛΝΤΜΠΛΑΤ (μέλος του Μπουντ)...*Θεωρώ απαραίτητη τη δημιουργία ιδιαίτερων θεσμών που θα εξασφάλιζαν την ελευθερία της πολιτιστικής ανάπτυξης για τις εθνότητες και γι' αυτό προτείνω να προστεθεί στην παρ. 8 η φράση «και τη δημιουργία θεσμών, που να εγγυώνται σ' αυτά την πλέρια ελευθερία για πολιτιστική ανάπτυξη»* (αυτή είναι, όπως είναι γνωστό, η διατύπωση της πολιτιστικής- εθνικής αυτονομίας του Μπουντ, Ι. ΣΤ.)

MARTINΩΦ *Υποδείχνει πως οι κοινοί θεσμοί πρέπει να οργανωθούν έτσι, που να εξασφαλίζουν και τα ιδιωτικά συμφέροντα. Δεν είναι δυνατό να δημιουργηθεί κανένας ειδικός θεσμός, που να εξασφαλίζει την ελευθερία της πολιτιστικής ανάπτυξης για την εθνότητα.*

ΓΙΕΓΚΟΡΩΦ. *Στο ζήτημα της εθνότητας μπορούμε να δεχθούμε μονάχα τις αρνητικές προτάσεις, δηλ. είμαστε ενάντια σε κάθε περιορισμό της εθνότητας. Εμείς όμως σαν σοσιαλδημοκράτες δεν έχουμε καμιά δουλειά με τον αν θα αναπτυχθεί η μια είτε η άλλη εθνότητα. Αυτή είναι υπόθεση του αυθόρμητου προτσές.*

ΚΟΛΤΣΩΦ. *Οι αντιπρόσωποι του Μπουντ πάντα θίγονται, σαν γίνεται λόγος για τον εθνικισμό τους. Ωστόσο η διόρθωση κείνη που έφερε ο αντιπρόσωπος από μέρους του Μπουντ έχει καθαρά εθνικιστικό χαρακτήρα. Ζητάνε από μας μέτρα καθαρά επιθετικά για να υποστηρίξουμε ακόμα και τις εθνότητες κείνες που σιγοπεθαίνουν»...*

Σαν αποτέλεσμα, «*απορρίφθηκε η διόρθωση του Γκόλντμπλατ με πλειοψηφία τριών ψήφων*».

Είναι λοιπόν ξεκάθαρο πως η Συνδιάσκεψη των λικβινταριστών είναι «αντίθετη με την ακριβή έννοια» του προγράμματος. Αυτή παραβίασε το πρόγραμμα.

Τώρα οι λικβινταριστές προσπαθούν να δικαιολογηθούν, και αναφέρονται στο συνέδριο της Στοκχόλμης που τάχα έγκρινε την πολιτιστικο-εθνική αυτονομία. Έτσι, γράφει ο Κοσόφσκι.

«Όπως είναι γνωστό, κατά τη συμφωνία που έγινε δεχτή απ' το συνέδριο της Στοκχόλμης, επιτράπηκε στο Μπουντ να διατηρήσει το εθνικό του πρόγραμμα (ίσαμε τη λύση του εθνικού ζητήματος στο κοινό κομματικό συνέδριο). Το συνέδριο αυτό αναγνώρισε πως η εθνικο-πολιτιστική αυτονομία δεν είναι αντίθετη, εν πάση περιπτώσει, με το γενικό κομματικό πρόγραμμα» (βλ «*Nacha Zaria*», 1912, No. 9-10, σελ.120).

Μάταιες όμως είναι οι προσπάθειες των λικβινταριστών. Το συνέδριο της Στοκχόλμης ούτε καν σκέφτηκε να εγκρίνει το πρόγραμμα του Μπουντ, συμφώνησε απλώς να αφήσει προσωρινά το ζήτημα ανοιχτό. Έλειψε το θάρρος απ' το γενναίο Κοσόφσκι για να πει όλη την αλήθεια. Μα τα γεγονότα μιλάνε τα ίδια για τον εαυτό τους. Και να τα πώς είναι:

«Υποβάλλεται πρόταση από τον ΓΚΑΛΙΝ: «Το ζήτημα για το εθνικό πρόγραμμα να μείνει ανοιχτό επειδή δεν εξετάστηκε απ' το συνέδριο»(υπέρ 50 ψήφοι, κατά 32).

ΦΩΝΗ: Τι σημαίνει ανοιχτό;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αν λέμε πως το εθνικό ζήτημα μένει ανοιχτό, αυτό σημαίνει πως ο Μπουντ ίσαμε το επόμενο συνέδριο, μπορεί να διατηρεί την απόφασή του πάνω στο ζήτημα αυτό». (υπογρ. δική μου, Ι. ΣΤ.)

Όπως βλέπετε, το συνέδριο ούτε «εξέτασε» μάλιστα το ζήτημα για το εθνικό πρόγραμμα του Μπουντ, το άφησε απλά «ανοιχτό», αφήνοντας στο ίδιο το Μπουντ να κρίνει την τύχη του προγράμματός του, ίσαμε το επόμενο γενικό συνέδριο. Μ' άλλα λόγια: το συνέδριο στη Στοκχόλμη παράκαμψε το ζήτημα, χωρίς να εχτιμήσει την πολιτιστικο-εθνική αυτονομία, ούτε από τούτη, ούτε απ' την άλλη την πλευρά.

Ωστόσο η συνδιάσκεψη των λικβινταριστών οριστικά μπαίνει στην εχτίμηση του ζητήματος, αναγνωρίζει την πολιτιστικο-εθνική αυτονομία, και την εγκρίνει στο όνομα του κομματικού προγράμματος.

Έτσι η διαφορά χτυπάει στα μάτια.

Η Συνδιάσκεψη των λικβινταριστών, παρά τις κάθε λογής πονηριές, δεν προώθησε ούτε για ένα βήμα το εθνικό ζήτημα. Υπεκφυγές μπροστά στο Μπουντ και τους καυκάσιους εθνικο-λικβινταριστές, να τι φάνηκε ικανή να κάνει.

VII. ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ

Μας μένει να σημειώσουμε τη θετική λύση του εθνικού ζητήματος.

Ξεκινούμε απ' το γεγονός, πως το ζήτημα μπορεί να λυθεί μονάχα σε αδιάσπαστη σύνδεση με την κατάσταση που ζούμε στη Ρωσία.

Η Ρωσία ζει μια μεταβατική περίοδο, όπου δεν αποκαταστάθηκε ακόμα «κανονική», «συνταγματική» ζωή, όπου δε λύθηκε ακόμα η πολιτική κρίση. Μπροστά μας έχουμε μέρες θύελλας και «περιπλοκής». Από δω βγαίνει το σημερινό κίνημα που αναπτύσσεται, το κίνημα που βάζει για σκοπό του τον πλέριο εκδημοκρατισμό.

Συνδεμένα με το κίνημα αυτό πρέπει να εξετάζεται το εθνικό ζήτημα.

Ο πλήρης εκδημοκρατισμός λοιπόν της χώρας, είναι βάση και όρος για τη λύση του εθνικού ζητήματος.

Χρειάζεται κατά τη λύση του ζητήματος να υπολογισθεί όχι μονάχα η εσωτερική μα και η εξωτερική κατάσταση. Η Ρωσία βρίσκεται ανάμεσα στην Ευρώπη και την Ασία, ανάμεσα στην Αυστρία και την Κίνα. Η ανάπτυξη του δημοκρατισμού στην Ασία είναι αναπόφευκτη. Η ανάπτυξη του ιμπεριαλισμού στην Ευρώπη δεν είναι τυχαίο γεγονός. Στην Ευρώπη υπάρχει στενότητα χώρου για το κεφάλαιο, γι' αυτό ξεχύνονται στις ξένες χώρες αναζητώντας αγορές, φθηνούς εργάτες, καινούργιους τόπους για καταθέσεις κεφαλαίων. Μα αυτό οδηγεί σε εξωτερικές περιπλοκές και στον πόλεμο. Κανένας δε μπορεί να πει πως ο βαλκανικός πόλεμος είναι το τέλος κι όχι η αρχή για περιπλοκές. Γι' αυτό είναι απόλυτα δυνατό να γίνει ένας τέτοιος συνδυασμός στα εσωτερικά και εξωτερικά περιστατικά, όπου η μια είτε η άλλη εθνότητα στη Ρωσία να βρει πως μέσα σ' αυτόν είναι αναγκαίο να θέσει και να λύσει το ζήτημα της ανεξαρτησίας της. Και δεν θα είναι, βέβαια, οι μαρξιστές που θα βάλουν εμπόδια στις περιπτώσεις αυτές.

Απ' αυτό προκύπτει, όμως, πως οι ρώσοι μαρξιστές δε θα μπορέσουν να παραβλέψουν το δικαίωμα αυτοδιάθεσης για τα έθνη. Το δικαίωμα αυτοδιάθεσης είναι ένα απαραίτητο σημείο λοιπόν για τη λύση του εθνικού ζητήματος.

Πάμε παρακάτω. Τι θα γίνει με τα έθνη, που για τον ένα ή τον άλλο λόγο θα προτιμήσουν να μείνουν μέσα στα πλαίσια του συνόλου;

Είδαμε πως η πολιτιστικο-εθνική αυτονομία είναι άχρηστη. Πρώτο, είναι τεχνητή και χωρίς ζωή, γιατί προϋποθέτει μια προσέλευση σε ένα έθνος ανθρώπων που η ζωή, η πραγματική ζωή, τους διαιρεί και τους ρίχνει στις διάφορες άκρες του κράτους. Δεύτερο, ωθεί στον εθνικισμό, γιατί οδηγεί στο διαχωρισμό των ανθρώπων σε εθνικούς συλλόγους, στην άποψη να «οργανωθούν» έθνη, στην άποψη να «διατηρηθούν» και να καλλιεργηθούν οι «εθνικές ιδιότητες»- πράγμα που δε βαδίζει ολότελα προς τη σοσιαλδημοκρατία.

Δεν είναι τυχαίο που οι σεπαρατιστές της Μοραβίας που ενώ χωρίστηκαν στο Ράιχσρατ απ' τους γερμανούς σοσιαλδημοκράτες βουλευτές, ενώθηκαν με τους αστούς βουλευτές της Μοραβίας σ' ένα, σα να λέμε, μοραβικό «κύκλο»(23).

Δεν είναι τυχαίο και που οι σεπαρατιστές, απ' το Μπουντ μπλέχτηκαν στον εθνικισμό εκθειάζοντας το «Σάββατο» και το «γλωσσικό ιδίωμα» (γίντις). Στη Δούμπε δεν υπάρχουν ακόμα βουλευτές του Μπουντ, στην περιφέρεια όμως του Μπουντ υπάρχει μια κληρικο-αντιδραστική εβραϊκή κοινότητα, όπου στο μεταξύ μέσα στα «καθοδηγητικά της όργανα» το Μπουντ οργανώνει την «ενοποίηση» των εβραίων εργατών και κεφαλαιοκρατών (βλ. «Εκθεση της VII Συνδιάσκεψης του Μπουντ», τέλος της απόφασης για την κοινότητα). Αυτή και είναι η λογική της πολιτιστικο-εθνικής αυτονομίας.

Η εθνική αυτονομία, λοιπόν, δεν λύνει το ζήτημα.

Πού είναι τότε η διέξοδος;

Η μοναδική σωστή λύση είναι η περιφερειακή αυτονομία, η αυτονομία για τέτιες καθορισμένες πια μονάδες, σαν την Πολωνία, Λιθουανία, Ουκρανία, τον Καύκασο κλπ. Το πλεονέκτημα της περιφερειακής αυτονομίας βρίσκεται πρώτ' απ' όλα απ' το γεγονός, πως αυτή δεν είναι πλασματική, χωρίς έδαφος, μα έχει ένα ορισμένο πληθυσμό που ζει σ' ένα ορισμένο χώρο. Έπειτα αυτή δε χωρίζει τους ανθρώπους κατά έθνη, δε στεριώνει τους εθνικούς φραγμούς, αντίθετα σπάζει τους φραγμούς αυτούς και ενώνει τον πληθυσμό για να του ανοίξει το δρόμο για ένα χωρισμό άλλης λογής, για τον ταξικό χωρισμό. Τέλος, αυτή δίνει τη δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί ο φυσικός πλούτος της περιοχής και ν' αναπτυχθούν οι παραγωγικές δυνάμεις, χωρίς να περιμένει γι' αυτό τις αποφάσεις του κοινού κέντρο- όλα αυτά είναι λειτουργίες που δε διακρίνουν την πολιτιστική-εθνική αυτονομία.

Η περιφερειακή αυτονομία είναι απαραίτητο σημείο, λοιπόν, στη λύση του εθνικού ζητήματος.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως ούτε μια απ' τις περιφέρειες παρουσιάζει μια συμπαγή εθνική ομοιομορφία, γιατί σε κάθε μια απ' αυτές σφηνώθηκαν εθνικές μειονότητες. Όπως είναι οι εβραίοι στην Πολωνία, οι Λετονοί στη Λιθουανία, οι ρώσοι στον Καύκασο, οι πολωνοί στην Ουκρανία κλπ. Γι' αυτό μπορεί να φοβηθεί κανένας πως οι μειονότητες θα καταπιέζονται απ' τις εθνικές πλειοψηφίες. Ο φόβος όμως έχει βάση, μονάχα στην περίπτωση που η χώρα θα μείνει στο παλιό καθεστώς. Δώστε στη χώρα ένα πλέριο δημοκρατισμό και οι φόβοι χάνουν κάθε βάση.

Προτείνουν να ενωθούν οι διασπαρμένες μειονότητες σε μια ενιαία εθνική ένωση. Οι μειονότητες όμως έχουν ανάγκη όχι από τεχνητές ενώσεις, μα από πραγματικά δικαιώματα εκεί μέσα στον τόπο τους. Τι θα τους δώσει μια τέτια ένωση χωρίς έναν πλέριο δημοκρατισμό; Είτε: Ποια ανάγκη υπάρχει για εθνική ένωση με έναν πλέριο δημοκρατισμό;

Τι συγκινεί ιδιαίτερα την εθνική μειονότητα; Η μειονότητα είναι δυσαρεστημένη όχι γιατί της λείπει η εθνική ένωση, μα γιατί της λείπει το δικαίωμα της μητρικής γλώσσας. Επιτρέψτε της να χρησιμοποιήσει τη μητρική γλώσσα και θα περάσει μόνη της η δυσαρέσκεια.

Η μειονότητα είναι δυσαρεστημένη όχι γιατί λείπει η τεχνητή ένωση, μα γιατί της λείπουν τα δικά της σχολεία. Δώστε της ένα τέτιο σχολείο και η δυσαρέσκεια θα χάσει αμέσως κάθε βάση.

Η μειονότητα είναι δυσαρεστημένη όχι γιατί λείπει η εθνική ένωση, μα γιατί λείπει η ελευθερία της συνείδησης (η ελευθερία της θρησκευτικής λατρείας) της μετακίνησης κλπ. Δώστε τις ελευθερίες αυτές και θα παύσει να είναι δυσαρεστημένη.

Η εθνική ισοτιμία σε όλες της τις μορφές (γλώσσα, σχολείο κλπ) είναι ένα απαραίτητο σημείο, λοιπόν, στη λύση του εθνικού ζητήματος. Συνεπόμενα, είναι απαραίτητος ένας γενικός κρατικός νόμος, που να εκδοθεί στη βάση του πλείριου εκδημοκρατισμού της χώρας και να

απαγορεύει όλα ανεξάρτητα τα εθνικά προνόμια κάθε μορφής και κάθε λογής παραμέριση είτε περιορισμό στα δικαιώματα που έχουν οι εθνικές μειονότητες.

Μ' αυτά, και μόνο μ' αυτά, μπορεί να υπάρχει πραγματική κι όχι χάρτινη εγγύηση για τα δικαιώματα της μειονότητας.

Μπορεί να διαμφισβητείται είτε να μη διαμφισβητείται η ύπαρξη της λογικής σύνδεσης ανάμεσα στον οργανωτικό φεντεραλισμό και την πολιτιστικο-εθνική αυτονομία. Δεν πρέπει όμως να διαμφισβητηθεί το πώς η τελευταία δημιουργεί ευνοϊκή ατμόσφαιρα για έναν απέραντο φεντεραλισμό, που περνάει στη ρήξη, στο σεπαρατισμό. Αν οι τσέχοι στην Αυστρία και οι οπαδοί στο Μπουντ στη Ρωσία, που άρχισαν απ' την αυτονομία και πέρασαν κατοπινά στην ομοσπονδία, καταλήξανε στο σεπαρατισμό (24) σ' αυτό, έπαιξε αναμφίβολα μεγάλο ρόλο η εθνικιστική ατμόσφαιρα που απλώνει φυσικά η εθνικο-πολιτιστική αυτονομία. Δεν είναι τυχαίο που η εθνική αυτονομία και η οργανωτική ομοσπονδία πηγαίνουν χέρι με χέρι. Κι αυτό είναι κατανοητό. Και η μια και η άλλη διεκδικούν το διαχωρισμό κατά εθνότητες. Κι η μια και η άλλη προϋποθέτουν οργάνωση κατά εθνότητες. Η ομοιότητα είναι αναμφίβολη. Η διαφορά μονάχα είναι, πως εκεί χωρίζουν γενικά τον πληθυσμό, ενώ εδώ χωρίζουν τους σοσιαλδημοκράτες ηγέτες.

Ξέρουμε σε τι οδηγεί ο διαχωρισμός των εργατών σε εθνότητες. Στη διάσπαση του ενιαίου εργατικού κόμματος, στον τεμαχισμό των συνδικάτων ανάλογα με τις εθνότητες, στην όξυνση των εθνικών προστριβών, στον εθνικό απεργοσπαστισμό, στον πλέριο εκφυλισμό μέσα στις γραμμές της σοσιαλδημοκρατίας. Αυτά είναι τα' αποτελέσματα του οργανωτικού φεντεραλισμού. Η ιστορία της σοσιαλδημοκρατίας στην Αυστρία και η δράση του Μπουντ στη Ρωσία, μαρτυράνε εύγλωττα γι' αυτό.

Το μοναδικό μέσο ενάντια σ' αυτό, είναι η οργάνωση πάνω στις αρχές του διεθνισμού.

Καθήκον είναι να συσπειρωθούν σε κάθε τόπο οι εργάτες απ' όλες τις εθνότητες της Ρωσίας σ' ενιαίες και αδιαίρετες ομάδες, αυτές να συσπειρωθούν σ' ένα ενιαίο κόμμα.

Είναι αυτονόητο πως μια τέτια διάρθρωση του κόμματος, όχι δεν αποκλείει, μα προϋποθέτει μια πλατειά αυτονομία περιφερειών μέσα στο ενιαίο κομματικό σύνολο.

Η πείρα του Καυκάσου δείχνει όλη τη σκοπιμότητα που έχει ο τύπος αυτός της οργάνωσης.

Αν οι καυκάσιοι πέτυχαν να υπερνικήσουν τις εθνικές προστριβές ανάμεσα στους αρμένιους και τάταρους εργάτες, αν πέτυχαν να βάλουν τους πληθυσμούς εκτός κινδύνου από τις πιθανότητες σφαγής και τουφεκισμών, αν στο Μπακού, στο καλειδοσκόπιο αυτό των εθνικών ομάδων, δεν είναι πια τώρα δυνατές οι εθνικές συγκρούσεις, αν επιτεύχθηκε να προσελκυσθούν εκεί οι εργάτες στο ενιαίο ρεύμα του ισχυρού κινήματος, η διεθνική διάρθρωση της σοσιαλδημοκρατίας του Καυκάσου δεν έπαιξε γι' αυτό τον τελευταίο ρόλο.

Ο τύπος της οργάνωσης επιδρά όχι μονάχα στην πρακτική δουλειά. Επιθέτει και ανεξάλειπτη σφραγίδα σ' όλη την πνευματική ζωή του εργάτη. Ο εργάτης ζει τη ζωή της οργάνωσής του, εκεί αναπτύσσεται πνευματικά και διαπαιδαγωγείται. Και να πώς, όταν πηγαίνει στην οργάνωσή του και συναντιέται εκεί κάθε φορά με τους αλλοεθνείς συντρόφους του διεξάγει μαζί τους έναν κοινόν αγώνα κάτω απ' την καθοδήγηση της κοινής ομάδας. Που διαποτίζεται βαθιά απ' την ιδέα, πως οι εργάτες πρώτ' απ' όλα είναι μέλη μιας ταξικής οικογένειας, μέλη της ενιαίας στρατιάς του σοσιαλισμού. Κι αυτό δε μπορεί να μην έχει τεράστια παιδαγωγική σημασία για τα πλατειά στρώματα της εργατικής τάξης.

Γι' αυτό ο διεθνικός τύπος οργάνωσης είναι σχολειό για τα συντροφικά αισθήματα, η μεγαλύτερη ζύμωση για το διεθνισμό.

Δεν γίνεται το ίδιο με την οργάνωση κατά εθνότητα. Οι εργάτες που οργανώνονται στη βάση της εθνότητας, κλείνονται στα εθνικά καβούκια, περιφράζονται ο ένας απ' τον άλλο με τους οργανωτικούς φραγμούς. Υπογραμμίζεται όχι το γενικό ανάμεσα στους εργάτες, μα κείνο που

τους ξεχωρίζει τον έναν απ' τον άλλο. Εδώ ο εργάτης είναι πρώτ' απ' όλα μέλος του έθνους του: είναι εβραίος, πολωνός κλπ. Δεν είναι καταπληκτικό πως ο εθνικός φεντεραλισμός στην οργάνωση καλλιεργεί στους εργάτες το πνεύμα της εθνικής απομόνωσης.

Γι' αυτό ο εθνικός τύπος οργάνωσης είναι σχολειό της εθνικής στενότητας και συντηρητικότητας. Μπροστά μας έτσι είναι δύο κατ' αρχήν διαφορετικοί τύποι οργάνωσης: ο τύπος της διεθνικής συσπείρωσης και ο τύπος του οργανωτικού «διαχωρισμού» των εργατών ανάλογα με τις εθνότητες.

Οι απόπειρες για να συμφιλωθούν οι δύο αυτοί τύποι δεν είχανε ίσαμε τώρα επιτυχία. Το συμβιβαστικό καταστατικό της αυστριακής σοσιαλδημοκρατίας, που το επεξεργάστηκαν στο 1897 στο Βίμπεργκ, έμεινε κρεμασμένο στον αέρα. Το αυστριακό κόμμα διασπάστηκε σε κομμάτια, συμπαρασέροντας και τα συνδικάτα. Ο «*συμβιβασμός*» ήταν όχι μονάχα ουτοπικός, μα και βλαβερός. Ο Στράσσερ έχει δίκιο, όταν διαπιστώνει, πως «*ο σεπαρατισμός είχε τον πρώτο του θρίαμβο στο κομματικό συνέδριο του Βίμπεργκ*» (βλ. Στράσσερ «*Ο εργάτης και το έθνος*», 1912).

Το ίδιο έγινε και στη Ρωσία. Ο «*συμβιβασμός*» με το φεντεραλισμό του Μπουντ, που έγινε στο συνέδριο της Στοκχόλμης, κατέληξε σε πλέρια χρεωκοπία. Το Μπουντ έσπασε τη σύμβαση που έγινε στη Στοκχόλμη. Το Μπουντ, απ' την πρώτη κιόλας μέρα ύστερα απ' τη Στοκχόλμη, έγινε εμπόδιο στο δρόμο της συνένωσης των εργατών σε μια ενιαία οργάνωση σε κάθε τόπο, που να περικλείνει τους εργάτες απ' όλες τις εθνότητες. Και το Μπουντ συνέχιζε επίμονα τη χωριστική του ταχτική, παρ' όλο που η ρωσική σοσιαλδημοκρατία και στο 1907 και στο 1908 (25) απαίτησε κάμποσες φορές, να πραγματοποιηθεί επί τέλους η ενότητα κάτω στη βάση ανάμεσα στους εργάτες από διαφορετικές εθνότητες. Το Μπουντ, που άρχισε απ' την οργανωτική εθνική αυτονομία, πέρασε στην πραγματικότητα στο φεντεραλισμό για να καταλήξει στην πλέρια ρήξη, στο σεπαρατισμό. Διακόπτοντας λοιπόν τις σχέσεις με τη ρωσική σοσιαλδημοκρατία, έφερε, μέσα σ' αυτή, τη σύγχυση και την οργανωτική παράλυση. Ας θυμηθούμε, έστω την υπόθεση Γιάγκελο (26).

Γι αυτό πρέπει ν' αφηθεί ο δρόμος της «*συμφιλίωσης*» σαν βλαβερός και ουτοπιστικός.

Ένα απ' τα δύο θα γίνει : είτε ο φεντεραλισμός του Μπουντ, και τότε η ρωσική σοσιαλδημοκρατία αναδιοργανώνεται πάνω στις αρχές του «*διαχωρισμού*» των εργατών ανάλογα με τις εθνότητες. Είτε ο διεθνικός τύπος της οργάνωσης, και τότε αναδιοργανώνεται το Μπουντ πάνω στις αρχές της εδαφικής αυτονομίας, σύμφωνα με τον τύπο της σοσιαλδημοκρατίας στον Καύκασο, στη Λετονία και Πολωνία, ανοίγοντας το δρόμο για την άμεση συνένωση των εβραίων εργατών με τους εργάτες απ' τις άλλες εθνότητες της Ρωσίας.

Μέσος όρος δεν υπάρχει: Οι αρχές νικούν, μα δεν «*συμβιβάζονται*».

Η αρχή της διεθνικής συσπείρωσης των εργατών, είναι ένα απαραίτητο σημείο, λοιπόν, στη λύση του εθνικού ζητήματος.

Βιέννη, 1913, Γενάρης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «Ο μαρξισμός και το εθνικό ζήτημα» : Το άρθρο « Ο μαρξισμός και το εθνικό ζήτημα» γράφτηκε στη Βιέννη στο τέλος του 1912 και τις αρχές του 1913. Στην αρχή τυπώθηκε με την υπογραφή Κ. Στάλιν στα τεύχη αριθ. 3-5 του «*Prosvechtchenie*» στο 1913 με τον τίτλο «Το εθνικό ζήτημα και η σοσιαλδημοκρατία». Στο 1914 το άρθρο του Ιωσήφ Στάλιν εκδόθηκε σε ιδιαίτερο βιβλιαράκι με τον τίτλο «Το εθνικό ζήτημα κι ο Μαρξισμός» στο εκδοτικό Priboi (Πετρούπολη). Το βιβλιαράκι, με διαταγή του υπουργού των εσωτερικών, απαγορεύτηκε σ' όλες τις δημόσιες βιβλιοθήκες και τα κοινωνικά αναγνωστήρια. Στο 1920 το Λαϊκό Επιτροπάτο για τις εθνότητες επανέκδσε το έργο μέσα στη «*Συλλογή άρθρων*» του Ι.Β. Στάλιν για το εθνικό ζήτημα (Τούλα, Κρατικό εκδοτικό). Στο 1934 το άρθρο περιλήφθηκε στο βιβλίο του Ιωσήφ Στάλιν: «Ο Μαρξισμός και το εθνικο-αποικιακό ζήτημα, Μια συλλογή από εκλεκτά άρθρα και λόγους». Ο Λένιν στο άρθρο του «το εθνικό πρόγραμμα του Ρωσικού Σοσιαλδημοκρατικού Εργατικού Κόμματος», τονίζοντας τις αιτίες που έφεραν στην περίοδο αυτή το εθνικό ζήτημα σε εμφανή θέση, έγραφε: «*Στη θεωρητική μαρξιστική φιλολογία αυτή η κατάσταση πραγμάτων και οι βάσεις του εθνικού προγράμματος της σοσιαλδημοκρατίας φωτίστηκαν πια τον τελευταίο καιρό (κατά πρώτο λόγο εδώ αναφέρουμε το άρθρο του Ι. Στάλιν)*». Το Φλεβάρη του 1913 ο Βλαδίμηρος Ίλιτς έγραφε στον Α. Μ. Γκόρκι: «*Έχουμε ένα θαυμάσιο γεωργιανό, κάθισε κι έγραψε για την «Prosvechtchenie» ένα μεγάλο άρθρο, αφού μάζεψε «όλα» τα αυστριακά κι άλλα υλικά*». Ο Λένιν, όταν έμαθε πως προτείνεται να θεωρηθεί το άρθρο σαν άρθρο για συζήτηση, αντιτάχθηκε σ' αυτό αποφασιστικά: «*Είμαστε, βέβαια, απόλυτα ενάντια σ' αυτό. Το άρθρο είναι «πολύ καλό». Το ζήτημα είναι μαχητικό κι εμείς δε θα παραδώσουμε ούτε κατά ένα γιώτα τις θέσεις αρχών απέναντι στην προστυχιά του Μπουντ*» (Αρχείο Ινστιτούτου Μαρξ- Ένγκελς- Λένιν). Το Μάρτη του 1913 ευθύς ύστερα απ' τη σύλληψη του Ι.Β. Στάλιν ο Λένιν έγραφε στη σύνταξη της εφημερίδας «*Σοσιαλδημοκράτης*»: «*...Έχουμε βαριές συλλήψεις, Πήρανε τον ΚΟΜΠΑ (ψευδ. Του Στάλιν). Ο ΚΟΜΠΑ πρόφτασε κι έγραψε ένα μεγάλο άρθρο (για τρία φύλλα της «Prosvechtchenie») πάνω στο εθνικό ζήτημα. Καλά! Πρέπει ν' αγωνίζεται κανείς για την αλήθεια ενάντια στους σεπαρατιστές και οπορτουμιστές από το Μπουντ και απ' τους λικβινταριστές (Αρχείο ΙΜΕΛ)*».
2. «*Προτσές*» : Λατινική λέξη, που στη φιλοσοφική ορολογία σημαίνει μια συνεχή εναλλαγή σταδίων πάνω στη βάση ορισμένης νομοτέλειας μέσα στην εξέλιξη της φύσης, της κοινωνίας και της ανθρώπινης νόησης. Προτσές είναι η πορεία της εμφάνισης, ανάπτυξης και εξαφάνισης του ενός είτε του άλλου φαινομένου. Όλα υπάρχουν μέσα σ' ένα αιώνιο προτσές κίνησης και ανάπτυξης, στο προτσές της εναλλαγής απ' τη μια μορφή των φαινομένων στις άλλες. Κατ' αντίθεση προς τη μεταφυσική ο διαλεκτικός υλισμός εξετάζει όλα τα αντικείμενα και πράγματα σαν ένα προτσές και αποκαλύπτει τους γενικούς νόμους σύμφωνα με τους οποίους πραγματοποιείται η ανάπτυξη του αντικειμενικού κόσμου και της συνείδησής μας.
3. «*Σιωνισμός*» : είναι το εθνικιστικό- αντιδραστικό ρεύμα που είχε οπαδούς ανάμεσα στους εβραίους κεφαλαιοκράτες, διανοούμενους και τα πιο καθυστερημένα στρώματα των εβραίων εργατών. Οι σιωνιστές προσπαθούσαν ν' απομονώσουν τις εβραϊκές μάζες απ' τον κοινό αγώνα του προλεταριάτου.
4. «*Μπουντ*» : Γενική Ένωση των εβραίων εργατών της Λιθουανίας, Πολωνίας και Ρωσίας, εθνικιστική μικροαστική οργάνωση που ιδρύθηκε το 1897. Στο Μπουντ συγκεντρώνονταν κυρίως οι εβραίοι χειροτέχνες στις δυτικές περιφέρειες της Ρωσίας. Συμμετέχοντας επί πολλά χρόνια στο Εργατικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα της Ρωσίας, συμμεριζόταν τις οπορτουμιστικές απόψεις των μενσεβίκων και καταπολεμούσε πάντα τις μπολσεβίκικες αρχές προγράμματος, οργάνωσης και ταχτικής.

5. «Γένος» : Με τη λέξη αυτή μεταφράσαμε απ' τη ρωσική τη λέξη πλέμια (plemia). Σημαίνει μια κοινωνική ομάδα, που βασίζεται σε συγγενικούς δεσμούς, στην ομαδική ιδιοκτησία της γης, στην ενότητα της γλώσσας και της κουλτούρας τους. Το γένος χαρακτηρίζει την οργάνωση της πρωτόγονης κοινωνίας. Εμφανίστηκε και αναπτύχθηκε απ' τα πρωτόγονα ανθρώπινα κοπάδια. Με την πάροδο του χρόνου και την ανάπτυξη των μέσων παραγωγής και την εμφάνιση των τάξεων, έσπασε ο συγγενικός χαρακτήρας τους, δημιουργήθηκαν ενώσεις από γένη με χαρακτήρα πια εδαφικό. Από δω πια στην περίοδο του νεότερου πολιτισμού εξελίχθηκαν τα έθνη.
6. «Μέθοδος της πυγμής» : Δηλ. με άγριες αστυνομικές μέθοδες. Η έκφραση αυτή πρωτοχρησιμοποιήθηκε σ' ένα έργο του συγγραφέα Γκλεμπ Ουσπένσκι. Ο συγγραφέας μιλάει για κάποιον αστυνομικό που κατεχόταν από εξαιρετικό ζήλο και που σε κάθε ευκαιρία χρησιμοποιούσε τη «μέθοδο της πυγμής» τραβώντας τους πολίτες για το κάθε τι στο τμήμα όπου τους κακοποιούσε.
7. «Κάστα» : Σημαίνει μια περιορισμένη με κληρονομική διαδοχή, ομάδα ατόμων με βάση την ίδια επαγγελματική ασχολία και συνεπώς και την ίδια κοινωνική προέλευση. Ο χωρισμός σε κάστες ήτανε το χαρακτηριστικό γνώρισμα της κοινωνικής οργάνωσης των Ινδών. Δημιουργήθηκε με την ανάπτυξη των ταξικών σχέσεων στις Ινδίες. Με την ανάπτυξη του καπιταλισμού η κάστα σαν κοινωνικός θεσμός άρχισε να καταστρέφεται. Στη μεταφορική έννοια η κάστα σημαίνει μια ομάδα κοινωνική που διαφυλάττει ζηλότυπα τα προνόμιά της και το φράξιμό της απ' την υπόλοιπη κοινωνία, π.χ. λέμε η κάστα των αξιωματικών, των ανώτερων δημοσίων υπαλλήλων και μ' αυτό εννοούμε ένα στρώμα αξιωματικών κλπ, που πάει κληρονομικά από γενιά σε γενιά.
8. «Δόξα τω Θεώ, δεν υπάρχει κοινοβούλιο» , είπε ο Β. Κοκοβτσέφ, υπουργός των οικονομικών (κατοπινά πρωθυπουργός) της κυβέρνησης του Τσάρου, στη Δούμα στις 24 Απρίλη 1908.
9. «Η κυριαρχία του προλεταριάτου κλπ» : όρος που βρίσκεται στο δεύτερο κεφάλαιο («Προλετάριοι και κομμουνιστές») του Κομμουνιστικού Μανιφέστου των Μαρξ και Ένγκελς.
10. «Συνέδριο του Βίμπεργκ» : Το κομματικό σοσιαλδημοκρατικό συνέδριο της Βιέννης (ή του Βιμπεργκ- έτσι ονομαζόταν το ξενοδοχείο όπου έγινε το συνέδριο) έγινε στις 6- 12 Ιούνη του 1897.
11. «Θέση του Μαρξ για τους Εβραίους» :Εδώ πρόκειται για το άρθρο του Καρλ Μαρξ "Zur Judenfrage"(Συμβολή στο εβραϊκό ζήτημα) που δημοσιεύτηκε στα «Γερμανο-γαλλικά χρονικά», στα 1844. (βλ. ρωσική έκδοση «έργα Κ. Μαρξ- Φρ, Ένγκελς», τόμος 1, εκδ. 1938.
12. «Ιδιαίτερη περιοχή για τους εβραίους» : στην τσαρική Ρωσία στις δυτικές της περιφέρειες επιτρέπονταν στους εβραίους, με ειδικά διατάγματα της κυβέρνησης, να ζούνε σε ορισμένες περιοχές χωρίς περιορισμούς. Όσοι ζούσαν έξω απ' αυτές τις περιοχές είχανε πολλούς περιορισμούς (Γκέτο κλπ).
13. «Έκθεση της 8ης συνδιάσκεψης του Μπουντ» : Πρόκειται για τη συνδιάσκεψη του Μπουντ που έγινε στα 1910 στο Λβωφ.
14. «Ο Πλεχάνωφ δημαγωγός» : Ο Γ.Β. Πλεχάνωφ στο άρθρο «Ακόμα μια διασπαστική συνδιάσκεψη» που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Για το Κόμμα» στις 15 Οχτώβρη 1912, καταδίκασε την «αυγουσιάτικη» Συνδιάσκεψη των λικβινταριστών και χαρακτήρισε τη θέση του Μπουντιστών και των σοσιαλδημοκρατών του Καυκάσου σαν προσαρμογή του σοσιαλισμού προς τον εθνικισμό. Ο μπουντιστής Κοσσόφκι σ' ένα γράμμα του προς τη σύνταξη του περιοδικού των λικβινταριστών «Nacha Zare» κριτικάρισε τον Πλεχάνωφ, λέγοντάς τον δημαγωγό.

15. «*Το 8ο Συνέδριο του Μπουντ*» : Στο συνέδριο αυτό το Μπουντ ζήτησε απ' τη σοσιαλδημοκρατία να προχωρήσει προς τον ξεχωρισμό των εθνοτήτων.
16. «*Φεντεραλισμός*» : Από τη λέξη «*φεντερασιόν*» που σημαίνει ομοσπονδία. Φεντεραλισμός σημαίνει οργάνωση κράτους είτε άλλου πάνω σε βάση ομοσπονδιακή. Εδώ πρόκειται για την οργάνωση του κόμματος.
17. «*Μανίλοφ*» : Ήρωας του έργου του Ν. Γκόγκολ «*Πεθαμένες Ψυχές*» που προσωποποιεί την πραότητα και την αργόσχολη αντιμετώπιση της ζωής.
18. «*Ίσκρα*» : Η πρώτη εφημερίδα των μαρξιστών- επαναστατών για όλη τη Ρωσία, που είχε ιδρύσει ο Λένιν στα τέλη του 1900. Έβγαινε στο εξωτερικό και κυκλοφορούσε λαθραία στη Ρωσία. Η «*Ίσκρα*» στην περίοδο απ' τα 1900 έως τα 1903 έπαιξε σπουδαίο ιστορικό ρόλο προετοίμασε τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κόμματος, του ρωσικού προλεταριακού κόμματος. Το Νοέμβρη του 1903, αμέσως ύστερα απ' το 2ο συνέδριο του ρωσικού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, η εφημερίδα πέρασε στα χέρια των μενσεβίκων. Ο Λένιν έφυγε τότε απ' τη σύνταξη της εφημερίδας. Από τότε γίνεται διαχωρισμός ανάμεσα στην «παλιά» λενινιστική, επαναστατική, μπολσεβικική «*Ίσκρα*» και τη «νέα» μενσεβικική, οπορτουνιστική «*Ίσκρα*».
19. «*Καρλ Βάνεκ*» : Τσέχος σοσιαλδημοκράτης, ένας απ' τους αρχηγούς των τσέχων σεπαρατιστών.
20. «*Ν*» : Ψευδώνυμο του Νόε Γιορντάνια, αρχηγού των γεωργιανών μενσεβίκων.
21. «*Tchveni Tchovroba*» (Η ζωή μας): Καθημερινή εφημερίδα των μενσεβίκων της Γεωργίας. Εκδιδόταν στο Κουντάις από 1-22 Ιούλη 1912.
22. «*Η συνδιάσκεψη των λικβινταριστών*» : Έτσι ονόμαζαν, κατά την περίοδο της αντίδρασης που επακολούθησε την ήττα της επανάστασης 1905-1907, τους μενσεβίκους που αφού απαρνήθηκαν τα επαναστατικά συνθήματα του κόμματος, καταπίαστηκαν, σε συνέχεια, με το να διαλύσουν το παράνομο επαναστατικό κόμμα του προλεταριάτου. Εδώ πρόκειται για τη συνδιάσκεψη των λικβινταριστών που έγινε τον Αύγουστο του 1912 στη Βιέννη, και που δημιούργησε, με την καθοδήγηση του Λέον Τρότσκι, ένα μπλοκ όλων των αντιμπολσεβίκικων ομάδων και ρευμάτων. Βλ. τις αποφάσεις αυτής της συνδιάσκεψης στο τελευταίο κεφάλαιο αυτού του βιβλίου (σελ. 51-62).
23. «*Κύκλος*» : ένωση κομμάτων μέσα στο κοινοβούλιο.
24. «*Σεπαρατισμός*» : Έτσι λέγεται το κίνημα που έχει για σκοπό του να ξεχωρίσει ένα είτε άλλο μέρος μιας επικράτειας απ' το κρατικό σύνολο. Στη μεταφορική έννοια, όπως εδώ, έχει την έννοια της χωριστικής τάσης απ' το γενικό εργατικό κίνημα με πρόσχημα τις εθνικές διαφορές.
25. «*Απαιτήσεις της ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας στα 1907 και 1908 κτλ.*» : Εδώ πρόκειται για τις αποφάσεις που πήρε το ρωσικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα στην 4η Συνδιάσκεψή του το Νοέμβρη του 1907 και στην 5η συνδιάσκεψή του το Γενάρη του 1909 (Δεκέμβρης 1908 με το παλιό ημερολόγιο).
26. «*Γιάγκελο Ε.*» . Ο Γιάγκελο Ε. Ι., ήτανε μέλος του πολωνικού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος. Εκλέχτηκε βουλευτής στην 6η Δούμα στη Βαρσοβία απ' το εκλογικό μπλοκ που είχανε σχηματίσει το Μπουντ, το πολωνικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα και οι εβραίοι αστοί εθνικιστές ενάντια στους πολωνούς σοσιαλδημοκράτες. Η σοσιαλδημοκρατική ομάδα της Δούμας με την πλειοψηφία των μενσεβίκων-λικβινταριστών (7 Μενσεβίκοι) ενάντια στους 6 μπολσεβίκους βουλευτές πήρε απόφαση να πάρει το Γιάγκελο στη σοσιαλδημοκρατική ομάδα.